BÖLGE BİLİMİ TÜRK MİLLİ KOMİTESİ
TURKISH NATIONAL COMMITTEE OF REGIONAL SCIENCE

19. ULUSAL BÖLGE BİLİMİ VE BÖLGE PLANLAMA KONGRESİ

2-4 Mayıs 2019
Özet Kitabı

www.giresun.edu.tr

BÖLGE BİLİMİ TÜRK MİLLİ KOMİTESİ

19. ULUSAL BÖLGE BİLİMİ VE BÖLGE PLANLAMA KONGRESİ

Özet Kitabı

2-4 Mayıs 2019

GİRESUN

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

Bölge Bilimi Türk Milli Komitesi

19. ULUSAL BÖLGE BİLİMİ VE BÖLGE PLANLAMA KONGRESİ

Özet Kitabı

Giresun Üniversitesi Yayınları

E-ISBN: 978-975-2481-13-8

Hazırlayan: Fatih ALTUĞ, İnci DEMİRAĞ TURAN

Bildiriler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir.

Bölge Bilimi Türk Milli Komitesi'nin (BBTMK) 19. Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlama Kongresi 2-4 Mayıs 2019 tarihlerinde Giresun Üniversitesi ev sahipliğinde Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü tarafından düzenlenmiştir.

Kurullar:

Onursal Başkanları

Prof. Dr. Cevdet COŞKUN (Rektör)

Prof. Dr. M. Serkan SOYLU (Rektör Yardımcısı)

Prof. Dr. Mustafa CİN (Rektör Yardımcısı)

Prof. Dr. Canan ÇELİK (Rektör Yardımcısı)

Kongre Başkanları

Prof. Dr. Tüzin BAYCAN (İTÜ, BBTMK Başkanı)

Prof. Dr. Uğur KÖLEMEN (Giresun Üniversitesi)

Düzenleme Kurulu Başkanı

Dr. Fatih ALTUĞ

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Doç. Dr. İbrahim SEZER

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin SARAÇOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Eren ŞENOL

Dr. Öğr. Üyesi İnci DEMİRAĞ TURAN

Dr. Öğr. Üyesi Recep YURT

Arş. Gör. Cüneyt AKTAŞ

Öğr. Gör. Törehan TURAN

Bilim Kurulu Üyeleri

Prof. Dr. Emine Sedef AKGÜNGÖR (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Prof. Dr. Tüzin BAYCAN (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Dilek BEYAZLI (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Selim ÇAĞATAY (Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. Fatma DOĞRUEL (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Murat Ali DULUPCU (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof. Dr. Gülden ERKUT (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK (Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. Yiğit EVREN (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Alpay FİLİZTEKİN (Sabancı Üniversitesi)

Prof. Dr. Ferhan GEZİCİ KORTEN (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Neşe KUMRAL (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜKMEHMETOĞLU (Gebze Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Ramazan SEVER (Giresun Üniversitesi)

Prof. Dr. İbrahim Mahmut TEKÇE (Marmara Üniversitesi)

Prof. Dr. Şevkiye Şence TÜRK (İstanbul Teknik Üniversitesi)

Doç. Dr. Bilge ARMATLI KÖROĞLU (Gazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Tanyel ÖZELÇİ ECERAL (Gazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Adem Erdem ERBAŞ (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)

Doç. Dr. Emine Ümit İZMEN YARDIMCI (Namık Kemal Üniversitesi)

Doç. Dr. Burhan Can KARAHASAN (Piri Reis Üniversitesi)

Doç. Dr. Onur SUNGUR (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi)

Doç. Dr. Mutlu Yılmaz (Ankara Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi İrfan KAYGALAK (Balıkesir Üniversitesi)

Öğr. Gör. Dr. Mete Başar BAYPINAR (İstanbul Teknik Üniversitesi)

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER 1
Ankara'daki Bilgi Yoğun İş Hizmetleri Firmalarının İnovasyon Kabiliyetleri 3
Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimlerinin Gelişimi Ve Yerleşik Ekonomiler İçin Kontrolü 4
Bölge Kavramını İlişkili Bölge Bağlamında Yeniden Düşünmek 5
Bölgesel Çalışmalarda Yakınlık Kavramı Üzerine Kuramsal Bir Açılım 6
Bölgesel Kalkınma Aracı Olarak Üniversiteler: Giresun Üniversitesi Örneği 7
Bölgesel Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım: Akıllı Uzmanlaşma ve Türkiye Bölgesel Kalkınma Planlarına Uygulanabilirliği 8
Bölgesel Yönetişim Girişimleri: İzmir Modeli 9
Bütünleşik Denizcilik Politikaları Bağlamında Kıyı Alanları Yönetimi ve Planlaması 10
Dolgu Havalimanlarının Çevresel Etkileri: Ordu-Giresun Havalimanı 11
Ekonomik Kriz Dönemlerinde Türkiye'de Bölgelerin Dayanıklılığının Faktör Analizi Yöntemiyle İncelenmesi 12
"Eski Şehr"İn Yeni Öyküsü: Post-Modern Mekânlarla Markalaşmak 13
Firma Büyüklüğü ve Bölgesel Farklılıklar 14
Giresun İlinde 2013-2018 Yılları Arası Konut Satışlarının Bölgesel Kalkınma Bakımından Değerlendirilmesi 15
Giresun Merkez İlçesinde Uzaktan Algılama Ve Coğrafi Bilgi Sistemi Teknikleri Kullanılarak Arazi Kullanımındaki Değişimlerin Şehir Planlaması Açısından Değerlendirilmesi (1984-2018) 16
Giresun'un Gelişmişlik Düzeyi ve Bazı Kalkınma Dinamikleri 17
Haliç Bölgesi'nde Konaklama Fonksiyonunun Son Yıllardaki Kümelenme Eğilimi ve Yer Seçim Sürecini Etkileyen Faktörlerin Semtlere Göre Karşılaştırılması 19
Hedonik Analiz Yöntemi İle Kentsel Yeşil Alanların Konut Fiyatlarına Etkisinin Ölçülmesi: Ankara Çankaya Mahallesi 20
İklim Değişikliği Plan ve Politikalarında Turizm Sektörü ve Mekansal Planlama 21
Güneş Enerji Santrallerinin (GES) Yer Seçimi Kriterleri; Amasya Örneği 22
İmar Planın Değişikliği Arzı İle Erişilebilirlik İlişkisi: Bağcılar İlçesi Örneği 23
İnovasyonu Etkileyen Yerel ve Yerel Ötesi Dinamikler 24
İstanbul Turizm Coğrafyasında Rekabetçilik Düzeyi ve Kümelenme Eğilimleri 25
İstanbul'da Yaratıcı Sektörlerden Biri Olan Yazılım Sektörünün Yer Seçim Kriterleri ve Mekansal Dağılımı 26
Kentsel Mekân Oluşumu ve Planlama Süreçleri Bağlamında Akıllı Şehir Kavramı ve Yansıması 27
Kentsel Yeşil Alanlarda Biyoçeşitlilik ve Planlama: Ankara-Etlik Örneği 28
Kırsal Kalkınmada Turizmin Rolü: Anzer Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Örneği 29
Kırsal Yerleşmelerde Yaşanan Değişimler ve Mekânsal İlişkiler 30
Kültür ve Endüstri Mirası Olarak Ankara- Maltepe Havagazı Fabrikası 31
Kültürel Çeşitlilik ve Ekonomik Gelişmişlik: İstanbul İlçeleri İçin Bir Mekansal Veri Analizi 32

Kültürel Rota ve Kutsal Miras Olarak Hac Yollarının Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınmaya Katkıları.....33
Küreselleşme Geri Döndürülebilir Bir Süreç mi?.....34
Mega Kentlerde Değerlendirilebilir Atık Yönetimi: İstanbul İçin Bir Model Önerisi 35
Mucur İlçesinde Rüzgâr Enerji Santralinin Ekonomik Etkilerinin Araştırılması 36
Organize Sanayi Bölgesi Firmaları İçin İç Uyumluluk ve Performans Ölçüm Modeli 37
Örtü Altı Tarımında Sosyal ve Coğrafi Yakınlığın Bilgi Yayılımı Üzerinde Etkisi: Kumluca Örneği 38
Sanayisizleşmenin Emek Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi: İstanbul'dan Çerkezköy'e 40
Sosyal Girişimci Kırsal Yaşamı Nasıl Değiştirir? Kolaylaştırıcı ve Zorlaştırıcı Faktörler 41
Suriyeli Mültecilerin Yerel Emek Piyasasına ve Ekonomiye Etkilerinin Olası Senaryoları: Gaziantep Örneği 43
Sürdürülebilir Kentsel Yağmur Suyu Yönetiminde Sosyal Mekânın Üretimi: Samsun Mert Irmağı Çevresinde Bir Araştırma.....44
Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Kadının Güçlendirilmesi 45
Sürdürülebilir Turizmde Küçük Ölçekli Turizm Girişimciliği Performansını Etkileyen Faktörler.....46
Sürdürülebilir Yerleşkelerde Kent Bahçeleri; ODTÜ Bostanı Örneği.....47
TR 22 Bölgesinde Göç Olgusu ve Ortanca Yaşın Bölge Ekonomisi Üzerindeki Etkisi 48
İstanbul Kültür Mirasının Kültür Turizmindeki Rolünün ‘Shift-Share Analizi’ Yöntemiyle Değerlendirilmesi 49
Türkiye Nükleer Güç Santralleri Yer Seçimi Kriterleri ve Yüksek Yargı Kararları 50
Türkiye’de Bölgesel Eşitsizlik Bağlamında İller arası Yakınsamanın İncelenmesi: Panel Veri Analizi.....51
Türkiye’de Bölgesel Kalkınma ve Bölgesel Araştırma Altyapısı Üzerine Gözlemler 52
Türkiye’de Eğitimin Mekânsal Dağılımı 53
Türkiye’de Genç Nüfusun Zaman ve Mekân Perspektifi İle Düzey2 Bölgeleri Üzerınde Analizi.....54
Türkiye’de İklim Değişikliğinin Turizm Üzerindeki Etkilerinin Modellenmesi.....55
Türkiye’de Son Dönem Göç Olgusunda Farklılıklar.....56
Türkiye’de Yönetsel Bakımdan Büyükşehir Yerleşmeleri ve Kırsal Kalkınma.....58
Türkiye’nin Potansiyel İkinci Kademe Şehirlerinin Belirlenmesi ve Performans Analizi 59
Türkiye’nin Yaşlı Nüfusunun Mekansal Analizi.....61
Üst Ölçekli Plan ve Alt Ölçekli Plan İlişkisinin Yargı Kararları Üzerinden İncelenmesi 62
Üst Ölçekli Ulaştırma Sektörü Planları Birbirleriyle Ne Kadar Uyumlu? Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği...63
Yaratıcı Koridorlar ve Kırsal Miras Korumada Yaratıcılık Üzerine Değerlendirmeler: Zamantı Irmağı Havzası.....63
Yaratıcı Sınıf ve Soylulaşma İlişkisi: Yeldeğirmeni Örneği.....65
Yaratıcı Yıkım: Beklenmedik Bir Kalkınma Deneyiminin Sosyo-Kurumsal Analizi ve Güncel Kalkınma Stratejilerine Küçük Bir Eleştiri 66
Yerel Ekonomik Kalkınma Aracı Olarak Yenilenebilir Enerji Tesisleri 67
YÖK Atlas Veritabanına Göre Giresun Üniversitesi’nin Etki Alanı 68

Ankara'daki Bilgi Yoğun İş Hizmetleri Firmalarının İnovasyon Kabiliyetleri

Mehmet Tahsin ŞAHİN

Mutlu YILMAZ

Çiğdem VAROL

Özet

Türkiye'de kalkınma politikalarının en önemli eksikliklerinden biri, yerel ve bölgesel dinamiklerin göz ardı edilerek hazırlanması ve uygulanmasıdır. Özellikle son 20 yılda dünyadaki ekonomik yeniden yapılanmaya ayak uydurmaya çalışan Türkiye ekonomisinde "bilgi ekonomisine" olan vurgu gittikçe artmaya başlamıştır. Bölgesel ve kentsel planlama ve politikaların en önemli dinamiklerinden birini oluşturan bilgi yoğun sektörler, bilgi ekonomisinin de en önemli sürücülerinden biridir. Bu bağlamda kentsel ve bölgesel ekonomik kalkınmada yüksek katma değer yaratma, inovasyon süreçlerine etki, ödemeler dengesinin düzenlenmesi ve Ar-Ge oluşumuna destek veren en önemli sektörlerden biri olarak Bilgi Yoğun İş Hizmetleri (BYİH) detaylı olarak araştırılması gereken alanların başında gelmektedir. Hizmet sektörünün bir alt sınıfı olan BYİH faaliyetleri, bilginin üretilmesi ve transferinde etkin bir rol oynadığı gibi inovasyonun da en önemli taşıyıcıları arasındadır. Bu kapsamda düşünüldüğünde BYİH faaliyetleri, kentsel ekonomik yapının da önemli bir dinamiği konumundadır. Kent ekonomisini değiştiren ve şekillendiren BYİH faaliyetleri kendi içinde heterojen bir yapı oluşturmaktadır. BYİH faaliyetleri niteliklerine göre uzman bilgiyi müşterilerine transfer eden Mesleki BYİH (M-BYİH) ve teknolojiyi kullanan Teknolojik tabanlı BYİH (T-BYİH) olarak ikiye ayrılmaktadır. Çalışma bu çerçevede BYİH'nin 2 alt sektörü olan M-BYİH ve T-BYİH faaliyetlerindeki inovasyon farklılığını analiz etmeyi hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda BYİH'nin 10 alt sektörüne toplam 410 adet yüz yüze anket uygulanmıştır. Araştırma sahası olarak, Ankara metropoliten alan sınırları içinde BYİH faaliyetlerinin %70'ine sahip Çankaya ilçesi seçilmiştir. Çankaya ilçesinin sahip olduğu bu yüksek oran aynı zamanda BYİH faaliyetlerinin Ankara'daki temsiliyet düzeyini de göstermektedir. Anket uygulanan firma verileri Ankara Ticaret Odasından resmi yazışmalar sonucunda elde edilmiştir. Hazırlanan anket, BYİH firmalarının bilgi üretim kapasiteleri, ağ bağlantıları gibi inovasyon kapasitelerini test eden soru setinden oluşmaktadır. Anket sonunda elde edilen verilere parametrik olmayan yöntemlerden ki-kare testi uygulanarak ilişki düzeyleri analiz edilmiştir. Bu sonuçlara göre; T-BYİH firmalarının M-BYİH firmalarına göre daha inovatif ve daha işbirliğine açık oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca BYİH sektörlerinde inovasyon ile işbirliği ve sosyal ağ arasında anlamlı bir ilişki varken, firma yaşı ile istihdam yapısı ve inovasyon arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya konulmuştur. BYİH faaliyetlerinin inovasyon kapasitelerine bakıldığında, Ankara özelinde tam anlamı ile bir inovasyon üreticisi ve taşıyıcısı olmadıkları, bunun aksine diğer firmalar için daha çok bir destek hizmeti verdikleri görülmektedir

Anahtar kelimeler: bilgi yoğun iş hizmetleri, inovasyon dinamikleri, Ankara

Bir Ödeme Aracı Olarak Kripto Para Birimlerinin Gelişimi ve Yerleşik Ekonomiler İçin Kontrolü

Yahya EKİZ

Özet

Kripto para birimi, kriptografinin (şifreleme bilimi) kullanıldığı, para birimi oluşturulan ve dağıtılan, dijital bir takas sistemidir. Kripto para birimleri, piyasaya çıktığından bu yana kararsız ve eşine az rastlanan bir hızda gelişme göstermiştir. Özellikle finansal riskler, dijitalleşme ve dünya siyasi dengelerindeki gelişmelere bağlı ekonomik etkilerin dış ticaret savaşlarına neden olabileceği beklentisinin güçlenmesi kripto paraların belirsizlik ve risklerine rağmen önemli bir yatırım aracı olmasına yol açmıştır. Kripto para birimlerinin öncüsü olan Bitcoin'in 2009 Ocak'ta piyasaya sürülmesinden bu yana, büyük çoğunluğu başarısız olan 550'den fazla kripto para birimi ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Bitcoin'in kazandığı popülerlik ve güç DeVries'a göre (2016) on yıllardır uygulanmakta olan ve değişmeyen finansal ödeme sistemlerine karşı yıkıcı bir etki potansiyeline sahiptir. Kripto para birimleri, ulusal ve resmi para birimlerinin yerine geçmese bile, internete bağlı küresel pazarların birbirleriyle etkileşime girme biçimlerini değiştirebileceği gibi, normatif ulusal para birimleri ve döviz kurlarını çevreleyen sınırları da ortadan kaldırabilecek potansiyele sahip görünmektedir. Günümüzde teknoloji akıl almaz bir hızda ilerlemektedir ve ortaya çıkan bir teknolojik ürünün başarısının neredeyse tamamı, yer almaya çalıştığı pazar tarafından belirlenmektedir. Bu noktada kripto para birimlerinin ücretsiz serbest bir işlem sistemi oluşturarak dijital ticaret pazarlarında devrim yaratabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Uluslararası araştırmalarda yerleşik ekonomik ve legal sistemlerin mevcut kripto para birimlerinin yeni kripto paralar, teknolojik ilerlemeler ve hükümetlerin piyasa düzenlemeleri gibi akışkan gelişmeler ve bileşenler nedeniyle geri planda kaldığı vurgulanmaktadır. Günümüzde uzman ve otoriteler kripto paraların ne olduğu ya da piyasalarda kapladığı hacim tartışmalarına ek olarak ülkelerin mevzuat yapılarına adaptasyon, modern ekonomilerde terörün finansmanı, para aklama ve kolayca vergi kaçakçılığı yapılabilmesi gibi gayri meşru faaliyetler nedeniyle kaygı duymaktadır. Buna karşın kripto paraların kontrol altına alınması ve takip edilebilmesine yönelik yaklaşımlar ülkeden ülkeye ya değişmekte ya da henüz tanımlanmamış durumdadır. Ülkemizde ise bu yatırım aracına dönük otoritelerce deklare edilmiş resmi bir hüküm bulunmamaktadır. Ayrıca konuyla ilgili akademik araştırmalar da sınırlıdır. Bu çerçevede veri gövdesini konuyla ilgili yazılmış kitaplar, ulusal ve uluslararası makaleler, raporlar, vergi otoritelerinin görüşleri, sayısal göstergeler, farklı ülkelerdeki uygulamala- deneyimlerin incelenmesi ve vergi mevzuatı gibi ikincil verilerin oluşturduğu değerlendirme çalışması yapılmıştır. Finans sektöründeki kripto para gelişimiyle ortaya çıkan yeni durumun vergi sistemi gibi yapılarda zorunlu kıldığı değişimin dinamiklerini ve geleceğini tartışmak ve özelde Türk finans altyapısının yeni beliren koşullarla etkileşiminin ortaya çıkaracağı durumların saptanması amaçlanmıştır. Çalışmalarda farklılıkların ağırlıklı olarak kripto para biriminin "para birimi", "sermaye kazancı" veya "mal" olarak değerlendirilmesi noktasında çıktığı görülmüştür. Bu yeni durumun para transferlerinde maliyet etkinliği, işlem hızları, karşılıksız para basımının önlemesi ve yaygın olarak kullanılan mobil ödeme sistemlerinin işlemesiyle uyumluluğu belirlenmiştir. Buna karşın altından daha esnek olmasına rağmen çok daha spekülatif oluşu, ulus devletlerin ekonomik denetim alanını zorlaması, kanuni olarak altının boş olması ve bu yatırım aracından elinde yüksek miktarda bulunan girişimci şirketlerin yatırımcıların geneli için anti-demokratik koşullar üretmesi bu yeni yatırım aracının belirsizlikleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: kripto para, bitcoin, para, finans piyasaları, vergi

Bölge Kavramını İlişkili Bölge Bağlamında Yeniden Düşünmek

Sinem DEDEOĞLU ÖZKAN

Dilek BEYAZLI

Özet

Bugüne kadar bölgeyle ilgili yapılan tüm tanımlamalar, 21. yüzyılın bölge anlayışıyla birlikte anlamını yitirmiş ve hatta bölge tek başına bir alanı tanımlamakta yeterli olamamıştır. Böylece; bölgeyle beraber yeni kavramların da bir mekânın tanımlanması için kullanılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özellikle, 1980'li yıllardan itibaren küreselleşme dinamiklerinin etkisiyle ekonomik, toplumsal ve siyasal yapılanmalar büyük bir değişim içine girmiştir. Bu değişim, kuramsal ve pratik olarak bölge biliminde, bölgeye yönelik yeni bakış açısı gelişmesine neden olmuştur. Bu kapsamda geleneksel bölge politikalarının yerine; rekabetçi, yenilikçi ve esnek, yerelin kalkındırılması ve geliştirilmesine ağırlık veren bölge politikalarını esas alan "Yeni Bölgecilik" yaklaşımı ile birlikte bölgeler; ilişki ağı ile belirlenen, mekânsal süreklilik şartı olmayan yerellerin oluşturduğu ve uluslararası ilişkilere doğrudan açılan, sınırları değişken bir birim olarak ele alınmaya başlanmıştır. Küreselleşmenin etkileriyle kentler arasındaki geleneksel hiyerarşik ilişkilerin yok olduğu, yerel sınırların ötesine ulaşmayı amaçlayan "ilişkili (concerted) bölge" olarak adlandırılan ve bölgesel dinamikleri yeniden tanımlayan bir ilişki ağına ihtiyaç duyulmaktadır. 20. yy bölge anlayışına göre "bölge" tanımı; sınırlandırılmış, ayrık ve iç içe ölçekler hiyerarşisi içinde var olan yapısına karşılık, ilişkisel görünüme sahip, ağlar dizisi boyunca oluşturulmuş, katı sınırları olmayan olarak görülmektedir. John Agnew'in (2013) de iddia ettiği gibi, "tekil" bir bölge anlayışını tanımlamak yerine "bölgeleri" belirli amaçlar doğrultusunda mekândaki ilişkilere odaklanarak eşleştirmek gerekir. Yeni anlayışa göre bölge kavramının değişiminde dikkat çeken en temel farklılık; belirli bölgelerin daha geniş mekânsal yayılıma sahip olarak çerçevesinin çizilmesidir. Bu anlayışta, bölgeler yalıtılmış varlıklar yerine, ulusal sınırların ötesinde daha geniş ağlara ve bağlantılara bağlanırlar. Bölgelerin sosyal, ekonomik ve politik ilişkilerinin birbirine bağlanması yoluyla oluşturulma yolları, alanın güçlü bir kategori olarak önemini vurgulayan aktif süreçlerdir. Bu bağlamda çalışma kapsamında, yirminci yüzyılın başlarında insan coğrafyasında önemli bir olgu olarak kendini göstermeye başlayan "ilişkili düşünmek" bakış açısıyla ortaya çıkan "ilişkili bölge" kavramına ilişkin literatürde yapılan tartışmaların taranması ile Dünya ve Türkiye yazınındaki yansımalarının kavramsal bir çerçevede ele alınması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: ilişkili bölge, bölgesel sınır, yeni bölgecilik

Bölgesel Çalışmalarda Yakınlık Kavramı Üzerine Kuramsal Bir Açılım

Çiğdem VAROL ÖZDEN

N. Aydan SAT

Özet

Mekan-temelli ekonomik analizleri içeren bölge bilimi çalışmalarında "yakınlık" kavramı uzun yıllar boyunca, "örtük" olarak yer almıştır. Uzaklık ve yerseçimi ya da farklı ulaşım modları ve buna bağlı maliyetler üzerine pek çok araştırma yayınlanmış olsa da, yakınlık kavram olarak çoğunlukla bu analizlerde bulunmamaktadır. Kavramın dikkate alınmaya ve kullanılmaya başlanması, analizlerde ulaşım maliyetleri ve arazi kıtlığı sorununun ötesinde, mekansal ve mekansal olmayan diğer bazı faktörlerin (dışsallıklar, yerel atmosfer, endüstriyel sırlar, vb.) yerel kalkınma süreçlerinde önemli role sahip olduğu görüşünün yaygınlaşmasına paralel olarak gerçekleşmiştir. Günümüzde bilim, sanayi ve yenilikçilik süreçlerine, tüketiciler ve üreticiler arasındaki ilişkilere, ulusal yenilik sistemleri, yenilikçi bölgeler, yerel işgücü piyasaları ve kent arasındaki bağlantılara odaklanan çalışmaların artması, yakınlık kavramının sadece bölge bilimi üzerine çalışan araştırmacıların değil, aynı zamanda politika alanında ve özel veya kamu paydaşları arasında da sıkça kullanılmasına neden olmuştur. Mekansal ve mekansal olmayan boyutlarıyla farklı açılımlar sunan yakınlık kavramı, "yerel"in yükselişi ve "mesafe"nin yok oluşu arasındaki karşıtlığın aşılması yönünde önemli bir farkındalık yaratmaktadır. Özellikle üretim sürecinin esnekliği ve ticari olmayan ilişkilerin yenilikçilik süreçlerindeki artan rolü, yakınlık kavramının bölge biliminde ilişkisel coğrafyaya doğru kayışın sembolü olarak kabul edilmektedir. Yakınlık kavramı üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda kavramın bilişsel, organizasyonel, sosyal, kurumsal ve mekansal olmak üzere beş farklı boyutu olduğu vurgulanmaktadır. Bilişsel yakınlık, aynı bilgi tabanını ve uzmanlığını paylaşan kişi veya firmaların arasındaki mesafe olarak tanımlanırken, organizasyonel yakınlık; bir organizasyon içinde ya da kuruluşlar arasında organizasyon düzenlemesinde ilişkilerin ne ölçüde paylaşıldığını ifade etmektedir. Öte yandan mikro ölçekte aktörler arasındaki sosyal olarak gömülü ilişkileri açıklamada sosyal yakınlık; makro ölçekli aktörler olan resmi kurumlar ve/veya enformel kurumların (kültürel normlar ve değerler gibi) eylemlerini koordine etme şeklindeki benzerliğe karşılık olarak ise kurumsal yakınlık kullanılmaktadır. Son olarak aktörler arasındaki mutlak fiziksel mesafe ise mekansal yakınlık olarak tanımlanmaktadır. Mekansal yakınlık etkileşimli öğrenme ve yenilikçilikte hala önemli midir? Yoksa yakınlığın diğer boyutları bu ihtiyacı ortadan kaldırmakta mıdır? Yakınlık kavramının henüz keşfedilmemiş daha farklı boyutları var mıdır? Yakınlığın farklı boyutları birbirleriyle ne kadar etkileşim halindedir? Bu boyutlar birbirlerini tamamlayıcı mıdır? Yoksa birbirlerinin yerine mi geçmektedir? Yakınlık ne zaman iyi sonuçlar verir? gibi sorular bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu noktada çalışmanın amacı, yakınlık kavramına odaklanılarak, kuramsal ve analitik araştırmalarda kavramın ele alınış biçiminde yaşanan değişimi tarihsel süreçte irdelemek ve konuyla ilgili ulusal yazında farkındalık oluşturmaktır. Çalışma kapsamında uluslararası ve ulusal akademik yazında yer alan araştırmalar incelenecek ve yakınlığın farklı boyutları ile olumlu ve olumsuz yönleri sorgulanacaktır.

Anahtar kelimeler: yakınlık, bilişsel yakınlık, organizasyonel yakınlık, sosyal yakınlık, kurumsal yakınlık, mekansal yakınlık

Bölgesel Kalkınma Aracı Olarak Üniversiteler: Giresun Üniversitesi Örneği

Fatih ALTUĞ
İnci DEMİRAĞ TURAN
Cüneyt AKTAŞ

Özet

Bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının kapitalist ekonomik sistemle birlikte derinleştiğinin farkına 1950'li yıllarda varılmıştır. Ekonomik yönden gelişmiş ülkeler bölgeler arası gelişmişlik farkını azaltmak için bir takım politikalar geliştirmeye başlamışlardır. Bu politika araçlarından bir tanesi de üniversiteler olmuştur. Özellikle 1970'lerle birlikte Stanford, MIT ve Cambridge gibi üniversitelerin bölgelerin girişimcilik ve inovasyon kapasitesini geliştirerek bölgesel kalkınmaya pozitif etki de bulunduğunun ortaya çıkması ile üniversitelerin bu konudaki rolleri daha da dikkat çekmiştir. Üniversitelerin bölgelerin potansiyelini harekete geçirecek katalizör görevi üstlenebileceği Cumhuriyet'in ilk yıllarında Atatürk tarafından öngörülmüş olmasına rağmen, üniversitelerin yurt geneline yayılması 1970'lerde başlamış ve 2006 yılında her ile bir üniversite politikası ile tamamlanmıştır. Gerçekten de yapılan ampirik çalışmalar üniversitelerin bölgesel kalkınmaya özellikle çarpan etkisi kapsamında etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu çalışmalarda üniversitelerin yerel potansiyeli harekete geçirme, bölgenin mekânsal, sosyal ve ekonomik gelişimine etkisi bütüncül bir perspektiften değerlendirilmemiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı 2006 yılında kurulmuş olan Giresun Üniversitesi'nin Giresun şehrinin ekonomik, sosyal ve mekânsal gelişimine etkisini ortaya koymaktır. Araştırmanın ön bulguları çerçevesine Giresun Üniversitesi'nin şehrin mekansal olarak büyümesine etki ettiği, ayrıca şehrin ekonomik ve sosyal yaşamına önemli katkılar sunduğu görülmüştür. Çalışma, üniversitelerin bölgesel kalkınmaya etkisini mekânsal, sosyal ve ekonomik açıdan bütüncül ve ilişkisel perspektiften ele alması nedeniyle literatürdeki diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır.

Anahtar kelimeler: bölgesel kalkınma, üniversite-şehir ilişkisi, Giresun

Bölgesel Kalkınmada Yeni Bir Yaklaşım: Akıllı Uzmanlaşma ve Türkiye Bölgesel Kalkınma Planlarına Uygulanabilirliği

Mehmet Tahsin ŞAHİN

Mustafa ERTÜRK

Özet

Küresel ölçekte rekabet edebilmenin en önemli koşullarından biri de bölgesel yenilik stratejileri geliştirmektir. Özellikle 90'lı yıllardan itibaren ekonominin yapısal değişimi ile birlikte ortaya çıkan "İkinci Küresel Dönüşüm" bilgi ekonomisine vurgu yapmaktadır. Yeni ortaya çıkan bilgi ekonomisinin en önemli dinamiklerinin başında yenilikçi ve teknolojik faaliyet kolları gelmektedir. Sadece ulusal ölçekte değil, aynı zamanda bölgesel ve yerel ölçekte rekabetin en önemli koşulu olan yenilikçi ve teknolojik faaliyetler son yıllarda bölgesel kalkınmanın en önemli sürücüleridir. Bu kapsamda, ulusal ölçekte Ar-Ge ve yeniliği destekleyecek kurumlar ve programlar oluşturulmasının yanında, bölgesel ölçekte de bölgesel yenilik stratejilerinin hazırlanması bir gereklilik oluşturmuştur. Yenilik strateji çalışmalarının en önemli amacı; teknoloji bazlı üretiminin yapıldığı güçlü bir yenilik kapasitesi içeren, yenilik ekosistemi oluşturmaktır. Aynı zamanda bölgedeki altyapı ve insan kaynaklarını kullanarak, tüm kamu, özel ve sivil toplum kesimlerinin işbirliğinde, bölgedeki Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin planlanması ve hayata geçirilmesi ile birlikte bölgeyi; yenilik gücü yüksek, teknoloji üreten ve ihraç eden bir bölge haline getirmek hedeflenmektedir.

Bölgesel yenilik stratejileri, Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkede bölgesel ölçekte uygulanmaya başlamıştır. Bölgesel yenilik stratejileri, Avrupa Komisyonunun 2020 planında, AB'nin inovasyon planları için anahtar bir kavram olarak "Akıllı Uzmanlaşma (AU)" politikasını ortaya koymaktadır. Avrupa 2020'de akıllı büyümeye katkıda bulunmayı hedefleyen Bölgesel Politika, "karşılaştırmalı üstünlük sağlayan en umut verici alanlara, örneğin; kümelenmeler, mevcut sektörler ve sektörler arası faaliyetler, eko-yenilik, katma değeri yüksek pazarlar veya özel araştırma alanları" gibi konulara öncelik vermektedir. Son dönemde, Türkiye'de de bazı kalkınma ajansları tarafından hazırlanan bölgesel yenilik stratejileri, Akıllı Uzmanlaşma Politikası kapsamında ele alınmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı; Akıllı Uzmanlaşma politikasının daha önceki bölgesel kalkınma politikalarına göre avantaj ve dezavantajlarını tespit ederek Türkiye özelinde uygulanabilirliğini tartışmaktır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikli olarak Avrupa Komisyonu 2020 planı ve Akıllı uzmanlaşma politikasına vurgu yapan rapor, plan, strateji ve araştırma makaleleri içerik analizine tabi tutularak sistematik olarak kategorilendirilecektir. Bu yöntem bize Akıllı Uzmanlaşma politikasını önceki politikalarla karşılaştırma imkanı sağlar. Çalışmanın sonraki aşamasında Avrupa'da Akıllı Uzmanlaşma kapsamında hazırlanan Bölgesel Yenilik Stratejileri incelenerek Türkiye'ye uygulanabilirliği tartışılacaktır. Sonuç olarak Akıllı Uzmanlaşma politikası Avrupa bölgesel kalkınma şartlarına göre hazırlandığı için Türkiye'ye uygulanabilirliği konusunda birçok soru işareti barındırmaktadır.

Anahtar kelimeler: akıllı uzmanlaşma, bölgesel yenilik stratejisi, bölgesel kalkınma, yenilikçi büyüme

Bölgesel Yönetişim Girişimleri: İzmir Modeli

Emine YETİŞKUL

Neşe AYDIN

Özet

Bölgesel yönetişim (territorialgovernance), 2000'li yılların başında AB'de bölgesel uyum ve bütünleşme söylemleriyle beraber ortaya çıkmış ve AB'nin yeni mekânsal politikasının bir parçası haline gelmiştir (Faludi, 2006; 2012). Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyindeki yetki alanlarının yönetimi diye açıkladığımız bölgesel yönetişim, aslında kademeli bir model değildir (Lidström, 2007). Aktörler arasındaki dikey ve yatay koordinasyondur (Davoudi vd., 2008). Sivil toplumun katılımını, örgütlenmiş çıkar gruplarının ve ortak girişimlerin açıklık ve şeffaflık içinde süreçte yer almalarını içerir. Bölgesel yönetişimi diğer yönetim modellerinden farklılaştıran özelliklerini Stead (2014) bölgesel dinamiklerin yönetilmesi, bölgesel etkilerin değerlendirilmesi ve politika sınırlarının belirlenmesi olarak sıralamıştır. Ancak yönetişimin bölgeselliği her durumda içerdiğini ve farklılaştırmaya gerek olmadığını bazı araştırmacılar vurgulamıştır. Örneğin, Faludi (2012) çok-katmanlı yönetişimin (multi-levelgovernance) bölgesel olduğunu ve territory kelimesinin ek birşey katmadığını savunmuştur. Ancak Blatter (2004) işlevsel yönetişimin zaman-mekanda daha tanımlı ve sabit olduğunu, ağsal ilişkilerle, çok ölçeklilikle, çeşitli geometrilerle tanımlanan bölgesel yönetişimin ise zaman-mekanda değişken olduğunu söylemiştir. Mekansal yönetimi bölge tanımlarıyla ilişkilendiren Jauhiainen (2014), yönetim, yönetsellik ve meta-yönetişimi, sırasıyla sınırlandırılmış bölgeler, ağsal ve akışkan bölgeler ile açıklamıştır. Planların, kuralların ve standartların, sınırlandırılmış bölgeler için mekansal yönetim araçları olduğunu; ekonomik rekabeti desteklemek için geliştiren kamu-özel anlaşmalarının ağsal bölgelerle bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Ağsal bölgelerde, yerelden uluslararasına her ölçekteki kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör ilişkileri daha az kademeli, daha stratejik ve değişkendir. Ancak Brenner (2004) bu kurumsal örgütlenmeyi devletin yeniden ölçeklendirilmesi yani siyasal gücün çok-ölçekli kademelenmesi olarak yorumlamaktadır. Yönetimden yönetselliğe hatta meta-yönetişime geçtiğimizde mekansal politikaların çok ölçekli ve çeşitli temalı olduğunu, farklı alanlara ve sistemlere yönelik süreçleri içerdiğini görmekteyiz (Jessop, 2009; Kooiman&Jentoft, 2009). İlişkisel, değişken ve akışkan bölgelerin mekansal yönetim araçları, projeler, işletme modelleri ve marka uygulamalarıdır. Bu çalışmada öncelikle İzmir bölgesi ve metropolitan alanı çeşitli bölge tanımları (sınırlandırılmış, ağsal ve akışkan bölge) üzerinden genel olarak incelenecektir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin yerelden uluslararasına her ölçekteki diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla, işletmeler, sivil toplum örgütleri, kooperatifler ve yerel girişimcilerle projeleri, işletme modelleri ve marka uygulamaları tartışılarak büyükşehir belediyelerinin bölgesel yönetişim boyutu araştırılacaktır. Burada 6360 sayılı Yasa kapsamındaki değişikliklerle büyükşehir belediyelerin yetki alanlarındaki genişleme içerilecek ve yerel kalkınma teması özelinde araştırma geliştirilecektir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "yerelde kalkınma" hedefiyle öncülük ettiği ve İzmir Kalkınma Ajansı (İZKA) desteğiyle, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi işbirliğinde hazırlanan Havza Kalkınma Projeleri; Büyükşehir Belediyesi'nin ilçelerle koordinasyon görevini yürüten İşletme İştirakler ve Yerel Hizmetler Daire Başkanlığı çalışmaları; ilçelerdeki hemşehri iletişim merkezleri; ve Tire Süt ile Bademli Çiçek Kooperatifleri gibi yerel üretim kooperatifleriyle sözleşmeleri; İzmir Tarım Grubu desteği, İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin ilişkisellik ve çok ölçeklilikle yürüttüğü çeşitli mekansal birimlerdeki çalışmaları, İzmir Modeli örneklerdir.

Anahtar kelimeler: bölgesel yönetişim, yerel kalkınma, İzmir Büyükşehir Belediyesi

Bütünleşik Denizcilik Politikaları Bağlamında Kıyı Alanları Yönetimi ve Planlaması

Âdem Erdem ERBAŞ

Esra ŞENTÜRK

Özet

Kıyı alanları dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de sınırlı kaynaklara sahip olması, farklı işlev ve fonksiyonlarda tasarruf edilmeleri ve deniz-kara ara kesitinde olması sebebiyle önemli yaşam alanlarıdır. Kıyı alanlarına yönelik yönetim ve planlama çalışmalarında koruma-kullanma dengesi ve gelecek nesillere aktarma amacı gözetilmektedir. Çalışmanın amacı, İzmit Körfezi için yapılan bütünleşik kıyı alanları planlamasının özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde yapılan benzer türdeki kıyı alanları yönetimi ve planlama çalışmaları çerçevesinde değerlendirmesini yapmaktır. İzmit Körfezi gibi yüksek katma değerli ekonomik sektörlere ev sahipliği yapan, sanayi, konut, ticaret, turizm, lojistik, liman gibi önemli işlevler çerçevesinde, kıyı alanlarında önemli arazi kullanım rekabetleri yaşandığı bir bölgede bu karşılaştırmalı analizin yapılması mekânsal planlama çalışmaları için büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, literatür taraması, saha araştırması ve ilgili kurum temsilcileri ile yapılan derinlemesine mülakat görüşmelerine dayalı olarak hazırlanmıştır. Bütünleşik kıyı alanları planlaması üzerinden yapılan literatür incelemesinde, bütünleşik kıyı alanları çalışmalarının, yurtdışı örneklerinde bir "yönetim" anlayışıyla ele alındığı görülmektedir. Bütüncül bir yaklaşıma karşılık gelmesine rağmen Avrupa Birliği'nin Baltık Denizi için farklılaşan bir planlama yaklaşımı bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun "Bütünleşik Denizcilik Politikaları"na ilişkin yayınladığı belgelerde dikkati çektiği yaklaşım, "Deniz Alanları Mekansal Planlaması" olgusudur. Bu bağlamda, önemli bir örnek olarak AB Komisyonu tarafından desteklenen "Baltic SCOPE - Cross-bordersolutions in Balticmaritimespatialplans (2015-17)" projesi, Bütünleşik Kıyı Alanları Yönetimi ve Planlaması (BKAY) için önemli bir referans noktası kabul edilmiştir. Sonuçta BKAY'ın eksiksiz çalışmasını destekleyecek planlama yaklaşımın; "deniz alanları mekansal planlaması" çalışmaları olduğuna dikkat çekilmektedir. Planlamadaki yeni yaklaşım, deniz ve kara ortamı ile bunların arayüzü olan kıyı alanlarının ilişkilendirilmesidir. Kıyı olgusunun salt kara ortamı ile ilişkilendirmenin yetmeyeceği, bütüncül bir mekânsal planlama yaklaşımı için deniz alanlarının sahip olduğu mekansal özelliklerin de mutlaka değerlendirilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: kıyı alanları planlaması, bütünleşik kıyı alanları yönetimi, deniz alanları mekansal planlaması

Dolgu Havalimanlarının Çevresel Etkileri: Ordu-Giresun Havalimanı

Hilal TULAN

Özge YALÇINER ERCOŞKUN

Özet

Hızla gelişen havayolu ulaşımının yapıtaşı konumundaki havalimanları, bulundukları bölgenin ekonomik ve sosyal açıdan gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Havayolu ulaşımı talebinde yaşanan artışa paralel olarak havalimanlarının çevre kirliliği etkileri de her geçen gün artmaktadır. Küresel iklim değişikliği, hava kirliliği, sera gazı salımı, ekoloji ve doğal habitatın tahribatı, gürültü, enerji tüketimi, su tüketimi, su kirliliği, atıklar ve tüm bu unsurların insan sağlığına olumsuz etkileri havalimanlarının başlıca zararlarını oluşturmaktadır. Sadece bölgesel değil, uzun vadeli küresel çevre etkilerine de yol açması, havalimanı için uygun yer seçimini ve bünyesindeki faaliyetlerin kontrol altına alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda fiziki çevre ve beşeri etkiler detaylı bir çalışmayla ele alınarak havalimanlarının yer seçiminin yapılması gerekmektedir. Günümüzde; yüzölçümü az, nüfusu çok yüksek olan bazı bölgelerde kentsel boş alan olmadığı için veya iklim ve topografya gibi fiziki çevre özelliklerinden dolayı havalimanı için uygun yerin tespiti mümkün olamadığından; denizden kazanılmış araziler üzerine de havalimanı yer seçimi kararı alınmaktadır. Dünyada 3 yerde bulunan bu dolgu havalimanları; Japonya Kansai Havalimanı, Hong Kong Havalimanı ve Ordu-Giresun Havalimanı'dır. Denizden kazanılmış arazi üzerine inşa edilen bu havalimanlarının çevresel etkileri iki aşamada ele alınılabilir. İlk aşaması; deniz dip taramasında deniz tabanı sağlamlığını arttırmaya yönelik kum çekme faaliyetleriyle deniz alanına zarar verilmeye başlanması ve denizdeki dolgu sahasını oluşturmada kullanılacak malzemelerin temini ve taşınmasından kaynaklı meydana gelen çevresel kirliliktir. İkinci aşama; doğal alana müdahaleden kaynaklı deniz habitatının tahribatı, deniz flora ve faunasında azalma, bazı canlı türlerinin tamamen yok olması, kirliliğe bağlı deniz suyu sıcaklığında artış gözlenmesi, kıyı erozyonunun tetiklenmesi, küresel ısınmadan kaynaklı yükselen su seviyesinin yapay dolgularla da yükselmeye devam etmesi gibi ciddi çevresel sorunlardır. Bu çalışmada dolgu havalimanlarının çevresel etkilerini ortaya koymak amacıyla; fiziksel çevre ve biyoçeşitliliğe etkilerine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırma; emisyon, kirlilik ve deniz ekolojisine etkiler üzerinden oluşan veri kaynaklarıyla oluşturulmuştur. Bulguların sonucuna göre çalışma alanı olarak belirlenen Ordu-Giresun Havalimanı'nın çevresel etkileri ortaya konularak alınan önlemler ve yeterlilikleri öneriler sunularak tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: dolgu havalimanları, çevresel etki, Ordu-Giresun Havalimanı

Ekonomik Kriz Dönemlerinde Türkiye'de Bölgelerin Dayanıklılığının Faktör Analizi Yöntemiyle İncelenmesi

Kamil TAŞCI

Mutlu YILMAZ

Özet

Bu çalışmanın amacı evrimsel ekonomik coğrafya alanında ortaya çıkmış bir kavram olarak bölgesel dayanıklılığı teorik olarak incelemek, Türkiye'nin son 25 yılda maruz kaldığı içsel ve dışsal kaynaklı krizlere (şoklara) karşı düzey-2 bölgelerin verdiği tepkiyi analiz etmek, dayanıklılık düzeylerindeki değişimi incelemek ve açıklamaktır. Çalışmada Martin(2012)'nin dayanıklılık endeksi ile Temel Bileşenler Analizi(TBA) yöntemleri kullanılmıştır. 1994-2017 döneminde Türkiye'de düzey-2 bölgelere ilişkin belirlenen veri-seti ağırlıklı olarak TÜİK tarafından üretilen veri-seti özelinde öncelikli olarak dayanıklılık endeksi ile dayanıklılığın ölçülmesinde alternatif bir yöntem olarak Temel Bileşenler Analizi(TBA) tekniği uygulanmıştır. Bu yöntemler ile elde edilen bulguların Martin(2012) ile benzer olduğu görülmüştür. Çalışmada elde edilen temel sonuçlar ise; bölgesel dayanıklılık zaman içinde değişebilmekte, bir bölge bir dönemde diğerlerine göre daha dayanıklı iken, farklı bir dönemde dışsal şoklara karşı daha az dayanıklılık gösterebilmektedir. Dışsal şok neticesinde bölgenin ekonomik yapısında değişim meydana gelmektedir. Bölgelerin dayanıklılığını artıran temel faktörler ise bölgelerin ekonomik büyüklükleri (yığınlaşmalar ve dışsallıklar), sektörel çeşitlilik, insan sermayesinin niteliği, yenilikçilik kapasitesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, çalışma TBA tekniğinin dayanıklılık araştırmalarında alternatif bir yöntem olarak kullanması bakımından literatüre katkı sağlamaktadır.

Anahtar kelimeler: bölgesel dayanıklılık, evrimsel ekonomik coğrafya, temel bileşenler analizi, ekonomik kriz, Türkiye

“Eski Şehr”in Yeni Öyküsü: Post-Modern Mekânlarla Markalaşmak

Hatice TURUT
E. Murat ÖZGÜR

Özet

İçinde bulunduğumuz yüzyılda kapitalist sermaye, Türkiye kentlerini hızla tüketmeye ve şekillendirmeye başlamış ve büyük kentsel projeler bu süreçte anahtar bir rol üstlenmiştir. Bunula birlikte metropol kentlerde mekânın üretilmesi süreci merkezi otoritenin kontrolünde yol alırken, orta ölçekli kentlerde bu süreç, girişimcilik, yerel yönetim, sosyo-ekonomik kültür ya da başarılı belediye başkanı gibi kentin yerellikleri üzerinde yükselmektedir. Aynı zamanda metropol kentlerde mekânın üretimi yapı-inşaat sektörü ile gerçekleşirken, orta ölçekli kentlerde kamusal mekanların üretimi daha fazla önem taşımaktadır. Bu bağlamda bildirimiz, özellikle 2000’li yıllardan itibaren hem ulusal hem de uluslararası basında popülerlik kazanmaya başlayan ve marka kent olma çabasıyla dikkat çeken Eskişehir kentinde mekânın üretilmesi sürecini, büyük kentsel projeler bağlamında ele alarak sürecin dinamiklerini ve Türkiye kentlerinden nasıl farklılaştığını ortaya koymaya çalışmaktadır. Çalışmanın amacı, mekân üretiminin hangi yerelliklere dayalı olarak gerçekleştiğini saptayarak kent yönetimlerinin merkezi iktidardan farklı bir siyasi pratikten gelmesinin kentsel mekân üzerinde nasıl bir etki yarattığını Eskişehir örneği aracılığıyla tartışmaktır. Bu çalışmada kullanılan veriler, kentsel aktörlerle yapılan derinlemesine görüşmelerden ve kentteki projelere yönelik medya kaynaklarından elde edilmiştir. Daha sonra bu veri seti, içerik ve söylem analizine tabi tutulmuştur. Çalışmanın bulguları, kentin öyküsünün post-modern mekanlar aracılığıyla yeniden yazıldığına, neoliberal kentleşmeye ilişkin hâkim söylemlerin yumuşatılarak kentsel mekânda hizmet sunumuna yönelik yapılan çeşitli görsel pratiklerin kent sakinlerinin rızasını almada önemli hegemonik araçlar olarak kullanıldığına işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: Post-modernizm, neoliberal kentleşme, marka kentler, Eskişehir

Firma Büyüklüğü ve Bölgesel Farklılıklar

Oya KENT

Murat DONDURAN

Özet

Firma büyüklüğü ve firma büyümesi arasındaki ilişki, Gibrat'ın (1931) çığır açıcı çalışmasından sonra kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Temel olarak Gibrat yasası firma büyümesinin firma büyüklüğünden bağımsız olduğunu yani firma büyümesinin rassal bir süreç olduğunu öne sürer. Bu önerme aynı zamanda firma büyüklüğünün log-normal dağılımını beraberinde getirir. Bu konudaki ilk çalışmalar, firma büyüklüğünün yaklaşık olarak log-normal bir dağılım izlediğine dair kanıtlar sunmuştur. Ancak, daha eksiksiz veri setlerine dayanarak yapılan sonraki çalışmalar, Gibrat yasasının geçerliliğini ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan firma büyüklüğünün log-normal dağılımını yeniden sorgulamıştır. Çok çeşitli ülke ve sektörleri kapsayan bir dizi araştırma, büyüme hızlarının artan büyüklükle azaldığını, firma büyüklük dağılımının zaman içinde sabit olmadığını ve log-normal dağılımdan farklı olabileceğini göstermiştir. Firmaların büyüklük-büyüme ilişkisine odaklanan çok sayıda çalışma, Gibrat yasasının geçerliliği hakkında endüstri veya ekonomi düzeyinde mevcut firma büyüklük dağılımını ve / veya büyüklük-büyüme ilişkisini incelemeye dayanmaktadır. Firma büyümesinin doğası gereği heterojen olduğu ve büyüme örüntülerinin firmanın demografik özelliklerine (örneğin büyüklük, yaş, sektör, finansal yapı) bağlı olduğu görüşü pek çok teorik ve ampirik çalışmalar tarafından desteklenmiştir. Ancak, firmaların coğrafi konumlarının firma dinamikleri ve evrimi üzerindeki etkileri oldukça az araştırmaya konu olmuştur. Bu çalışma, Gibrat yasasını bölgesel bir bağlamda ele alarak firma büyüklük dağılımlarının Gibrat yasasının öne sürdüğü gibi rassal bir süreç mi izlediği yoksa bölgeler arasında farklılık gösteren bir yapı mı sergilediği sorusunu incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada 2005-2015 dönemi için İBBS-2 düzeyinde (26 bölge) TÜİK Yıllık Sanayi ve Hizmet İstatistikleri Mikro veri seti kullanılarak imalat sanayiindeki firmaların büyüklük dağılımları ve bunun evrimi incelenecektir. Firma büyüklüğünün gözlemlenen dağılım şekilleri, Gibrat yasasına göre öngörülen (normal dağılım) şekilleriyle karşılaştırılacaktır. Parametrik olmayan yoğunluk tahmin tekniği kullanılarak, firma büyüklüğünün ampirik dağılımlarının normal dağılıma yaklaşıp yaklaşmadığı test edilecektir. Çalışmada beklenen temel bulgu, firma büyüklük dağılımının şeklinin ve evriminin bölgelere göre değişkenlik göstereceğidir. Bu bulgu, bölgeye özgü bazı faktörlerin firma büyüklüğü üzerinde etkisi olabileceğine işaret edecek ve firma büyümesi anlamında bölgesel farklılıkların araştırılmasını motive edecektir.

Anahtar kelimeler: Gibrat yasası, firma büyüklüğü, imalat sanayii

Giresun İlinde 2013-2018 Yılları Arası Konut Satışlarının Bölgesel Kalkınma Bakımından Değerlendirilmesi

Hüseyin SARAÇOĞLU

Özet

Giresun, denizi ve yeşili ile Doğu Karadeniz bölümünün en güzel illerinden birisidir. Ama doğusunda Trabzon, batısında Ordu gibi iki büyük ilin varlığı Giresun'un ekonomik gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Son yıllarda açılan Ordu-Giresun havaalanı kentin gelişimini az da olsa hızlandırmıştır. Bu çalışmada 2013-2018 yılları arası Giresun'daki konut satışları aylara ve yıllara göre TUİK verilerine göre incelenmiş, satışların nasıl bir ivme kazandığı irdelenmeye çalışılmıştır. Çalışma tablo ve grafiklerle de desteklenerek çıkarımlarda bulunulmuştur. Giresun ilinin 2013 yılı toplam nüfusu 425.007 kişi iken, 2018 yılı nüfusu ise 453.912 kişiye çıkmıştır. Bu artış konut satışlarına da yansımış, 2013 yılında toplamda 4945 konut satışı gerçekleşmiş iken bu rakam 2018 yılında 6699 konuta yükselmiştir. Bu 6 yıllık dönemde en az satış 286 konutla 2014 yılının Mart ayında gerçekleşmiştir. En fazla konut satışı ise 765 konut ile 2018 yılının Ekim ayında gerçekleşmiştir. Konut satışlarının en az olduğu aylara bakacak olursak yıllar itibariyle bir düzensizlik vardır. 2013 yılında Ağustos (352 konut), 2014 yılında Mart (286 konut), 2015 yılında Ocak (341 konut), 2016 yılında yine Ocak ayında (310 konut), 2017 yılında Haziran (359 konut) ve 2018 yılında da Şubat ayında (385 konut) satış gerçekleşmiştir. İlginç olan nokta ise en fazla konut satışlarının yapıldığı ay (2018 hariç) Aralık ayıdır. Bu ayda hiçbir zaman konut satışları 500'ün altına inmemiş, aksine sürekli bir yükselişe geçmiştir. 2013 yılında Aralık ayında 514 konut satılmış iken, bu rakam 2016'da 603'e, 2018'de ise 757'ye çıkmıştır. Sonuç olarak Aralık ayının yılın son ayı olması nedeniyle kişilerin ellerindeki parayı konuta yatırması bunda etkili olabilir. Yeni projelerin başlaması, kış mevsimi olduğu için belki konut fiyatlarının düşmesi olabilir. Giresun'un nüfusu arttıkça konut satışları da artmaya devam edecektir.

Anahtar kelimeler: Giresun, bölgesel kalkınma, konut satışları

Giresun Merkez İlçesinde Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistemi Teknikleri Kullanılarak Arazi Kullanımındaki Değişimlerin Şehir Planlaması Açısından Değerlendirilmesi (1984-2018)

İnci DEMİRAĞ TURAN

Cüneyt AKTAŞ

Fatih ALTUĞ

Özet

Günümüzde doğal kaynaklar, sonsuz insan ihtiyaçları ve artan nüfus karşısında yetersiz kalmaktadır. Sürekli degredasyona uğrayan arazilerin doğal ortam potansiyeline uygun olarak kullanılması ve planlanması gerekmektedir. Bu çalışma Giresun İli Merkez ilçesinde yaklaşık 381km2 alanda yürütülmüştür. Çalışma alanı 40° 39’ 52” - 40° 55’ 35” kuzey enlemleri ve 38° 14’ 41” - 38° 31’ 26” doğu boylamları arasında yer almaktadır. Bu çalışma ile uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemi kullanılarak Giresun merkez ilçede arazi kullanım etkinliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sahasına ait topoğrafik haritalar ve 1984, 2000 ve 2018 yılı Lansat uydusu görüntüleri temel kartografik materyal olarak kullanılmıştır. Sınıflama işleminin yapılabilmesi için ENVI 5.3v programında kontrolsüz sınıflama yapılarak dört ana arazi örtüsü ve arazi kullanım sınıf oluşturulmuş, oluşturulan sınıfların kontrolü ve tespiti amacıyla arazi çalışması yapılmış ve kontrollü sınıflama sonucunda tarım, mera, orman ve tarım dışı (yerleşim, sanayi, yollar ve su) alanlar olarak tanımlanmıştır. Arazi kullanım etkinliğinin belirlenmesi için analog veriler sayısallaştırılmış ve CBS veri tabanına aktarılmıştır. Arazi kullanım türleri arazi kullanım kabiliyet sınıfları ile karşılaştırılmıştır. Buna göre özellikle II. ve III. sınıf tarım arazilerinde şehirleşme ve amaç dışı kullanımın arttığı görülmektedir. Aynı zamanda sahadaki VI. sınıf tarım arazilerinin %73’ü ve VII. sınıf alanlarda ise % 59’u tarım alanı olarak kullanılmaktadır. 1984 yılında 19.410 ha olan tarım arazisi, 2000 yılında 22.164 hektara ve 2018 yılında da 23.834 hektara yükselmiştir. Çalışma alanı içinde tarım arazileri özellikle fındık tarımının yapıldığı alanlarıdır. 1984 ve 2018 yıllarında orman arazilerinin fındık tarımına dönüştürülmesi tarım alanlarını arttırırken orman alanlarında azalmalara sebep olmuştur. Buna karşılık tarım dışı arazisi ise 1984 yılında 2.541 hektardan 2000 yılında 2.585 hektara 2018 yılında ise 2.897 hektara yükselmiştir. Geçmişte tarım alanı olarak kullanılan kentsel alanın güneyi, son yıllarda kentsel gelişime bağlı olarak bu alanlar yerleşim veya sanayi alanına dönüştürülmüştür. Tarım arazileri, kentsel alanlara dönüştürülmüş ve kenstsel alanalar doğu-batı ve güney yönlü, kıyının doldurulmasıyla ise kuzey yönlü gelişim göstermiştir. Tarım alanları güneye doğru kayarak mevcut orman alanları üzerinde baskı oluşturmuş ve orman alanları tahrip edilerek tarım alanına dönüşmesine sebep olmuştur. Bununla birlikte ormanların tahribi güneydeki mera alanlarınında genişlemesine neden olmuştur. Tüm bu olumsuz durumlar göz önünde bulundurulduğunda çalışmanın sonunda karar vericiler için planlama çalışmalarıyla ilgili bir takım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: arazi kullanımı, arazi etkinliği, Giresun

Giresun'un Gelişmişlik Düzeyi ve Bazı Kalkınma Dinamikleri

Ramazan SEVER

Özet

Dünyada ülkeler arasında sosyoekonomik gelişmişlik farklılıkları olduğu gibi ülkelerin bölgeleri, illeri ve ilçeleri arasında da gelişmişlik farklılığı görülmektedir. Ülke içindeki bazı yerleşmeler diğerlerine göre gelişmiş iken; diğer yerleşmeler geri kalmış ya da az gelişmiş olabilmektedir. Bu doğal ve kaçınılmaz durum Türkiye'de de görülmektedir. Ancak ülkemizde son yıllarda nicel verilerden yola çıkılarak ortaya çıkan farklılığı azaltma adına önemli gelişmeler yaşanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte doğal ve kültürel potansiyeli yüksek olan bazı yörelerimiz halen sosyoekonomik bakımdan istenilen düzeye getirilemediği gibi gerilemeye de devam etmektedir. Bu yörelerden biri de Giresun ve çevresidir. Doğu Karadeniz Bölümünde yer alan Giresun sosyoekonomik göstergeler bakımından Karadeniz Bölgesinin olduğu kadar Türkiye'nin de az gelişmiş yörelerinden biridir. DPT'nin 2003 yılında çeşitli kriterler kullanılarak yaptığı araştırmasında Giresun ili 81 il sıralamasında 50. basamakta yer almıştı. Giresun yöresinde yaklaşık geçen on yıllık süreçte sosyoekonomik ilerleme kaydedilmediği gibi, bir gerileme olmuştur. Nitekim Kalkınma Bakanlığı'nın, 2012'de yayımladığı İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırmasında (SEGE) Giresun iki sıra daha gerileyerek 52. sırada yer aldı. Diğer taraftan Yıldız ve arkadaşları tarafından yapılan benzer bir çalışmada Giresun 56. sıraya kadar gerilemiştir (Yıldız, Sivri, Berber, 2010).Giresun yöresi 2003 yılındaki verilere göre gelişmişlik bakımından Karadeniz Bölgesindeki kıyı illeri arasında Ordu, Bartın, Kastamonu'nun ardından dördüncü sırada yer almaktaydı. Oysa 2010 yılında Bartın 55. sıradan 48'e, Kastamonu 51. sıran 47. sıraya ilerlerken, Ordu'da 66. sıradan 61. sıraya kadar ilerlemiştir. Aynı şekilde Giresun, 2003 yılında Doğu Karadeniz Bölümü sahil kesimindeki iller arasında (Artvin 43, Rize 37, Trabzon 38, Ordu 66) da Ordu'dan sonra ikinci sırada gelmekteydi. Ancak bugün Rize 37. sıradan 34'e, Trabzon 38. sıradan 31'e, Ordu'da 66'dan 61. sıraya kadar ilerlerken, Giresun iki sıra daha gerileyerek 52. sıraya gitmiştir. Sadece Artvin 43. sıradan 44'e kadar küçük bir fark ile gerilemiştir. Bütün bu değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere Giresun sosyoekonomik gelişme için zengin doğal ve kültürel potansiyeline rağmen hem ait olduğu bölümde hem de bölgesinde kalkınamayan durağan bir il durumunda kalmıştır. Giresun'un geri kalmasında veya az gelişmiş olmasında yörenin elverişsiz topografik şartları, geleneksel olarak sürdürülen ekonomik faaliyetlerin etkisi kadar, kuşkusuz içinde yer aldığı bölgenin ve bölümün de olumsuz etkileri vardır. Nitekim DPT'nin 1996 ve 2003 yılında yaptığı bölgelerin sosyoekonomik gelişmişlik endeksi sonuçlarına göre yedi coğrafi bölge içinde sosyoekonomik gelişmişlik düzeyini ülke ortalamasının altında kalan üç bölgeden biri Karadeniz Bölgesidir (Diğer ikisi Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi). Bölgeler içerisinde en çok ile (18) sahip olan Karadeniz Bölgesi, sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi açısından ülke ortalamasının altında kalarak beşinci sırada yer almıştır (www.dpt.gov.tr). Türkiye'de de yıllardan beri uygulanan teşviklere ve alınan önlemlere rağmen; iller ve bölgeler arasındaki dengesizlik halen devam etmektedir. Bu çalışmada Giresun ilinin geri kalma nedenlerinde coğrafi şartların sınırlandırıcı etkileri ile doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ancak çalışmasının esas amacı, nitel araştırma yaklaşımında, coğrafya araştırma yöntem ve tekniklerinden (doküman analizi, saha etütleri ve literatür tarama gibi) yararlanılarak yöreye yönelik sürdürülebilir kalkınma ve yerinde kalkınma dinamikleri konusunda çeşitli çözüm önerileri üretmektir.

Bilindiği üzere az gelişmiş yörelerin kalkındırılması, öncelikle mekânın iyi tanınmasına ve ihtiyaçlarının bilimsel esaslara dayandırılarak tespit edilmesine bağlıdır. Çünkü az gelişmiş yerleşmelerin sürdürülebilir kalkındırılmasında yerel doğal kaynaklar büyük önem taşır. Hatta yerinde kalkınma açısından, bu gibi kaynakların değerlendirilmesi sürekli ve güvenilir kalkınmanın da temelini oluşturur. Ayrıca bölgesel

gelişme yaklaşımının, merkezi idarenin öncü rol üstlendiği kalkınma anlayışından, yerel ekonomik aktörlerin daha etkin işlevler üstlendiği yerelden genele kalkınma anlayışına doğru değişim geçirdiği bir dönemde bu artık bir zorunluluktur. İşte, yerel kaynaklara dayanarak kalkınmanın zorunlu olduğu yörelerden biri Giresun yöresidir.

Anahtar Kelimeler: az gelişmiş, coğrafi şartlar, planlama, sürdürülebilir kalkınma,

Haliç Bölgesi'nde Konaklama Fonksiyonunun Son Yıllardaki Kümelenme Eğilimi ve Yer Seçim Sürecini Etkileyen Faktörlerin Semtlere Göre Karşılaştırılması

Fatma Gözde KÖSEOĞLU

Tüzin BAYCAN

Özet

Bu çalışma ile; Haliç Bölgesi'nde konaklama fonksiyonunun son yıllarda gösterdiği kümelenme eğilimi sorgulanarak turizme yönelik konaklama işlevinin ağırlıklı olarak hangi semtlerde yer seçtiği tartışılmakta, söz konusu yer seçimi sürecinin nasıl gerçekleştiği ve arkasında yatan sebepler irdelenmektedir. Çalışma kapsamında, Haliç Bölgesi'ne ilişkin kentsel politikalar ile yer seçim süreci arasındaki ilişkinin incelenmesinin yanı sıra turizme yönelik konaklama fonksiyonunun bölgedeki yer seçim süreçlerinde rol oynayan faktörlerin farklı semtlerde ne şekilde farklılaştığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bölgedeki kümelenme sürecinde etkin rol oynayan faktörlerin ortaya konması amacıyla; öncelikle konaklama faaliyetinin Haliç kıyılarına dağılım deseni ve nispeten yoğun olarak tercih ettiği semtler tespit edilmekte, ardından söz konusu semtler olan Balat-Ayvansaray ve Sütlüce Bölgeleri'nde yürütülen saha çalışmalarında bu işletmeleri temsil eden kişilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış anketler ve derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen veriler yorumlanmaktadır. Çalışmanın bulguları Haliç'te turizm fonksiyonunun yer seçim sürecine ilişkin özgün sonuçları ortaya koymaktadır: i) Haliç Bölgesi'nde yer alan semtlerde son 5 yıl içerisinde turizme yönelik konaklama yatırımlarında artış olduğu tespit edilmiştir; ii) Turizme yönelik konaklama fonksiyonu Haliç Bölgesi'nde kümelenme eğilimi göstermekte ve ağırlıklı olarak Balat-Ayvansaray ile Sütlüce semtlerinde yer seçmektedir; iii) İki farklı semtte yer alan yatırımların yer seçim süreçlerine etki eden faktörler semtlerin özelliklerine ve ziyaretçilerin niteliklerine/tercihlerine göre farklılaşmaktadır. Turizm konaklama işlevleri; Haliç Bölgesindeki belirli semtlerde kümelenmekte ancak kümelenmenin sebepleri ve kümelenme gösteren tesislerin niteliği; semtin sahip olduğu avantajlar ve ziyaretçilerin tercihlerine göre şekillenmektedir.

Anahtar kelimeler: turizm yatırımları, kümelenme, Haliç

Hedonik Analiz Yöntemi İle Kentsel Yeşil Alanların Konut Fiyatlarına Etkisinin Ölçülmesi: Ankara Çankaya Mahallesi

Ünzile ÇETİNCEVİZ

Özet

Cumhuriyet'in ilanıyla kırdan kente göç hareketinin hızlandığı Ankara hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir. Kentlerde nüfus arttıkça konut ihtiyacı da sürekli çoğalmaktadır. Zamanla insanlar konutları barınma ihtiyacının yanı sıra yatırım imkanı olarak kullanmaya başlamışlardır. Konutun tüketim mekanı kavramının değişmesiyle birlikte konut fiyat değişimlerini etkileyen birçok faktör ortaya çıkmıştır. Bunlar konut özellikleri, konutun bulunduğu binanın yapısal özellikleri ve çevre özellikleri olarak sınıflandırabilir. Konutun özellikleri incelenirken oda sayısı, kat sayısı, metrekaresi gibi etkenler incelenirken binanın yapısal özelliklerinde binanın kat sayısı, yaşı gibi yapısal faktörler devreye girer. Konutun çevre özellikleri bulunduğu ilçeye, mahalleye göre farklılıklar gösterir. Konutun yakınında bir alışveriş merkezi bulunması, parkların yer alması ya da konutun cadde üzerinde yer alması önemli ölçütlerdendir. Bu çalışmada Ankara Çankaya İlçesi Çankaya Mahallesi'nde bulunan konutların fiyatlarının çevre özelliklerine göre ne ölçüde değiştiği hedonik analiz yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Adını bulunduğu ilçeden alan Ankara'nın önemli mahallelerinden olan Çankaya Mahallesi konut arzı açısından çeşitli imkanlar sunmaktadır. Rezidansların ve kapalı sitelerin yer aldığı mahallede Ankara'nın önemli simgelerinden olan Atakule mahallenin önemini göstermektedir. Aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı Köşkü, Muhafız Alayı Komutanlığı, elçilikler gibi resmi kuruluş alanları burada yer almaktadır. Çankaya Mahallesi rekreasyonel alanlar açısından zengin bir mahalledir. Çankaya Mahallesi'nde kişi başına düşen yeşil alan miktarı aktif yeşil alan olarak 17,19 m2/kişi olarak hesaplanarak Ankara'ya (2,08m2/kişi)oranla kat kat yüksek çıkmıştır. Çalışmada konut fiyatlarını etkileyen çevre özelliklerine odaklanılmıştır. Yeşil alanlara yakınlık konut değerlerini arttırır. Çünkü insanlar artık daha çok doğayla iç içe, verimli vakit geçirebilecekleri, nefes alabilecekleri yerlerde yaşamak istemektedirler. Çalışmada konutların sahip olduğu özelliklere çevrimiçi emlak sitesi olan Sahibinden Emlak'tan veriler alınmıştır. Konutlar rastgele seçim yöntemiyle seçilmiştir.50 satılık, 50 kiralık konut için yapılan bu çalışmada çevresinde bulunan konut fiyatını etkileyebilecek alanlara olan uzaklıkları Google Earth Pro yardımıyla ölçülmüştür. Türkiye'de rantın önemli bir etkisi olduğundan konut fiyatlarını etkileyen birçok değişken vardır. Mahalle ismine göre bile konut fiyatı değişebilmektedir. Araştırmada kullanılan faktörlerin dışında konut fiyatını etkileyen değişkenler mevcuttur. Ama yine de yapılan bu çalışma çevresel özelliklerin konut fiyatında ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Geçen zamanla birlikte insanların konut taleplerindeki değişikliğin gözükmesi konut yapı şekillerinin değişmesine yol açmaktadır. Çalışma alanında görülen kapalı sitelerin, rezidansların çoğalması buna örnektir. Aynı zamanda kent için önemli buluşma noktaları olan parklar yanında bulunan konutların gittikçe değerini arttırmaktadır. Bahçesinin olması konut fiyatlarında olumlu bir etkisi gözlemlenirken cephe özellikleri de konutlar için son derece önemlidir. Konut yapılaşmasının son zamanlarda çoğalması ve daha büyük konut inşaatlarının başlaması kentsel yeşil alanlarda düşüşe sebep olmaktadır. Fakat insan yaşam alanları tasarlanırken her kullanıcı tipinin görüşleri alınıp istek ve ihtiyaçlar göz ardı edilmemelidir. Bu çalışmanın da gösterdiği gibi inşaları yeşil alanlara daha yakın yerlerde yaşamak istemektedir. Bu aynı zamanda çevresel değerler içinde önemli bir etkiye sahiptir. Regresyon ve korelasyon analizleri sonucunda kentsel yeşil alanlara yakınlığın konut fiyatları üzerinden pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çalışma yerel yönetimler için etkili sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Kentsel mekanlar planlanırken kentin gereksinimlerine yanıt verebilecek, insanların düşüncelerinin göz önüne alındığı bir planlama anlayışı geliştirilebilecektir.

Anahtar kelimeler: Çankaya-Ankara, hedonik analiz, konut-çevre-yeşil alan ilişkisi

İklim Değişikliği Plan ve Politikalarında Turizm Sektörü ve Mekansal Planlama

Adem Erdem ERBAŞ

Esra SALT

Özet

İklim değişikliği ve iklim değişikliğine uyum, günümüz yerleşim alanlarının planlanmasında önemli bir gündemi oluşturmaktadır. Bu kapsamda iklim değişikliği konusunda, gerek uluslararası düzeyde gerekse ulusal düzeyde farklı alanlarda çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan çalışmaların sonucunda, iklim değişikliğinin yakın gelecekte yerleşim alanları üzerinde farklı boyutlarda ve farklı türlerde sonuçlara neden olacağı, yerleşme alanlarında önemli kırılganlıklar yaratacağı tahmin edilmektedir. İklim değişikliği ile yakın ilişki halinde olan birkaç sektör bulunmaktadır. Bunlardan birisi de turizm sektörüdür. Uygun iklim koşulları, bir bölgede yöreye özgü turizm türleri gelişmesine olanak tanımaktadır. Çalışma kapsamında incelenecek olan bu geniş kapsamlı konu, Türkiye İklim Değişikliği Eylem Planı kapsamında turizm sektörünün yeri ve mekânsal planlama bağlamında değerlendirilmesi olarak ele alınmıştır. Çalışmada iklim değişikliklerinin ilerleyen dönemlerde turizm sektöründe ağırlığını daha fazla hissettireceği öngörüsüyle hareket edilmiştir. Buna bağlı olarak iklim değişikliğine yönelik yayımlanmış olan plan ve politikaları içeren raporlar incelenmiş ve raporlarda turizm sektörü ile mekânsal planlama ilişkisi değerlendirilerek iklim değişikliğine uyum yaklaşımları tartışılmıştır. Çalışmanın amacı, iklim değişikliği konusunun özellikle turizm bölgeleri için oldukça önemli olduğuna vurgu yapmak ve bu bağlamda mekânsal planlamanın bir araç olarak kullanabileceği varsayımını ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışma kapsamında literatür taramaları yapılmış ve konunun iklim değişikliği ve turizm konusu yasal çerçeve bağlamında akademik boyutu ile tartışılmıştır. Çalışmada, dokümanların analiz edildiği nitel yöntemler kullanılmıştır. Yayımlanmış olan "Çevre ve Orman Bakanlığı İklim Değişikliği ve Yapılan Çalışmalar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından yayınlanan UNDP-TR-İklim Değişikliği Risk Yönetimi Raporu, 2023 Turizm Stratejisi Eylem Planı, DSİ tarafından yayınlanan Türkiye'nin İklim Değişikliği Stratejisi ve Uyum Planı, Türkiye İklim Değişikliği Stratejisi 2010-2023 ve Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2020." gibi güncel ulusal raporlar karşılaştırılmalı olarak mekansal planlama bağlamında incelenmiştir; Yapılan araştırmada raporların içerikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bunun sonucunda güncel olarak yayımlanan iklim değişikliği plan ve politikalarında, ülkemizdeki turizm bölgelerinin geleceği açısından da önemli olan turizm konusuna ve bunun mekânsal planlama ile ilişkisine yeterince önem verilmediği görülmüştür. Buradan hareketle sonuç bölümünde iklim değişikliği plan ve politikalarının turizm sektörü ile ilişkilendirilmesi aşamasında mekânsal planlamanın bir araç olarak kullanılabileceğine değinilmiş ve konuya yönelik öneriler geliştirilmiştir. Sonuç olarak ülkemizdeki turizm bölgelerinin planlanması aşamasında, kentsel kırılganlıklar göz önüne alınarak iklim değişikliği konusunun mekânsal planlamaya entegre edilmesi ve uyum politikalarının geliştirilmesine dikkat çekilmektedir.

Anahtar kelimeler: iklim değişikliği, turizm alanları, mekânsal planlama.

Güneş Enerji Santrallerinin (GES) Yer Seçimi Kriterleri; Amasya Örneği

Ayşe YEŞİLYURT ALKAN

Özet

Sanayileşmenin ve küreselleşmenin artması enerji kullanımının artmasına neden olmaktadır. Enerji tüketiminin artması ülkelerin gelişmişlik seviyesi ile doğru orantılıdır. Enerji ihtiyacının ve kullanımının gün geçtikçe fazlalaşması beraberinde fosil yakıtların tüketimini arttırmaktadır. Fosil yakıtların sınırlı olması, giderek pahalılaşması, ekolojik dengeyi bozması, çevreye verdiği zararlar ve gün geçtikçe rezerv alanlarının azalması ortaya enerji ihtiyacının nasıl karşılanması ve sürdürülebilirliğinin nasıl sağlanacağı sorusunu akla getirmektedir. Bu durumda enerji ihtiyacını karşılamak, yerli ürünleri kullanmak ve dışa bağımlılığı minimuma indirmek için alternatif olarak yenilenebilir enerji kaynaklarına ihtiyaç duyulmaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının doğa dostu olması, çevreye verdiği zararların minimum düzeyde olması ve devamlılığının olması yönünden cazip hale gelmiştir. Türkiye yenilenebilir enerji kaynağı bakımından hem zengindir hem de önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye'nin coğrafi konum bakımından kuzey yarım kürede yer alması, güneşin bol miktarda bulunması ve güneşten uzun süre yararlanılması, temiz bir enerji kaynağı olması ve son olarak da parayla ölçülememesi yenilenebilir enerji kaynağı seçiminde etkili olmuştur. Güneşten elde edilen enerji kaynağının; ucuz olması, tükenmemesi, bol miktarda bulunması, çevreye olan zararlı etkisinin az olması ve basit bir sistemde işletme kolaylığı sağlaması bakımından yaygın bir alternatif enerji kaynağı olarak tercih edilmeye başlanmıştır. Güneş enerjisinden üç şekilde yararlanılmaktadır. Bunlar güneş kolektörleri, güneş santralleri ve güneş pilleri (fotovoltaik piller)'dir. Güneş enerjisine dayalı elektrik üretiminin yaygınlaşmasına öncelik verilmektedir. Uluslararası kuruluşlar ve ülkelerin enerji politikaları güneş enerjisi kullanımını teşvik ederek, temiz bir enerji kaynağı ve çevre dostu olduğundan bahsetmektedir. Çalışmanın içeriği, güneşten elde edilecek enerjinin yer seçimi kriterleri neler olmalıdır sorusuna cevap bulunacak ve Amasya kentinin güneş enerjisinden yararlanarak elektrik ihtiyacını karşılamak için hangi sistemlerin kullanılacağına karar verilecektir. Amasya kentinin güneş alma durumu T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından hazırlanan Güneş Enerjisi Potansiyel Haritasından (GEPA) yararlanılacaktır. Amasya kenti için yapılmış olan halihazır haritalar, uydu fotoğrafları ve güneş enerji santrali analiz çalışmaları niceliksel olarak ele alınacak, NETCAD ortamında yükselti, eğim, bakı, eş yükselti ve rölyef analizleri yapılacaktır. Google Earth programından faydalanılarak çatı sistemleri ve alternatif alanlar gösterilecektir. Amasya kentinin merkez mahallelerinin toplam nüfusu ve hane halkı bulunacak ve bir ailenin tüketmiş olduğu enerjiden yola çıkarak bir hanenin ne kadar elektrik ihtiyacı olduğu tespit edilecektir. Elektrik ihtiyacını karşılamak için kamusal alanlara ve ortak mekanlara çatı sistemi önerilecektir. Ayrıca ana trafo merkezinin yanına ve marjinal tarım alanı olan yere alternatif olarak 20.000 m2 GES alanı önerilecektir. Bu alan SWOT analizi ile desteklenecektir. Sonuç olarak, Amasya merkez mahallesi 40 tane olup, 28.303 hane vardır. Bir ailenin elektrik tüketimi aylık 253 kWh, yıllık ise 3036kWh'dir. Amasya merkez mahallelerinde kamusal alanlarda ve ortak mekanlarda yapılan çatı sistemleri ile yıllık 659.1970512KW'lık enerji üretilmektedir. Çatı sistemleri ile 2000 hanenin elektrik ihtiyacı karşılanmıştır. 500 kW'lık Fotovoltaik enerji santrali toplam 2300 hanenin elektrik ihtiyacını karşılamaktadır. Toplam üretilen güç 696'kW'dır. Toplamda 4300 hanenin elektrik ihtiyacı karşılanmaktadır. Bu da Amasya kent merkezinin %15 'ini karşılamaktadır.

Anahtar kelimeler: yenilenebilir enerji, fotovoltaik enerji santrali, GES(güneş enerji santrali)

İmar Planın Değişikliği Arzı İle Erişilebilirlik İlişkisi: Bağcılar İlçesi Örneği

Numan KILINÇ

Şevkiye Şence TÜRK

Özet

Özet Kentsel alanlarda, erişilebilirliğin yüksek olduğu alanlar, özel ve kamu yatırımları açısından birer cazibe merkezi olma özelliği taşımakta ve bu alanlar çoğunlukla yapılaşma baskısı altında kalmaktadır. Bu nedenle, bu alanlarda imar plan kararlarının sık olarak değiştirilmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, literatürde imar planı değişiklikleri ile erişebilirlik arasındaki ilişkiyi irdeleyen çalışmalar yeterli değildir. Bu bildirinin amacı, İstanbul'da bir ilçeye odaklanarak mahalle düzeyinde imar planı değişikliği arzının, erişilebilirlik ile ilişkisini incelemektir. Çalışmanın iki temel hipotezi bulunmaktadır. Birincisi, erişilebilirliğin yüksek olduğu yerlerde, imar planı değişikliğinin daha çok yapılmasıdır. İkincisi ise, imar plan değişikliği arzının büyük ölçekli özel ve kamu yatırım kararlarına yakın yerlerde yoğunlaşmasıdır. Bildiride, son 10 yılda İstanbul metropoliten alanında imar planı değişiklikleri sayısının en yüksek olduğu ilçelerden biri olan Bağcılar ilçesi örnek inceleme alanı olarak ele alınmıştır. Çalışmada imar planı değişikliği arzı; idare tarafından onaylanmış olan plan değişikliği başvuruları olarak temsil edilmektedir. Erişilebilirlik değişkenleri ise, plan değişikliği yapılan parsellerin, ilçe merkezine, donatı alanlarına, metro istasyonlarına, büyük ölçekli kamu ve özel sektör yatırımlarına olan gerçek mesafeleri olarak ele alınmıştır. Bu çalışmanın mekândaki değişim ve bu değişimin arka planını açıklaması nedeniyle, bölge bilimi bakış açısı altındaki çalışmalar açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bildiri, beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünü takip eden ikinci bölümde uluslararası düzeyde plan değişikliklerinin mekânla ilişkisi irdelenmektedir. Üçüncü bölümde ise, Türk planlama sisteminde imar planı değişikliklerinin mekânla ve imar planı değişikliklerinin arazi erişilebilirliği ile ilişkisi irdelenmektedir. Dördüncü bölümde ise, Bağcılar İlçesi'nde imar planı değişikliği arzı ile erişilebilirlik arasındaki ilişkiye yönelik regresyon modeli ile sınanmaktadır. Dördüncü bölüm kendi içerisinde üç alt bölüme ayrılmaktadır. Birinci alt bölümde, yapılacak analizin data ve metodolojisi tanımlanmaktadır. İkinci alt bölümde, regresyon modelleri oluşturulmaktadır. Son bölümde ise modelleme bulguları değerlendirilmektedir. Çalışmanın beşinci bölümü ise, genel değerlendirme ve sonuç bölümünden oluşmaktadır.

Anahtar kelimeler: planı değişikliği, plan değişikliği arzı, erişilebilirlik, Bağcılar

İnovasyonu Etkileyen Yerel ve Yerel Ötesi Dinamikler

Suat TUYSUZ

Fatih ALTUĞ

Özet

Bugüne kadar yaşanan deneyimler kapitalizmin yaşadığı krizleri yaratıcı yıkımlarla atlattığını göstermektedir. Schmupeter'in yaptığı bu kavramsallaştırmanın dayandığı temel sacayağı inovasyon üzerine kuruludur. Gerçekten de inovasyon; etkinlik, verimlilik, rekabet ve kalkınma gibi kapitalist dilin çarkını yağlayan en önemli unsur olmuştur. İnovasyonun küresel, bölgesel ve yerel ölçekte yoğun bir biçimde tartışılması konunun anlaşılmasını da kuşkusuz gerekli kılmaktadır. İnovasyona ilişkin mekânsal dinamikleri ortaya çıkarmaya çalışan yaklaşımlarda geleneksel ve çağdaş yaklaşımlar şeklinde tanımlanabilecek iki farklı konsept bulunmaktadır. Geleneksel yaklaşım olarak tanımlanabilecek kümelenme konsepti, mekânsal biraradalığın yarattığı pozitif dışsallıkların inovasyon faaliyetini etkileyebileceğini; öte yandan çağdaş literatür şeklinde tanımlanacak olan konsept ise yerel dinamiklerin önemini yadsımamakla birlikte yerel ötesi dinamikleri de sürece dahil eden simbiyotik bir birlikteliği vurgulamaktadır. Bu çerçeveden hareketle bu araştırmanın iki amacı vardır. İlki Türkiye'de inovasyonun mekânsal örüntüsünü ortaya koymak, ikincisi ise inovasyonu etkileyen bölgesel dinamikleri ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda araştırmanın analizleri TÜİK'ten elde edilen düzey 3 ölçeğinde toplanan verilere dayalı olarak yapılmıştır. Söz konusu verilere regresyon analizi uygulanmış ve inovasyonun mekânsal belirleyicileri ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar kelimeler: inovasyon, patent, Türkiye.

İstanbul Turizm Coğrafyasında Rekabetçilik Düzeyi ve Kümelenme Eğilimleri

Tayfun SALİHOĞLU

Güliz SALİHOĞLU

Özet

Kümelenmenin, endüstrilerin bölgesel rekabetçiliğine olan katkısı ve turizmin bölgesel kalkınmada güçlü bir araç olması, turizm endüstrisinde kümelenme ve rekabetçilik konularını önemli ve öncelikli hale getirmektedir. Çeşitli biçimlerde tanımlanan kümelenme kavramı; bir endüstrideki birbirleriyle ilişkili firmalar ve diğer aktörlerin rekabet düzeylerine olumlu katkı sağlayacak biçimde belirli bir coğrafyada bir arada bulunması olarak ifade edilebilir. Firmaların coğrafi yakınlığa ve karşılıklı bağımlılık ilişkilerine bağlı olarak belirli bir bölgede yoğunlaşması ile ortaya çıkan sinerji, firma rekabetçiliğinin artması yolu ile bölgenin topyekûn gelişimine katkı sağlamaktadır. Yığılma ekonomilerinden farklılaşan biçimde, küme teorisi, firmalar ile diğer aktörler arasındaki ilişkinin sonuçlarına odaklanır. Bu ilişki kimi zaman rekabete, kimi zaman işbirliğine dayalı olmaktadır. Kümelenmede temel aktörler belirli bir endüstrideki firmalar olmakla birlikte, üniversite, enstitüler ve meslek organizasyonları gibi kurum ve kuruluşlar, ilgili ve destekleyici diğer endüstriler, bir endüstrinin işleyişi için gerekli faktörlerin mevcut durumu ile endüstride üretilen mal ve hizmetlere olan talebin durumu da diğer önemli bileşenlerdir. Şüphesiz ki bu aktörlerin varlığı, önemi, gelişmişlik ve ilişki düzeylerinde mekan önemli bir belirleyici olduğundan mekânsal ekonomi ve bölgesel kalkınma gibi alanlarda kümelenme çalışmalarına çokça rastlanmaktadır. Porter'ın Elmas Modeli (1990) ile kümelenme olarak tanımlanarak ilk defa kapsamlı bir teoride yer bulan bu bileşenler ile özellikle imalat sanayindeki firma ve bölgelerin rekabetçiliğini açıklayan çokça çalışma gerçekleştirilmiştir. Kavramın aktörler arasındaki ilişkileri önemseyen bir içeriğe sahip olması nedeniyle, turizm endüstrisinin gelişme dinamiklerine yönelik çalışmalarda da, konuyu kümelenme üzerinden değerlendirme eğilimi artmaktadır. Bu çalışmanın amacı turizm endüstrisinin İstanbul'daki kümelenme eğilimleri ve rekabet düzeyinin belirlenmesidir. Elmas Modeli'ninFerreiro ve Estevao (2009) tarafından turizm sektörüne uyarlanmış versiyonunu temel alan bu çalışmada, rekabetçilik düzeyini tespit etmek için firmalar ile mülakatlar gerçekleştirilirken, mülakatlar sonucunda belirlenen İstanbul turizm sektöründeki aktörlerin, mekanda yoğunlaşma düzeylerine ve coğrafi yakınlıklarına göre mevcut kümeler ve kümelenme potansiyeli yüksek alanlar belirlenmiştir. Sektörün mevcut rekabetçilik düzeyi ve kümelenme potansiyelini anlamaya yönelik bir çalışma olarak; mülakat ve haritalama yöntemleriyle elde edilen veriler, ağırlıklı olarak tanımlayıcı yöntemler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: turizm, kümelenme, rekabet düzeyi

İstanbul'da Yaratıcı Sektörlerden Biri Olan Yazılım Sektörünün Yer Seçim Kriterleri ve Mekansal Dağılımı

Ayşe Lale BERKÖZ

Şüheda KÖSE

Özet

Çalışmanın amacı, 2000'li yılların başlarında ortaya çıkan ve dijitalleşme yolunda ilerleyen birçok ülke için gittikçe önem kazanan, yaratıcı endüstrilerinden yazılım sektörünün, İstanbul kent merkezinde mekânsal dağılımları ve yer seçim kriterlerindeki etkili faktörlerin, hangi sektörlere hizmet ettiği ve mekansal olarak kaçınılmaz hizmetlerin neler olduğu, kent merkezine olan bağımlılıkları, yerel ekonomi üzerindeki etkileri ve hangi mekanlarda kümelenme eğilimleri gösterdiklerine dair tespitlerin yapılmasıdır. Bu amaçlar çerçevesinde İstanbul'un gelişiminde ve küresel rekabetçi kentler arasında yer almasını sağlayacak yaratıcı endüstriler kavramının ortaya çıkış süreci, gelişimi, doğası, fırsatları ve tehditleri, geleceği ile ilgili açıklamalardan sonra, İstanbul örneği üzerinden kente dair etkileri tartışılmıştır. Çalışma kapsamında Türkiye'de yoğunlukla yazılım şirketinin yer aldığı İstanbul'da, yazılım firmalarının profesyonel yöneticileri veya kurucuları ile anket çalışması yapılmış, mekânsal talepleri ve görüşleri doğrultusunda detaylı analizleri yapılmıştır. Çalışmanın başında firmaların konumlarını gösteren haritalar oluşturularak kümelenmeye neden olan kentsel öğelerin neler olduğu tespit edilmiştir. Daha sonra yapılan anket çalışmaları sonucunda, işletmelerin kentsel mekandan taleplerinin belirlenmesi üzerine çalışılmıştır. Bulguların sonucunda, firmaların teknokentlerde konumlandıkları, rakipleri ile riskleri en aza indirmek için bir arada bulunmayı tercih ettikleri, İstanbul'un çoğunlukla yeni merkezi iş alanında yer seçmeyi tercih ettikleri, 2009 ÇDP'de belirtilen alt merkezlerde yığılma eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Ayrıca kentin en önemli ulaşım akslarına yakın yer seçtikleri, İstanbul'un geliştirilen teknolojik altyapısı nedeniyle tarihi merkeze olan bağımlılıklarının azaldığı, farklı sektörlere hizmet verdikleri ve mekansal bağımsızlık olarak nitelendirilen sektörün aslında kent mekanını aktif kullanan çalışanlardan oluştuğu analiz edilmiştir.

Anahtar kelimeler: yaratıcı sektörler, yazılım sektörü, İstanbul

Kentsel Mekân Oluşumu ve Planlama Süreçleri Bağlamında Akıllı Şehir Kavramı ve Yansıması

Mücella ATEŞ

Özet

Özellikle 20. yüzyılın sonlarından günümüze kadar gelinen süreçte, kentleşmenin son derece hızlı bir biçimde arttığı, teknolojik gelişmelerin baş döndürücü hızlara ulaştığı, doğal enerji kaynaklarının azalmaya başladığı, kaynak sorunlarına karşın, oluşan hizmet ve enerji talebi artışı, ekolojik sorunlar ve küresel iklim değişikliği, bu gelişmeler karşısında yerel yönetimlerin hizmet arzı potansiyellerinin yeniden değerlendirilme zorunluluğu olduğu görülmektedir. Tüm bu etkenler çerçevesinde, gelişen teknoloji aracılığıyla kentleşme süreçlerinin doğru yönetilmesi; ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilir kentleşmeyi mümkün kılacak akıllı çözümler ortaya konulması büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte kentlerin akıllanması fikri doğmuş ve bu dinamikleri içeren yaklaşım 'Akıllı Şehir/Smart City' yaklaşımı olarak adlandırılmıştır. 'Akıllı Şehir' kavramı, kentsel planlama güncel kent vizyonları arasında gittikçe önem kazanan bir tartışma konusu olmasına rağmen; dijital bağlam ve bilgi işlem teknolojileri boyutunun ele alındığı, kentsel mekân oluşum dinamikleri, biçimleri ve potansiyelleri bakımından yapılan çalışmaların yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, 'Akıllı Şehir' kavramının ve açıklayıcı bileşenlerinin kapsamlı analizinin yapılarak bu vizyonun temel alındığı yerleşmelerdeki planlama ve mekânsal biçimlenme stratejilerinin değerlendirilmesi, bununla birlikte mekânsal politika oluşturma potansiyelinin ele alınmasıdır. Bu bağlamda öncelikle kavrama yönelik geniş literatür araştırması yapılarak, kuramsal araştırma boyutuna ve Türkçe literatüre katkı konulmuştur. Alan araştırması aşamasında 'Akıllı Şehir' kavramı temel alınarak oluşturulan yerleşmeler olarak analiz edilmiş; 'akıllı yeni yerleşmeler' kavramı detaylandırılmıştır. Ele alınan örnekler çerçevesinde, kavramın mekânsal planlama süreci ile etkileşimi ortaya konulmuştur. Kavramın mekânsal politikalara dönük olarak ele alınması ile mekan ve teknoloji arasındaki ilişki sorgulanmış, alan çalışması analizlerinin gelecek çalışmalar için bir adım olması hedeflenmiştir. 'Akıllı Şehir' kavramı ekseninde, mekânsal planlama ve mimari oluşum ilişkilerini ortaya koyması bakımından özgün olan bu çalışma; kentlerin akıllanması düşüncesinin, fizik-mekâna yansımasını koyması yönüyle orijinallik taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: akıllı şehir, kentsel planlama, yeni kent vizyonları

Kentsel Yeşil Alanlarda Biyoçeşitlilik ve Planlama: Ankara-Etlik Örneği

Melike ÇETİNKAYA

Özge YALÇINER ERCOŞKUN

Özet

Kentlerde bulunan açık yeşil alanlar ekonomik, sosyal, fiziksel, ekolojik işlevleri ile kentin yaşam kalitesi üzerinde doğrudan etkilidir. Kentlerin sağlıklı ve dengeli bir çevreye kavuşabilmesi, açık yeşil alanların kent içindeki dağılımı, büyüklüğü ve sürekliliği gibi nitelikleriyle yapılan dengeli ve bütüncül bir planlama yaklaşımı ile mümkündür. Yasalarda yeşil alan standardı, kişi başına düşen birim alan büyüklüğü olarak belirlenmiştir. Bu standardın yalnızca büyüklük cinsinden belirlenmesindeki sorun, mekânsal planların öngöreceği yeşil alanların sahip olması gereken standardın, herhangi bir tasarım kriteri içermeksizin, yalnızca büyüklükle sınırlı kalması ve yasalarda bu konuda niteliksel bir yönlendirme yapılmamasıdır. Bu da kentlerdeki yeşil alanlara yalnızca niceliksel bir bakış açısı kazandırmakta ve yeşil alanların sahip olması gereken niteliklerin göz ardı edilerek bu alanların kalitesini düşürmekte ve asıl kullanım amaçlarını geri plana atmaktadır.Bu bildirinin amacı kentsel planlamada yeşil alanların birbirleriyle ilişkili, anlamlı büyüklükte olmalarının ve bitki varlığının kentin biyolojik çeşitliliğine ne yönde ve nasıl etki ettiğini ortaya koymaktır. Ankara İli Keçiören İlçesi Etlik Semtinde seçilen 3 farklı park grubu örneklem alanını oluşturmaktadır. Birinci park grubu birbirini takip eden, mesafe bakımından yakın ilişkisi olan 4 farklı yeşil alanı içermektedir. İkinci park grubu, yine aynı kriterler bakımından, ilk gruba kıyasla daha az ilişkili olan 3 adet farklı yeşil alandır. Son park grubu ise binalar ve yollarla ilişkileri kesilmiş 3 adet farklı yeşil alandan oluşmaktadır. Biyolojik çeşitliliğin toprak yapısı, flora-fauna çeşitliliği ve popülasyonu, iklim, geçirimli-geçirimsiz yüzey oranları gibi birçok göstergesi vardır. Bu çalışmada zaman faktörü ve fauna çeşitliliği hususlarında kısıtlamalar söz konusu olduğundan, araştırma kapsamı, alandaki bitki türleri ve sayısı, kuş türleri ve sayısının ölçülmesiyle sınırlandırılmıştır. Her bir park grubunun, kendi içinde büyüklüğü, sahip olduğu bitki, kuş türü ve sayıları ölçülmüştür. Alansal büyüklüklerin hesaplanmasında ve uydu görüntülerinde Google Earth kullanılmıştır. Ölçümler bitkiler için fotoğraflama ile ve kuşlar için 3 sayım metodu(transekt, noktasal, rastgele) kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Haftada bir gün, 06.00 ve 17.00 saatlerinde ve 3 hafta olacak şekilde, kuş sayımları yapılmıştır. Biyolojik çeşitliliğin hesaplanmasında Shannon-Wiener endeksi kullanılmıştır. Araştırmada yeşil alanlarda yaya kullanımları ve tasarım öğeleri de dikkate alınmıştır. Araştırmada elde edilen veriler ışığında birbirleriyle yakın ilişkili ve anlamlı büyüklükte olan birinci park grubunda biyoçeşitliliğin daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Yeşil alanın ekolojik etkisi göz önünde bulundurularak yapılacak planlamada alana ulaşılabilirlik, semt ölçeğinde kişi başına düşen birim yeşil alan miktarı ve yaya ulaşımı da sağlanmış olmaktadır. Yeşil alanların yollar ve yapılarla mümkün olduğunca bölünmemesi gerekmektedir. Bu çalışmanın sonucunda, kent planlarında açık yeşil alanların yalnızca büyüklük cinsinden önerilmesinin, yeşil alanların kente sağlayacağı ekolojik katkıyı doğrudan, olumsuz yönde, etkilediği ortaya koyulmaktadır.

Anahtar kelimeler: kentsel yeşil alanlar, biyoçeşitlilik, kent ekosistemi

Kırsal Kalkınmada Turizmin Rolü: Anzer Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Örneği

Emrehan ÖZCAN

Şeyma ÖZCAN

Özet

Bölgesel kalkınmada ekonominin kısa sürede canlandırılması için turizm önemli bir araç olarak görülmektedir. Bu bağlamda turizmin çeşitlendirilmesi yaklaşımı da ekonomik sürekliliğinin sağlanması amacıyla kullanılmaktadır. Türkiye son yıllarda turizmin çeşitlendirilmesi amacıyla yatırımlarını artırmaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 belgesi ile ülkesel ölçekte belirlenen politikalarla tanımlanan turizm çeşitlerinden biri olan kırsal turizmdir. Belgede önemli bir kırsal turizm odağı olarak tanımlanan Doğu Karadeniz Bölgesi, yaylacılık kültürü ile bozulmamış doğal peyzaj karakteri potansiyeli barındırmasıyla öne çıkmaktadır. Türkiye Turizm Stratejisi 2023 belgesi kapsamında belirlenen bazı eylemler Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kırsal turizm son yıllarda yükselen bir yapıya sahip olmasına olanak sağlamıştır. Ancak Doğu Karadeniz Bölgesi'nin doğal peyzaj karakteri, planlama ve altyapı çalışmalarından önce tanıtım faaliyetlerini içeren eylemlerin uygulanması ve gelen turist profilinin ihtiyaçlarını ön planda tutan kısa vadeli imar faaliyetleri nedeniyle bozulmaya başlamıştır. Bölgede bulunan turizm merkezleri/ turizm bölgelerinde hala planlama çalışmalarının yapılmamış olması bu bozulmanın devam etmesine neden olan etmenler arasında yer almaktadır. Bu çalışmanın amacı, kırsal turizmin bölgesel kalkınma aracı olarak kullanılmasında dikkat edilmesi gereken kırsal değerlerin Anzer Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi örneği üzerinden belirlenmesidir. Bu kapsamda çalışmada, 1991 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olarak ilan edilen ve doğal yapının bozulmadan korunmaya devam edebildiği Anzer Yaylası özelinde sosyo-kültürel ve doğal değerler gibi bölgenin kendine özgü değerleri, tümdengelim yöntemiyle; yöre sakinleriyle yapılan yüz yüze görüşmeler, alan çalışmaları, kurumsal bilgiler ve literatür araştırmaları bağlamında tanımlanmış ve bu değerlerin kırsal turizm aracıyla bölgesel kalkınmada nasıl kullanılabileceği tartışılarak, bölge özelinde stratejiler üretilmiştir. Doğal sit alanları, endemik bitki türleri, alpin çayırların bulunması ve doğal yapının korunmuş olmasının yanı sıra önemli bitki ve çiçek türlerinin arıcılık faaliyetlerini artırması, Anzer Balı, Anzer Balı Kooperatifi, büyük mera alanlarının hayvancılığa elverişli bir ortam oluşturması ve kırsal mimari mirasları alanın önemli değerleri olarak tespit edilmiştir. Arıcılık ve hayvancılık faaliyetleri arasındaki ekonomik çıkar çatışmasının sosyo-kültürel yapıya yansıması, imar faaliyetlerinin plansız bir şekilde sürdürülmesi, turizm faaliyetleri için gerekli altyapı çalışmalarının yapılmaması ise alanın öne çıkan sorunları arasındadır. Sonuç olarak, doğal ve sosyo-kültürel yapının öz değerlerinin korunmasını sağlayarak kırsal turizme katılımını kolaylaştıracak mekânsal planlama stratejileri ve sosyo-kültürel yapının gelişmesine ilişkin öneriler geliştirilmiştir. Çalışma, Doğu Karadeniz Bölgesi özelinde kırsal turizm planlama çalışmalarında değer temelli yaklaşımların geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: kırsal turizm, Anzer Yaylası, değer temelli planlama

Kırsal Yerleşmelerde Yaşanan Değişimler ve Mekânsal İlişkiler

Seda ÖZLÜ

Dilek BEYAZLI

Özet

Günümüzde Türkiye'nin önemli konularından biri olan nüfus hareketleri, gerek kentsel gerekse kırsal alanda zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğramıştır. Nüfus hareketleri ile kırsal alanlar boşalmaya, kırsal nüfusun göç ettiği kentler ise gittikçe büyümeye devam etmektedir. Böylece birbirinden bağımsız olarak düşünülmesi ve planlanması mümkün olmayan kırsal ve kentsel alanlar arasında büyük dengesizlikler meydana gelmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kır-kent arasındaki farklılıkların azaltılması yönünde çeşitli çalışmalar yapılmış olmasına rağmen kırsal ve kentsel nüfus arasındaki fark günden güne daha da artmıştır. Türkiye'de ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılında 13.648.270 kişi olan ülke nüfusunun %75'i kırsal alanda yaşamakta iken, 1955 yılından sonra bu oran sürekli azalan bir sürece girmiştir. 2018 yılı nüfus sayımı verilerine göre ise kırsal alanda yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı % 7.72'dir. Kırsal nüfus oranında yaşanan değer kaybı nüfusun iç dinamikleriyle ilgili değişimlerin yanı sıra; kırsal alanın sosyal, ekonomik ve mekânsal değişim sürecini de beraberinde getirmiştir. Tarımsal üretimin merkezi olarak kabul edilen kırsal alanlar uzun yıllar gerek istihdam gerekse ülke içi gayri safi milli hasıladan önemli bir pay almıştır. Tarımda modernleşmenin başlaması ile oluşan tarım politikaları desteklenmiş olmasına karşın ekonomik büyüme arzulanan noktaya ulaşamamıştır. Tarımda makineleşme ve kentlerde artan sanayileşme gibi etkenler kırdaki nüfusun iç dengesini doğrudan etkilemiş, kırdan kente göç süreci hızlanmıştır. Uygulanan politikaların tarım sektöründe istenilen başarıyı sağlayamadığı gibi yoksullaşmayı ve toplumsal adaletsizliği de artırdığı gözlemlenmektedir. Bu dönem kırsal alanlar nüfusu azalan ve yaşlanan, işsizlik ve istihdam sorunu ile karşı karşıya kalan, kamu hizmet sunumundan yoksun alanlara dönüşmeye başlamıştır. Nüfus iç dinamiklerinde yaşanan değişimlerin fiziksel mekâna yansıması da kaçınılmaz bir şekilde kırsal alanlarda etkisini göstermektedir. Böylelikle, kırsal alanda kullanılmayan konutlar, müştemilatlar ve hayvan barınakları, işletilmeyen tarım arazileri, değişen ürün desenleri ve azalan tarımsal altyapı hizmetleri gibi durumlar ortaya çıkmakta; nitelikli tarım alanlarının, meraların, yaylakların başka amaçlar için kullanımı da tartışmaya açılmaktadır.1980 sonrası ortaya çıkan 2000'lerde etkisini hızlandıran küreselleşme ve neoliberal politikalar ile şekillenen kırsal politikalar ise yeni bir değişim sürecini başlatmıştır. Yenidünya düzeninin getirdiği kırsal kalkınma politikaları ile tüketim odaklılık kırsal alanları da etkilemiş; üreten değil tüketen kırsal alanlara dönüşümler başlamıştır. Tarım sektörünün başat olduğu önceki yıllar aksine hizmetler sektörü ile diğer sektörlerin de öne çıktığı, potansiyellerini ortaya koyabilen, rekabetçi kırsal alanlar önem kazanmıştır. Bu bağlamda; zaman içerisinde değişen kırsal kalkınma politikaları ile şekillenen kırsal alanların dönüşen sosyo-demografik, mekânsal ve ekonomik yapısının tartışılması amaçlanmaktadır. Kırsal yerleşmelerin nüfus ile nüfus içyapısının ve nüfusa etkisi göz ardı edilemeyecek olan sosyal, ekonomik ve fiziksel göstergelerin dönemlere göre nasıl farklılaştığı irdelenecek, hazırlanacak haritalarla mekânsal dağılımları izlenecek, üst düzey yerleşmeler bazında nasıl farklılıklara sahip olduğu ve nedenleri tartışılacaktır. İl ve bölge düzeyinde yapılacak çalışmada; kırsal alanların sosyo-demografik, mekânsal ve ekonomik yapısını anlatan zaman serisi şeklinde üretilen veriler Türkiye İstatistik Kurumu'ndan sağlanacaktır. Sonuç olarak; çalışma ile kırsal alanın yıllara göre değişen nüfus yapısı ortaya konulacak, kırsal nüfus yapısındaki dengesizlikler tartışılacak, nüfusun değişen yapısının hangi değişkenlerle/göstergelerle ilişkili olduğu istatistiksel yöntemler kullanılarak yorumlanacaktır. Böylece kırsal nüfusun ve nüfus iç dinamiklerinin değişiminin mekânsal düzlemdeki yansımaları ve dolayısıyla sosyal yapıya etkileri tartışılabilecektir.

Anahtar kelimeler: kırsal alan, nüfus değişimi, kırsal kalkınma politikaları

Kültür ve Endüstri Mirası Olarak Ankara- Maltepe Havagazı Fabrikası

Nevin TURGUT GÜLTEKİN

Hünkar ASLAN

Özet

Endüstri kültürünün tarihsel, teknolojik, mimari, sosyal, bilimsel vb. değerlerinin göstergeleri ya da izleri olan endüstri yapıları ve tesisleri, üretim, yapı ve yerleşke sistemleriyle kültür ve endüstri mirası kapsamındadır. Bu anlayışla, 28 Kasım 2011 tarihli Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyinin (International Council on Monumentsand Sites-ICOMOS) 17. Genel Kurulunda, Uluslararası Endüstri Mirasını Koruma Komitesi (The International Committee for the Conservation of Industrial Heritage-TICCIH) ile birlikte Endüstriyel Miras Alanları, Yapıları ve Peyzajını Koruma İlkeleri-Dublin ilkeleri (Principles for the Conservation of Industrial HeritageSites, Structures, Areasand Landscapes-The Dublin Principles) belirlenmiş ve endüstri mirası yeniden tanımlanmıştır. Türkiye, uluslararası koruma sözleşmelerine taraf olmasına karşın, koruma mevzuatında endüstri mirası tanımı ve koruma ilkeleri yer almadığı için bu değerler çoğunlukla yadsınmaktadır. Uygulamada ise ender olarak kültür mirası olarak değerlendirilmektedir. Bu olgu 1980'li yıllarla süregelmektedir. Bu süreçte, neoliberalleşmenin öngördüğü ekonomik yeniden yapılanmanın eşliğindeki yeni yerleşme-yapılaşma siyasalarıyla kent mekânı dönüşüme odaklı sermaye piyasasına terk edilmektedir. Son onlu yıllarla kentin kültür mirasını ve hafızasını önemsemeyen bu politikaların yaptırım gücünün giderek artmasına koşut olarak koruma süreçleri, çevre ölçeğinden yapı ölçeğine kadar sürdürülebilirlik bağlamıyla sorgulanmaktadır. Özellikle, üretim sistemlerindeki yeniliklerle sanayi tesis ve yerleşkelerinin atıl olduğu gerekçesiyle, endüstri mirasının kentsel konumuna dayalı yüksek arsa ederi ve yeni birçok işlevi barındıracak alan büyüklüğünün imar rantına açılmasına ivme kazandırması, bu değerleri kaybetme endişesini artırmaktadır. Bu ortamda, bu bildirinin amacı, Cumhuriyet'in Başkenti Ankara'nın örnek, öncü ve öğretici kent misyonunu ve Cumhuriyet ideolojisi ile ekonomik kalkınmayı bütünleştiren sosyal fabrika oluşumunu bugüne aktaran Maltepe Havagazı Fabrikası'nın miras değerlerinin belgelenmesi ve sürdürülebilirliğine ilişkin stratejilerin belirlenmesidir. Böylece kent planlamanın kuramsal çerçevesine, uygulama alanına ve doktrinine, 2000'li yıllarla uluslararasında kentsel korumanın yeni(lenen) açılım ve yaklaşımlarıyla, kültür ve endüstri mirasının çağdaş kentsel yaşama dâhil edilmesine ilişkin yönlendirici katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: kültür ve endüstri mirası, sosyal fabrika, Ankara Maltepe Havagazı Fabrikası

Kültürel Çeşitlilik ve Ekonomik Gelişmişlik: İstanbul İlçeleri İçin Bir Mekansal Veri Analizi

İlhan KORKMAZ

Tüzin BAYCAN

Özet

Dünyada yaşanan küreselleşme sürecinde metropol şehirler kültürel açıdan giderek daha çeşitli hale gelmektedir. Kültürel çeşitlilik olgusu ise şehir ekonomileri açısından pek çok fırsatı ve tehdidi bünyesinde barındırmaktadır. Tarih boyunca Türkiye'nin en büyük cazibe merkezi olan İstanbul dünyanın en popüler metropollerinden biridir. Kültürel çeşitlilik, İstanbul için yeni bir fenomen olmamakla birlikte çok büyük rakamlara ulaşan nüfusu nedeniyle incelenmeyi hak eden bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmanın amacı İstanbul ilçelerinin kültürel çeşitlilik düzeylerini ölçmek ve kültürel çeşitliliğin ekonomik gelişmişlik ile olan ilişkisini tartışmaktır. Çalışmada ilk olarak ilçelerin kültürel çeşitlilik düzeyi, nüfusun doğum yeri farklılıkları kullanılarak oluşturulan Entropi endeksi ile ölçülecektir. Sonrasında kültürel çeşitlilik endeksi ve ekonomik gelişmişliğe ilişkin verilerin ilçeler arasında anlamlı mekânsal kümelenmeler oluşturup oluşturmadığı keşfedici mekânsal veri analizi teknikleri ile incelenecektir. Bugüne kadar İstanbul'un aldığı göçleri, demografik yapısında meydana gelen değişimleri konu edinen pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak göçlerin neden olduğu kültürel çeşitliliği inceleyen çalışmaların sayısı çok azdır. Yazarların bilgisine göre, daha önce İstanbul'un ilçeleri düzeyinde kültürel çeşitliliğin ölçüldüğü bir çalışma mevcut değildir. Bu yönüyle çalışmanın literatüre katkı yapması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: kültürel çeşitlilik, ekonomik kalkınma, İstanbul

Kültürel Rota ve Kutsal Miras Olarak Hac Yollarının Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınmaya Katkıları

Nevin Turgut GÜLTEKİN
Ayşe Nur CANBOLAT
Tuğçe Nida Nur ÇETİN

Özet

Kültürel rota (culturalroute) tarihsel süreçte çeşitli amaçlarla (göç, ticaret, ibadet gibi) yerel, bölgesel, ulusal veya uluslararası ölçeklerde kendine özgü dinamiklere sahip etkileşim ve iletişim yoludur. Günümüzde özgün işlevleri devam eden ya da etmeyen bu güzergâhlar, tarihsel birikimlerine, konumlandıkları coğrafyaya, kullanım biçimlerine ve kullanıcılarına göre farklılaşan kültürel değerlere sahiptirler. Farklı inanç sistemlerinde kutsal olan mekânın ibadet amacıyla ziyaret edilmesine, mekânın kutsallığından kaynaklanan inanç, ruhani duygu ile manevi fayda elde edilmesine ve hac geleneğinin gerçekleşmesine aracı olan hac yolları ya da rotalarına da kutsallık atfedilmiştir. Kutsal kentlere ya da mekânlara erişmeyi yani kutsalı yaşamayı sağlayan bu rotalar ve bu rotalar üzerinde geçmişin izlerini aktaran somut ve somut olmayan kültürel değerlerle hac yolları eşdeğer olarak kültür mirası niteliğindedir. Bu özellikleriyle hac yolları, sürdürülebilir kültür turizminin önemli ve çekici destinasyonları olarak, bulundukları coğrafyalara ilahiye yakınlaşmaya aracı oldukları için saygınlık ve ayrıcalıkla birlikte ekonomik katma değer de kazandırmaktadır. Hac yolları bu nitelikleriyle ve geçmişten bugüne insanlığa sunduğu olanaklarla, 21. yüzyılda insanlığın ortak miras değerlerinin yok edilmesi, tahrip edilmesi ve değersizleştirilmesine yönelik endişelerle UNESCO'nun öncülüğünde başlatılan öncelikli tematik alanlar kapsamındaki kültürel rota ve kutsal miras kavramlarının her ikisiyle eşdeğer biçimde örtüşmektedir. 1987'de Avrupa Konseyi tarafından ilk kez kültürel rota olarak ilan edilen ve 1994'de Dünya Kültürel Mirası Listesinde ilk kez kültürel rota olarak tanımlanan, bugünkü İspanya'dan Fransa sınıra ulaşan Santiago de Compostela Hacı Rotası (Pilgrim'sRouteto Santiago de Compos tela) bu kavramsal ve niteliksel birliği açıklamaktadır. Hac ibadetinin kutsal mimari yapılar, şehirler, bölgeler ve rotalar üzerinden gerçekleşmesi, her koşulda yer'in ruhu bağlamıyla desteklenmesi ve kültürel ve ekonomik değerleri dikkate alındığında, hac yollarının bölgesel ölçekte tartışılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çalışmada, kutsallığın ve kültürün dışa vurumu olarak kültür rotaları da olan hac yollarının miras değerlerini tanımlanarak, bu değerlerin sürdürülebilirliğine ilişkin yeni(lenen) açılımlarla ve yaklaşımlarla bölgesel ölçekte kültürel turizmle yaratılacak kazanımların yeniden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: kültürel rota, kutsal mekân, hac yolu, sürdürülebilir kültür turizmi

Küreselleşme Geri Döndürülebilir Bir Süreç mi?

Suat TUYSUZ

AdemBAŞIBÜYÜK

Özet

Her türlü bilgi, insan, mal ve sermayenin hareketliliğini ifade eden küreselleşme, akışkanlığı temsil eden bir dil yaratmıştır. Akışkanlık diliyle temsil olan küreselleşme; ikiz kule saldırılarıyla başlayıp, 2008'deki ekonomik krizle iyice su yüzüne çıkan, ve özellikle ABD Başkanı Donad Trump'ın göreve gelmesiyle ise görünürlüğü artan bir şekilde sorgulanmaya başlamış ve bu sürecin aşındırılmasına yönelik çeşitli kararlar alınmıştır. Buradan hareketle bu araştırma, özellikle son 20 yıllık süreçte yaşanan bu tartışmalar çerçevesinde küreselleşmenin hangi yöne evrilme eğiliminde olduğunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu tespiti yapabilmek için Birleşmiş Milletler (BM) ile Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) dokümanları araştırmanın verisi olarak kullanılmıştır. Söz konusu kurumlardan elde edilen dokümanlar Maxqda nitel veri analiz programıyla analiz edilmiştir. Söz konusu program aracılığıyla yaklaşık 3 milyonun üzerindeki kelime sıklık analizine tabi tutulmuş ve küreselleşmenin yıllar itibariyle nasıl bir dile sahip olduğu ortaya konulmuştur. Sıklık analizi ve kodlamalara dayalı olarak yapılan analizler küreselleşmeyi temsil eden dilin kimi dönemlerde aşındığını ancak bunun süreklilik arz eden bir durum yaratmadığını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: küreselleşme, akışkanlık, katılaşma

Mega Kentlerde Değerlendirilebilir Atık Yönetimi: İstanbul İçin Bir Model Önerisi

Serhan MADEN

Tüzin BAYCAN

Özet

Her geçen gün artan nüfusla birlikte yaşam standartlarının yükselmesi, hem atık hacminde hem de atık kompozisyonlarında değişimlere sebep olmaktadır. Bu oluşan atık miktarının azaltılması ve bertarafı özellikle mega kentlerin en önemli konularından biri haline gelmiştir ve çözümü entegre bir atık yönetimini gerektirmektedir. Günümüzde entegre atık yönetimi hiyerarşisinde en önemli ilk iki adım atık önleme ve atık azaltma olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğerleri ise sırasıyla; yeniden kullanım, geri dönüşüm, geri kazanım ve son olarak nihai bertaraf olarak sunulmaktadır. Bu çalışmanın amacı, dünya genelinde mega kentlerde uygulanan atık yönetimlerini inceleyerek ve ülke şartları ve ulusal politikaları gözönüne alarak, sürdürülebilir bir atık yönetimi için İstanbul genelinde düzenli konut alanları, düzensiz konut alanları ve karma konut alanlarında uygulanabilir bir model çerçevesinin oluşturulmasıdır. Çalışma kapsamında; i) atıkların toplanma sürecinin planlama ile ilişkisinin kurulması ve buna uygun bir proses sürecinin geliştirilmesi, ii) akıllı ve sürdürülebilir atık yönetiminin çerçevesi ve boyutlarının belirlenerek değerlendirilebilir atıklar entegre yönetim planının oluşturulması planlanmaktadır. Türkiye'de halen üretilen yaklaşık 31 milyon ton evsel atık %90 oranında depolanarak bertaraf edilmekte olup toplanan atıkların sadece %9,8'i geri dönüşüme gönderilmektedir. İstanbul'da günde ortalama 19.500 ton çöp oluşmakta olup, %40 oranında değerlendirilebilir atık hiçbir işlem uygulanmadan deponi sahalarına gömülmektedir. Geliştirilecek model ile sıfır atık projesinin hedefleriyle paralel olarak geri dönüştürülebilir maddelerin sanayiye hammadde olarak geri dönüştürülmesi, bunun sonucunda çöp depolama için bölge ve alan ihtiyacının azaltılması hedeflenmektedir. Önerilen modelin uygulanması ve kaynağında ayrı toplama işleminin etkinliğinin artırılması ile depolamaya gönderilen değerlendirilebilir atıkların çok büyük oranda azaltılması ve çevresel olumsuzluklardan kaçınılması mümkün olabilecektir. Çalışma ile değerlendirilebilir atık yönetimi faaliyetlerini önemli ölçüde etkileyen hızlı büyüme, sosyo ekonomik durum, kayıt dışı atık ekonomisi, devlet politikaları gibi konular sürdürülebilirlik açısından değerlendirilecek, ülkemizde toplama sisteminde önemli bir paya sahip olan sokak toplayıcılarının mega kentlerde değerlendirilebilir atık yönetimine nasıl entegre edileceği konusunda da önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar kelimeler: mega şehirler, sürdürülebilir atık yönetimi, atık ekonomisi, döngüsel ekonomi, sıfır atık, yeşil ekonomi, yeşil büyüme

Mucur İlçesinde Rüzgâr Enerji Santralinin Ekonomik Etkilerinin Araştırılması

Emir TAŞKIN

Mutlu YILMAZ

Özet

Enerji konusu dünya siyasetinde, ekonomisinde ve toplumların sosyal yaşantılarında her zaman önemli bir belirleyiciliğe sahip olmuştur. Sanayi devrimi sürecinde fosil tabanlı enerji kaynaklarının verim, maliyet vb. nedenlerle tercihi dünya ekonomisi ve teknik altyapısında insanlık tarihinin geneliyle kıyaslandığında yoğun nitel ve nicel gelişmelerin yaşanmasına yol açmıştır. Buna karşın 1970 li yıllar hem söz konusu enerji türlerinin kaynak açısından mekânsal yoğunlaşmasıyla ilişkili siyasi krizlerin hem de yoğun kullanımlarına bağlı çevresel sorunların yarattığı etkilerin tartışılmaya başlandığı yıllar olmuştur. Aradan geçen 40-50 yıl itibariyle dünya enerji ihtiyacının karşılanması noktasında fosil tabanlı enerji türlerinin kullanımı geriletemese de kullanımından kaynaklı çevre sorunlarına dair bilgi artmış ve ayrıca bir alternatif olarak sunulan yenilenebilir enerjilerin üretimi ve kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu artış doğal olarak enerjinin üretimiyle ilişkili mekânsal organizasyonlarında farklılaşmasına ve daha önce gündemde olmayan yeni sorunların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yenilenebilir enerjiler klasik enerji üretiminden farklı olarak mekânsal olarak birçok yerelliği etkileyen dağınık bir enerji türüdür. Doğal olarak kurulduğu bölgelerde mekânsal yakınlaşmayla ortaya çıkan siyasi, toplumsal, çevresel ve ekonomik yeni ilgileri tetikleyen bir yapıya sahiptir ve söz konusu durum tesislerin bulunduğu bölgelerde destekleyici tutumların görülmesi yanında genel olumlu bilgisinin aksine katı muhalif tutumları da ortaya çıkarmaktadır. Bu farklılaşmanın ve tepkilerin en yoğunu yenilenebilir enerji türleri içerisinde teknolojik olgunluğu ve verim parametreleri dikkate alındığında yaygınlığıyla rüzgâr enerjisinde görülmektedir. Günümüzde rüzgar enerji tesislerinin kabul veya reddini etkileyen faktörlerin saptanması adına geniş bir literatür oluşmuştur. Ve bu literatürün önemli kısmı rüzgâr enerji tesislerinin kurulduğu bölgelere ekonomik etkisi ve bir bölgesel kalkınma aracı olarak görülüp görülemeyeceği üzerinedir. Türkiye'de rüzgâr enerji tesisleri 2005 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır. Fakat konunun teknik boyutu dışında santrallerin ekonomik etkilerine yönelik çalışma oldukça kısıtlıdır. Yapılan kısıtlı çalışmalar içerisinde Kılıç ve Yılmaz'ın(2018) ortaya koyduğu çalışma, literatürde kuramsal tartışma açısından önemli bir konuma sahiptir.Bu sebeple kurulduğu yer anlamında kırsal bir bölge olan Kırşehir'in Mucur ilçesi Geycek Rüzgar santralinin ekonomik etkilerinin yerel bileşenler tarafından nasıl algılandığı ve bu yönüyle bölgesel kalkınma aracı olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği araştırma konusu/sorusu olarak belirlenmiştir. Çalışma Geycek santrali çevresinde yer alan Geycek, Budak, Büyükburunağıl, Küçükburunağıl, Obruk ve Kurugöl olmak üzere 6 köyde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Geycek ilçe merkezinde bulunan yerel otoritelerin konuya nasıl baktığıyla ilgili bilgi toplanmıştır. Çalışmanın veri eldesi karma yöntemde birleştirilen anket ve yarı yapılandırılmış görüşme teknikleriyle sağlanmıştır. Yapılan görüşmeler ve saha çalışmaları sonucu santralin yakınında yaşamını sürdüren halkın, rüzgar enerjisini bir kalkınma aracı olarak algılama ve benimseme oranı zayıf düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Rüzgar santrali güvenlik görevlisi şoför ve aşçı gibi iş alanları ortaya çıkarmıştır. Fakat bu iş alanları halkın beklentilerini karşılama açısından yetersiz kaldığı açıkça görülmektedir.

Anahtar kelimeler: ekonomik kabul, rüzgar enerjisi, Mucur

Organize Sanayi Bölgesi Firmaları İçin İç Uyumluluk ve Performans Ölçüm Modeli

Emin Başar BAYLAN

Özet

Günümüzde Organize Sanayi Bölgeleri KOBİ'lerin en önemli yaşam alanlarından biridir. OSB'lerde KOBİ'lere üretim süreçlerini sürdürebilir bir şekilde devam ettirmeleri için OSB yönetiminden ve yerleşkede bulunan diğer işletmelerden faydalanabilmektedir. Bu noktadan hareketle düşünüldüğünde, OSB'lerde bulunan işletmelerin yerleşkede yönetim ve diğer işletmelerde üretilen hizmetleri kullanma düzeyleri önemlidir. Kar getiren ve çevre kirliliğini azaltan hizmetler üretmesi ve kullanması sanayi yerleşkesi yönetimi ve firmalar açısından değerlidir. Bunun aksine, maliyet artıran ve çevre kirliliğini artıran faaliyetlerinin olması ve bu tür hizmetlere ihtiyacı olması sanayi yerleşkesi yönetimi ve diğer firmalar açısından zararlı olmaktadır. Bu gerçekler ele alındığında OSB'lerdeki firmaların yönetimin hizmetlerine ve diğer firmaların hizmetlerine uyumları önem taşımaktadır. Bu çalışmada OSB'ler için, bir karar destek sistemi niteliği taşıyabilecek TOPSIS yöntemi tabanlı bir İç Uyumluluk Modeli oluşturulmuştur. Oluşturulan yöntem OSB içindeki firmaları OSB'ye gösterdikleri fayda miktarına göre sıralamaktadır. Karar alternatifleri olarak yerleşkede bulunan firmalar, karar kriterleri olarak da yerleşkenin kaynaklarını kullanma oranları, firmaların aralarındaki ticari ilişkiler ve çevre kirliliğiyle ilgili ölçütler kullanılmıştır. Çalışmanın uygulama kısmında yöntem temsili bir OSB üzerinde uygulanmış ve bulgular irdelenmiştir.

Anahtar kelimeler: TOPSIS, organize sanayi bölgeleri, performans ölçümü, uyumluluk modeli

Örtü Altı Tarımında Sosyal ve Coğrafi Yakınlığın Bilgi Yayılımı Üzerinde Etkisi: Kumluca Örneği

Can BALDAN

Ebru SEÇKİN

Özet

Kumluca, Akdeniz bölgesinde 60.000 nüfusa sahip, Antalya'nın bir ilçesidir. Bu bölgenin çalışma alanı olarak seçilmesinde, Türkiye'deki örtü altı tarım denemelerinin 1940'lı yıllarda ilk bu bölgede başlaması, bölgedeki seracıların üretim mekânıyla yaşam alanlarının yan yana olması, bölgenin seracılık sektöründe Türkiye'de lider pozisyonda oluşu etkili olmuştur. Türkiye'de örtü altı tarımında bilginin yayılması ve aktarımı sırasında çeşitli problemlerin olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de seracılık faaliyetleri açısından önemli bir konuma sahip olan Kumluca'daki örtü altı tarımında bilgi aktarımını kolaylaştıran veya zorlaştıran faktörleri belirlemek bildirinin amacı olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında ilk olarak Kumluca'da örtü altı tarımının tarihsel süreçteki gelişimi 1940-1970, 1970-2000, 2000-günümüz olmak üzere üç döneme ayrılarak incelenmiştir. FAO, Dünya Bankası ve OECD veri tabanları kullanılarak, Türkiye ve Antalya'da örtü altı tarımının ihracat, ithalat ve verimlilik değerlerinin nasıl değiştiği tespit edilmiştir. Ayrıca bölgede seracılığın üretim sürecinin ve seracılık sektörünün bilgiye ulaşmada ve bilgiyi yayma sırasında karşılaştığı sorunların ve potansiyellerin tespiti için seracılık yapan aile işletmeleri, tohum firmaları, Tarım Kredi Kooperatifi temsilcileri ve ziraat odası temsilcileri ile yüz yüze mülakatlar yapılmıştır. Bölgede faaliyet gösteren seracılık firmaları küçük ya da orta büyüklükteki aile işletmeleridir. Kumluca'da miras yapısından kaynaklı, akrabalık ilişkisi olan kişilerin işletmelerinin coğrafi olarak yakın konumlandığı ve sürekli birlikte vakit geçirebildikleri ortak mekânların ortaya çıktığı anlaşılmıştır. Bu durum Kumluca'da yerel vızıltı (localbuzz)'ın bilgi aktarımında etkili olduğunu göstermektedir. Ürünün üretim aşamasından son tüketiciye ulaşmasına kadar geçen sürede bilgi aktarımında yer alan aktörlerin başında tüccarlar gelmektedir. Tüccarın, uluslararası tüketim piyasasının taleplerini ve pazar bilgisini bölgedeki üreticiye aktaran tek aktör konumundadır. Tüccar küresel bilgi boru hatlarına (globalpipeline), üreticiyi bağlayan eşik bekçisi (gatekeeper) konumundadır. Bir diğer önemli aktör, bölgede faaliyet gösteren uluslararası tohum firmalarıdır. Üretim sırasındaki teknik bilgiyi de bu firmalar sağlamaktadır. Tohum firmaları tarafından her bir üretici için atanan kişi tüm üretim sürecinin bilgi kaynağını oluşturduğu ve hangi bilginin ne kadar aktarılacağı kararının kendi tekelinde olması dolayısıyla atanan aktörün, eşik bekçisi (gatekeeper) görevi üstlendiği anlaşılmıştır. Üçüncü aktör grubu STK'lar ve tarım kredi kooperatifleridir. İlçe tarım kooperatifinin temel görevi, üreticilere ucuz kredi sağlamaktır. Kooperatif ile seracılar arasında güçlü ilişki bağlarının olduğu tespit edilmiştir. Ancak kooperatifin bilgi aktarımında etkin rolünün olmadığı görülmüştür. İlçe ziraat odasının bölgede çalışan ziraat mühendislerini uluslararası fuarlara götürdüğü bu fuarlarda eşik bekçisi (gatekeeper) ağlarının oluştuğu ve yenilikçi bilgilerin yerele ulaşmasının sağlandığı gözlemlenmiştir. Fakat ziraat odasına olan düşük güven düzeyinin, toplantılara düşük katılıma ve istenilen bilgi aktarım seviyesine ulaşılamamasına sebep olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla Ziraat Odası'nın yerel vızıltı (localbuzz) ile bilgi aktarımını gerçekleştirme potansiyelinin tam olarak ortaya çıkmadığı görülmüştür. Sonuçta, çok sayıda orta ve küçük aile işletmelerinin varlığının yerel vızıltı (localbuzz) etkisini, uluslararası tohum firmalarının ise küresel bilgi boru hatlarına (globalpipeline) erişim etkisini arttırdığı anlaşılmıştır. Buna karşın bölgenin yenilikçi bilgi üretme kapasitesinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. İlgili literatürde, yerel vızıltı (localbuzz) ve küresel bilgi boru hatlarına (globalpipeline) erişimin bilgi aktarımını artırdığı ve yenilikçi bilginin ortaya çıkmasında etkili olduğu vurgulanmaktadır. Kumluca bölgesindeki örtü altı tarımında yenilikçi bilgi üretme ve bilginin yayılması sürecinde yerel vızıltı

(localbuzz) ve küresel bilgi boru hatlarına (globalpipeline) erişimin, yenilikçi kapasitenin artmasında tek başına yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: örtü altı tarım, küresel boru hatları, yerel vızıltı

Sanayisizleşmenin Emek Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi: İstanbul'dan Çerkezköy'e

İsra HATİPOĞLU

Ferhan GEZİCİ KORTEN

Özet

Dünyadaki değişimlere paralel olarak, politik-ekonomik sisteme iki kavram egemen olmuştur: Küreselleşme ve Neo-Liberal Politikalar. Bu kavramlar ülkelerin ve bölgelerin sosyal, politik, mekânsal ve ekonomik yapısında birçok değişikliğe neden olmuştur. Gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş bölgelerini etkileyen sanayisizleşme de bu değişimlerden biridir. İmalat sanayinin bölgelerarası yer değiştirmesiyle başlayan bu süreç, kuşkusuz birçok yapıda özellikle de emek üzerinde önemli etkiler yaratmıştır; çünkü emek işini, evini ve aile bağlarını kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Ancak, sanayisizleşme sürecine ilişkin ana literatür ve ampirik çalışmalar emeğin rolünü ve deneyimlerini göz ardı ederek, sermayenin kararlarına ve bu kararların arkasındaki faktörlere odaklanmıştır. Bu çalışmanın amacı, emeğin sanayisizleşme sürecinden mekânsal ve sosyal olarak nasıl etkilendiğini ve hangi faktörlerin emeğin kararlarını etkilendiğini incelemektir. Araştırma, 2018 ortalarında İstanbul'dan Çerkezköy'e taşınan A Fabrikası kapsamında yürütülmüştür. Bu bağlamda ilk olarak, sanayisizleşmenin arka planını anlamak için Türkiye'nin ekonomik ve politik yapısı birincil ve ikincil veriler kullanılarak analiz edilmiştir. Ardından, işçilerle ve sürece dahil olan diğer aktörlerle- sendika, işçi birlikleri ve konuyla ilgili basın mensupları- derinlemesine görüşmeler yapılarak süreçteki tutumları, deneyimleri ve kararları incelenmiştir. Çalışma sonucunda, emeğin kararlarının ülkenin ekonomik ve politik durumuna, sanayi sektörünün yapısına, fabrikanın stratejilerine ve emeğin sosyo-ekonomik özelliklerine bağlı olarak değiştiği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: ekonomik yeniden yapılanma, sanayisizleşme, emek coğrafyası,

Sosyal Girişimci Kırsal Yaşamı Nasıl Değiştirir? Kolaylaştırıcı ve Zorlaştırıcı Faktörler

Hande DURMUŞOĞLU

Ebru SEÇKİN

Özet

Bu bildirinin amacı, bireylerin davranışlarının ekonomik eylemlerin ve kararların alınma sürecindeki etkisini ortaya koymaktır. Baskın ekonomik yaklaşımlar, kooperatif ve sosyal girişimlerin günümüzdeki piyasa ekonomilerindeki rolünü küçümsemiş ve marjinalleştirmiştir. Ekonomik büyümede, kooperatif ve sosyal girişimlerin ağırlığının ve rolünün hafife alınmasına yol açmıştır. Buna karşın, bireyler, kurumlar sadece kâr maksimizasyonuna göre davranmadıkları da ileri sürülmektedir. Davranışsal ekonomik bakış açısı; ekonomik süreçlerde ana belirleyicinin birey ve davranışlar olduğunu, bireylerin her zaman rasyonel olarak karar almadığını, ekonomik aktörlerin amaçlarının her zaman minimum maliyet, maksimum kar olmayabileceğini savunmaktadır. Bireylerin ve firmaların kararlarında motivasyonların ve tercihlerin çeşitlilik gösteren yapısının olduğunu ileri süren bu yaklaşım, bireylerin veya firmaların karar verme sürecindeki davranışlarını "nasıl" ve "neden" sorularına odaklanarak inceler ve bireylerin çevrelerini nasıl anlamlandırdıklarını yorumlamaya çalışır. Dolayısıyla sürece bakmak gerekmektedir. Bu bildirinin amacı, ekonomik eylemlerin ve kararların alınma sürecinde bireylerin davranışlarının etkisini ortaya koymaktır. Bu kapsamda, Kars'ın Boğatepe Köyü örnek alan olarak seçilmiştir. Boğatepe, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Kars iline bağlı bir köy yerleşmesidir. Bölgenin tek geçim kaynağı hayvancılıktır. 1950'li yıllardan itibaren köyün nüfusu hızla dışarıya göç etmiş ve azalmıştır. Ancak 2000'li yıllarda bir girişimcinin (İlhan Koçulu) köyüne geri dönmesiyle köyün kaderi değişmiştir. Köyün ekonomik ve sosyal olarak kalkınmasında önemli atılımları, köyde yaşayanlarla birlikte gerçekleştirmiştir. Günümüzde Boğatepe uluslararası düzlemde bilinirliği olan bir yerleşme haline gelmiştir. 2000'li yılların başında 650-700 kişinin yaşadığı köyün nüfusu son 20 yılda iki kat artmıştır. İlhan Koçulu, hayvancılığın oldukça önemli olduğu ve süt üretiminde önemli bir potansiyele sahip olan yerleşmede, peynir üretimine başlamıştır. Kentte yaşayan bir beyaz yakalı iken köyüne geri dönme kararı alarak köyünü kalkındırmak amacıyla yatırımlar yapmıştır. Eskiden peynir üretiminde merkez olan köyde çok sayıdaki mandıra bulunmasına rağmen, 2000'li yıllarda peynircilikle uğraşacak kişilerin kalmamasından dolayı mandıraların hepsi kapanmıştır. Günümüzde mandıra sayısı 7'ye ulaşmıştır. Sonuçta köy, peyniri ve yerel özellikleriyle turizm açısından önemli bir odak haline gelmiştir. Bu süreçte bireylerin (yerel halkın ve bir girişimci olarak İlhan Koçulu) tutum ve davranışları oldukça belirleyici olmuştur. Örgütlenme, öğrenme, yeniliğe açıklık, kadınının ekonomik hayata katılımı, turistlerle olan ilişkiler gibi konularda yerel halkın algısının ve tutumlar etkili olmuştur. Örneğin, zayıf bağların olduğu üniversitedeki bilim adamlarının söylediklerine güvenmiş ve öğrenme sürecini onlar aracılığıyla gerçekleştirmişlerdir. Kendi aralarındaki güçlü bağlar, öğrenme ve işbirliği sürecinde bazen kolaylaştırıcı bazen de zorlaştırıcı olmuştur. Bu bildiri kapsamında, girişimci olarak İlhan Koçulu'nun ve yerel halkın bu süreci "nasıl" gerçekleştirdikleri ve "neden" başarılı bir örnek olduğu ortaya konulacaktır. Derinlemesine görüşme, sosyal medya ve diğer ikincil kaynaklardan elde edilen sonuçlara dayalı olarak bireylerin hangi davranış özelliklerinin bu sürecin başarılı olmasında etkili olduğu sorusu cevaplanmaya çalışılacaktır. Sonuçta, bölgesel gelişme için her yer için geçerli tek bir reçetenin olmadığını söylemek mümkündür. Ekonomik kararlarda, bireylerin davranış özelliklerinin, algılarının ve tutumlarının etkili olduğu görülmüştür.

YÖNTEM: Süreç analizi; derinlemesine mülakat, sosyal medya ve internet taraması.

BULGULAR: Bölgesel gelişme için her yer için geçerli tek bir reçetenin olmadığını söylemek mümkündür. Ekonomik kararlarda, bireylerin davranış özelliklerinin, algılarının ve tutumlarının, sosyal ilişkilerin, bağlamın etkili olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Davranışsal ekonomi, turizm, gömülülük

Suriyeli Mültecilerin Yerel Emek Piyasasına ve Ekonomiye Etkilerinin Olası Senaryoları: Gaziantep Örneği

İsra HATİPOĞLU

Özet

Küreselleşme süreciyle artan ulaşım ve iletişim olanakları, emek piyasasının daha hareketli hale gelmesine neden olmuştur. Yaşanan bu hareketlilik hem göç alan hem de göç veren ülkelerin emek piyasalarında ciddi sosyo-ekonomik etkilere yol açmaktadır. Bu etkilerin yapısı, göçmen grubunun özellikleri ve neden göç ettiğine göre farklılık göstermekte ve etkilerin genelleştirilmesini zorlaştırmaktadır. Uluslararası göç şemsiyesinin altında sığınmacı ve mültecilerden de bahsetmek gerekmektedir. Arap Baharı sonrasında Türkiye'de hızla artan Suriyeli nüfus bu noktada izlenenebilen en önemli değişimlerdendir. Özellikle sınır bölgeleri ve metropol kentleri derinden etkileyen bu süreç; mekânsal, ekonomik ve sosyal sistemde derin etkiler yaratmıştır. Bu çalışmanın amacı, Gaziantep'in Suriye'den aldığı göç sonucunda yerel emek piyasasındaki değişimleri ortaya koymak ve değişen emek piyasasının yerel ekonomik gelişmeyi nasıl etkilediğini incelemektedir. Bu bağlamda; Gaziantep ekonomisinin, yerel halkın ve mültecilerin özellikleri ortaya konulmuş ve bu üç grup arasındaki ilişkiler "ikame" kavramıyla tartışılarak yerel ekonomideki etkileri irdelenmiştir. Ancak, göçmen işgücüyle ilgili verilerin kısıtlı olmasından dolayı yaşanacak etkiler birtakım senaryolar üzerinden tartışılmıştır. Çalışmanın sonucunda, mültecilerin emek piyasasında yaratacağı etkiler çeşitlilik göstermekle birlikte, her durumda güçlü politikaların geliştirilmesi gerektiği aksi takdirde zamanla altından kalkamayacak problemlerin doğabileceği görülmüştür.

Anahtar kelimeler: emek piyasası, göçmen, yerel ekonomik gelişme

Sürdürülebilir Kentsel Yağmur Suyu Yönetiminde Sosyal Mekânın Üretimi: Samsun Mert Irmağı Çevresinde Bir Araştırma

Buse Merve ŞENEL

Özge YALÇINER ERCOŞKUN

Özet

Doğal kaynakların hızla yok edilmesi; beraberinde insan ve doğanın birbirinden koparılmasını ve sonuç olarak ekolojik dengenin bozulmasını getirmektedir. Dünya genelinde ekolojik krizin tartışılmaz bir gerçeklik olarak kabul edilmesi, büyük ölçüde, insanın doğa üzerinde yarattığı yıkımın boyutlarıyla bağlantılıdır. Bu ekolojik yıkımdan en büyük payı da su kaynakları almaktadır. Su döngüsünün ciddi boyutlarda tahrip olmasının nedeni, günümüz kentlerinde bütüncül, katılımcı ve ekolojik bir su yönetim planının olmaması ve buna ilişkin tasarım stratejilerinin geliştirilmemesidir. Bu nedenledir ki aşırı yağışlarda, yüzeysel akışa geçen bol miktardaki yağmur suyu, kentin direncini kırarak sel felaketlerine yol açmaktadır. Bu seller dere, göl veya deniz gibi alıcı sucul ekosistemlerde kirliliğe ve ciddi zararlara neden olmakta, yeraltı su kalitesinde önemli düşüşlere yol açmaktadır. Bu çerçevede, ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması, su kaynaklarının korunması ve kentleşmenin doğa ve su kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması için yeni hidrolojik yöntemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada; Yeni Şehircilik (New Urbanism) akımı kapsamında Düşük Etkili Kentleşme modeli olan Sürdürülebilir Kentsel Yağmur Suyu Yönetimi ele alınmış, kentsel teknik altyapı sistemleriyle entegre su mekânları üretimi sağlanarak doğa ile toplumun; su ile insanın nasıl yeniden bir araya getirileceği araştırılmıştır. Böylelikle, "Suyu yer altına saklayarak, sudan uzaklaşarak varlığını reddetmek yerine; yerel/varolan su kaynaklarını koruma kullanma dengesi gözetilerek kente adapte eden, kentsel yağmur suyunu öne alan sosyal su mekânları yaratmak mümkün mü?" sorusuna Samsun Mert Irmağı üzerinden cevap aranmıştır. Kullanılan teknik altyapı sistemlerinden sadece fiziksel boyutta değil, toplumsal boyutta da ne kadar yararlanılabileceği detaylı bir şekilde araştırılmış ve yapılabilirliği analiz edilmiştir. Yağmur suyunun sürdürülebilir geri dönüşümü için kullanılan bu mavi-yeşil altyapı sistemleri ile açık rekreasyon alanları sağlanarak kentin estetik değerini ve yaşam kalitesini arttıran, toplum ve doğayı yeniden bir araya getiren, hem sosyal hem de ekonomik açıdan kenti geliştiren sosyal mekânların üretimi üzerine yöntemli bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada kullanılan yöntem; taşkın sakınım planlaması ve bunun mekânsal izdüşümleri için arazi kullanım kodlarının belirlenmesi ve tasarım aracı olarak mavi-yeşil teknik altyapı sistemlerinin ve yer seçim kriterlerinin çeşitli analizler ile belirlenip, Mert Irmağı ve çevresine entegrasyonunun sağlanmasıdır. Sonuç olarak; ülkemizde "atık su" olarak değerlendirilen yağmur suyunun; doğru analizler ve sürdürülebilir bir yönetim ile taşkın felaketini önleyerek kentleri daha dayanıklı hale getiren, ekolojik dengeyi koruyan ve doğa ile insanı üretilen sosyal su mekânları çevresinde toplayan bir değer olabileceğinin ortaya konulması temel amaçtır.

Anahtar kelimeler: sürdürülebilir kentsel yağmur suyu yönetimi, sosyal mekanın üretimi, Samsun Mert Irmağı

Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma İçin Kadının Güçlendirilmesi

Şeyda BÜLBÜL

Özet

Sürdürülebilir kırsal kalkınma için insan odaklı bir yaklaşım esastır. İnsanın ve toplumun kalkınmasını amaçlayan, hedeflerine bu yönde öncelik veren sürdürülebilir kırsal kalkınma yaklaşımı; toplum içinde kadını, erkeği, çocuğu, genci, yaşlıyı ve engelliyi gözeten sosyal içerme ve bütünleşme sağlayan politikalar üretebilmelidir. Homojen bir yapıya sahip olan kırsal alanda; farklılıkların, azınlıkların ve dezavantajlıların görünürlüğünü sağlayan, beklentilerini dikkate alan, sorunlarına kalıcı çözümler arayan politikalarla katılımcı süreçler gerçekleştirildiğinde toplumsal ilişkilerin güçlendirilmesi söz konusu olabilir.Dünya Bankası, sosyal kalkınma programlarının anahtar unsurunun "kadınların güçlendirilmesi" olması gerektiğini ifade etmektedir. Kırsal alanda yaşayan, yoğun emek gücüyle çalışan kadınların kırsal kalkınmadaki gücü yadsınamaz. Bu gücün farkındalığına ulaşılması, kadınların toplumsal rollerinin güçlendirilmesi ve toplumda hak ettikleri sosyoekonomik refah düzeyine ulaşabilmesi için kadınlara girişimcilik ruhu kazandırılarak kendi istekleriyle bu mücadelede yer almalarının teşvik edilmesi, güçlerine güç katacaktır. Kırsal alanda yaşayan kadınlar sosyoekonomik yönden güçlendikçe kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliği artacaktır. "Kırsal Alanda Kadının Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı" kapsamında alınan kararlar doğrultusunda; ülkemizin farklı bölgelerinde ve illerinde kırsal alanda kadının güçlendirilmesi için yerelde konuya nasıl yaklaşıldığı, nelerin hedeflenildiği ve ne tür eylemlerin gerçekleştirildiğinin incelenmesi çalışmanın temel amacıdır. Bu doğrultuda, kırsal alanda kadının güçlendirilmesi için yürütülen faaliyetler irdelenerek konuya yaklaşım ve çözüm arayışları bakımından bölgeler arasında benzerlik ve farklılık gösteren hususlar ortaya konulacaktır. Kırsal alanda kadının güçlendirilmesine yönelik yerelde planlanan/gerçekleştirilen eylemlere kalkınma ajanslarının ve sivil toplum örgütlerinin katkısının ne düzeyde olduğu saptanarak; kırsal kalkınmanın sürdürülebilirliğinin, bölgesel kalkınmaya ve bölgeler arasında dengesizliklerin giderilmesine olası katkılarını tartışmak mümkün olacaktır.

Anahtar kelimeler: sürdürülebilir kırsal kalkınma, kadın, girişim

Sürdürülebilir Turizmde Küçük Ölçekli Turizm Girişimciliği Performansını Etkileyen Faktörler

Ahmet ŞEKEROĞLU

Demet EROL

Özet

Turizm yerel, ulusal ve küresel faaliyetlerin yanı sıra hızlı uluslararası pazar büyümesi nedeniyle girişimcilik sektöründen büyük oranda katılım gerektiren bir sektördür. Bu bağlamda turizm sektörü büyük ölçüde girişimciliğe bağlıdır ve hem sürdürülebilir hem de girişimciden yoksun olduğunda uzun vadede ayakta kalamamaktadır. Turizm sektöründe sürdürülebilirlik, özünde sürdürülebilir girişimcilik ile daha bütünsel bir çerçeve gerektirmektedir. Bu yüzden sürdürülebilir girişimcilikte, ekonomik, çevresel ve sosyal hedefler göz önünde bulundurularak, özellikle yeni iş fırsatları yaratma, keşfetme ve pazar başarısını gerçekleştirme becerilerine odaklanılmaktadır. Bölgesel kalkınmada önemli role sahip olan turizm hareketleri yerel halkın gerçekleştireceği girişimcilik faaliyetleri aracılığıyla bölge ekonomisine önemli katkılar sağlayabilmektedir. Küçük ölçekli turizm girişimcileri, turizm gelişiminin öncüleri olarak kabul edilmektedir ve dolayısıyla sürdürülebilir turizme katkıda bulunmada önemli rol oynamaktadır. Girişimcilik kavramı, literatürde her boyutuyla tartışılmasına rağmen turizm girişimciliği konusu ilgili literatürün fazla ilgisini çekmemiştir. Turizm girişimciliği üzerine yapılan çalışmalar ise, farklı faktörlerinden sadece bir ya da birkaçını içermektedir. Çalışma sürdürülebilir turizm gelişiminde girişimcilik kavramının önemine değinerek, turizm girişimciliğini arttırmak ve girişimcilik performansını etkileyecek unsurları bir bütün halinde ele almayı amaçlamaktadır. Çalışmanın yöntemi literatür taraması ve karşılaştırmalı örnek incelemesine dayanmaktadır. Çalışma kapsamında sırasıyla küçük ölçekli turizm girişimcilerine ilişkin literatür incelenerek oluşturulan gruplar içerisinde turizm girişimciliğinin odaklandığı konular belirlenmiştir. Ardından küçük ölçekli turizm girişimciliğinin performansına etki eden faktörler bütüncül olarak ele alınarak, başarısı üç faktör grubu ile incelenmiş ve her faktör grubunun birbiri üzerine etkileri tanımlanmıştır. Sonrasında küçük ölçekli turizm girişimciliğinin başarı performansını etkileyen bu faktör grupları, farklı ülke örneklerinin sonuç bulguları ile karşılaştırılmıştır. Turizm girişimciliğinin performansla ilişkisinin incelendiği çalışmada, ülkeden ülkeye, kentten kente hatta aynı kent üzerinde belirli bir zaman diliminden sonra tekrar yapılan çalışmalarda farklı sonuçların olduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra, çalışmada küçük ölçekli turizm girişimlerinin sürdürülebilir turizmde, büyük ölçekli girişimlere oranla daha avantajlı olduğu ve yerel halka katkıda bulunarak işsizlik ve göçlerin önüne geçtiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: girişimcilik faktörleri, sürdürülebilir turizm girişimciliği, küçük ölçekli turizm girişimciliği

Sürdürülebilir Yerleşkelerde Kent Bahçeleri; ODTÜ Bostanı Örneği

Vesile ÖZEN

Özet

1950'li yıllardan sonra kentsel alanlarda nüfus artışı ve beraberinde gelen hızlı yapılaşma; kentin fiziksel yapısında, sosyal ve kültürel yapısında, demografik yapısında ve ekonomik yapısında değişikliklere sebep olurken hızlı kentleşme ekolojik anlamda da tehdit ve problemler yaratmıştır. Bu durum özellikle son otuz yılda "sürdürülebilirlik" kavramının gündeme gelmesine ve kent planlama alanında önem kazanmasına sebep olmuştur. Sürdürülebilirlik, bugünün kaynaklarının gelecek kuşakların gereksinimlerinden ödün vermeksizin karşılanması ve kullanılmasıdır. Bugünün kaynaklarının dengeli kullanılmasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan en önemli araç toplumsal bilinçtir ve toplumlarda bu bilincin oluşturulmasını sağlayacak en önemli aktörlerden biri ise üniversitelerdir. Üniversiteler, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yanı sıra bireyleri ve toplumları geliştiren kurumlardır. Bu nedenle sürdürülebilirlik gibi evrensel değer taşıyan bir konuda toplum bilinci oluşturulmasında üniversitelerin rolü oldukça büyüktür. Sürdürülebilir yerleşkeler (kampüsler) tasarlamak ve bu alanlarda tarımsal üretim yapılmasını sağlayacak kent bahçeleri oluşturmak, ekoloji ve doğa koruma konusunda farkındalığın artırılmasına katkıda bulunurken bireylerin yaşam kalitesini de artırmaktadır. Sürdürülebilir yerleşkelerin tasarlanması ile üniversiteler ekolojik tehditlerle mücadele edebilen kurumlar haline gelmektedir. Araştırmanın amacı; ODTÜ Bostanı Örneği üzerinden üniversite yerleşkelerinde kent bahçesi uygulamalarının kentin sürdürülebilirliğine ve kent sakinlerinin yaşam kalitesine etkisini değerlendirmektir. Araştırma yöntemi, ODTÜ Bostanı'nı 1 yıl içerisinde ziyaret eden kullanıcıların ziyaretçi profilleri ve burada katıldıkları etkinlikler ile Bostan'da yapılan üretim faaliyetlerini, ziyaretçiler ve kurucular ile yapılan derinlemesine görüşmeler eşliğinde değerlendirmektir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre; yerleşkelerde kent bahçesi uygulamalarının sürdürülebilirlik ve yaşam kalitesi ile ilişkili olduğu ve toplumda ekolojik bilincin oluşmasında üniversitelerin önemli bir konumda yer aldığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak; hızlı kentleşme sonucu kentlerde meydana gelen ekolojik sorunlar ile baş edebilmek için toplumun sürdürülebilirlik konusunda bilinçlenmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir yerleşkelerde kent bahçeleri tasarlanarak ve buralarda tarımsal faaliyetler yapılarak bu sorunlar ile mücadele etmek ve toplum bilinci oluşturulması konusunda bir adım atmak mümkündür. Bu amaç ile yerleşkelerde oluşturulan kent bahçelerinin insanların yaşam kalitelerini artırabileceği, doğayla olan bağlarını güçlendirebileceği, tüketim toplumu anlayışından uzaklaşıp üretim toplumu anlayışına yaklaşılabileceği, birden fazla insan tarafından yürütülen bir faaliyet olduğu için kişiler arasındaki etkileşimi ve iletişimi de artırabileceği; kentlerin ise ekolojik anlamda daha sürdürülebilir hale gelebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: sürdürülebilir yerleşkeler, kent bahçesi, ODTÜ Bostanı

TR 22 Bölgesinde Göç Olgusu ve Ortanca Yaşın Bölge Ekonomisi Üzerindeki Etkisi

Mehmet Emin ERÇAKAR

Hüseyin GÜVENOĞLU

Özet

Göç kavramı, temelde siyasi, ekonomik ve/veya sosyal birtakım nedenlerle kişilerin veya toplulukların bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine taşınması şeklinde ifade edilebilir. Ancak bu durum ülke içerisinde bir noktadan başka bir noktaya taşınma şeklinde olabileceği gibi (iç göç) ülkeler arasında da (dış göç) gerçekleşmektedir. Özellikle son dönemde Suriye başta olmak üzere ülkemizin doğu ve güneydoğusundaki coğrafyalardan ülkemize ve ülkemiz üzerinden Avrupa ülkelerine doğru çok ciddi bir göç olgusu yaşanmaktadır. Bu göçlerle birlikte bölgelerin etnik, kültürel ve demografik yapıları geçici ya da kalıcı bir biçimde değişmektedir.TR22 Bölgesi olarak adlandırılan Balıkesir ve Çanakkale illerimizde de (özellikle Avrupa'ya kaçışlarda) bu göç olgusu oldukça yoğun yaşanmaktadır. Ancak bu illerimizin halen ortanca yaş anlamında en yaşlı illerimiz arasında ilk sıraları paylaşıyor olması çalışmamızın ana temasını teşkil etmektedir. Çalışmamızın temel konuları olan göç ve ortanca yaş kavramları, bunlara ilişkin verilerle desteklenecek ve bu anlamda tanımlayıcı nitelikte olması planlanmaktadır. Ayrıca bölgede ortanca yaş yüksekliğinin nedenleri analiz edilmeye çalışılarak göçün bu yapıyı değiştirip değiştiremeyeceği incelenecektir. Bölgeye özgü değerlendirmelerin yapılacak olması nedeniyle orijinal bir çalışma olacağı öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: TR 22 Bölgesi, Balıkesir, Çanakkale, göç, ortanca yaş, bölgesel kalkınma

İstanbul Kültür Mirasının Kültür Turizmindeki Rolünün 'Shift-Share Analizi' Yöntemiyle Değerlendirilmesi

Tüzin BAYCAN

Berat Cansel YILDIZ

Özet

Küreselleşme ile birlikte kentleşme ve kalkınma paradigmalarındaki değişimler yaşam alanlarının da değişmesine ortam hazırlamıştır. Değişen ve gelişen yaşam alanları veya mekanlar sahip olduğu kültürel ve tarihi değerlerin korunmasını ve bu değerlerin gelecekte de yaşatılabilmesi için sürdürülebilirliği vurgulayan çalışmaların gündemi haline gelmeye başlamıştır. Bununla birlikte post-modern turizm paradigmaları ile turizm çeşitlerinde farklılaşma ve değişikliklerin gözlenmeye başlamasıyla turizm algısı da değişme göstermiş ve alternatif turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Kültür turizmi de bu paradigmalar sonucunda önem kazanan bir turizm çeşididir. Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri kapsamında da önemli bir yeri olan "kültürel mirasın korunmasından" yola çıkarak İstanbul'un "2010 Avrupa Kültür Başkenti" olması, 2018 turizm istatistiklerine göre kente gelen ziyaretçi sayısının ülke genelinde 2.sırada yer alması ve sahip olduğu kültürel ve tarihi miras ögeleri ile kültür turizminin geliştiği bir mekan olması sebebi ile çalışma alanı, İstanbul özellikle de sahip olduğu tarihi mekanlar; saraylar, çarşılar ve camiiler, müzeler vb. kültürel miras ögelerinin kümelenme gösterdiği Tarihi Yarımada olarak belirlenmiştir. Shift-Share Analizi yöntemi kullanılarak, kültür mirasının korunması ve kültür turizmin gelişmesi sebebiyle turizm sektörünün bölge yani İstanbul için kalkınmada rekabet edebilirliğini ve turizm sektörünün kalkınma üzerindeki etkisini somut olarak ortaya koymak çalışmanın ana amacıdır. Çalışma, "Kültürel Miras, Kültür Turizmi, Sürdürülebilir Kalkınma" gibi kavramlardan yola çıkarak, kültür turizminde ön plana çıkan seçilmiş ülke örneklerini inceleyerek Türkiye'de kültürel mirasın korunması ve bu konuda geliştirilen politika ve stratejileri değerlendirecektir. Ayrıca, ikincil verilerden (Birleşmiş Milletler 2030 Kalkınma Hedefleri, UNESCO Kültürel Miras Listesi, İstanbul Tarihi Yarımada Kültürel Miras Ögeleri, İstanbul yıllara göre ekonomik göstergeler ve turizm sektörünün ekonomik kalkınmadaki payı, Türkiye ve İstanbul turizm sektörü istihdam verileri, konuyla ilgili Dünya örnekleri vb.) yararlanarak ve konuyla ilgili bu doğrultuda daha önce yapılmış akademik çalışmalar, raporlar, resmi bildirgeler ve haberler değerlendirilerek kültür turizmi sektörü analiz edilecektir. Analiz sonuçlarının kültürel miras ögelerinin ve kültür turizmi temelli turizm sektörünün kalkınma aracı olarak başta İstanbul olmakla beraber ülke açısından kritik önemini ortaya koyması beklenmektedir. Bir başka deyişle; çalışma İstanbul üzerinden Türkiye'deki kültürel miras temelinde kültür turizmi ve sektörel olarak turizm temelli kalkınmanın güncel durumunu değerlendirecek ve turizm temelli kalkınmada kritik faktörleri ortaya koyacaktır.

Anahtar kelimeler: kültürel miras, kültür turizmi, sürdürülebilir kalkınma

Türkiye Nükleer Güç Santralleri Yer Seçimi Kriterleri ve Yüksek Yargı Kararları

A. Eymen KARABULUT

Şevkiye Şence TÜRK

Özet

Enerji, geçmiş yıllardan günümüze kadar Dünya'da gündemde olan, ülke politikalarını belirleyen, ülkelerin güç dengelerini etkileyen önemli bir konudur. Teknoloji ilerledikçe, insanların da enerjiye olan ihtiyaçları giderek artmıştır. Enerji üretiminde yer alan artış aynı zamanda çevreyi de olumsuz yönde etkilemektedir. Dünyada çevre bilincinin de oluşmaya başlaması ile enerji üretiminin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi için alternatif enerji kaynakları tercih edilmeye başlanmıştır. Fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerji kaynakları kullanımı tercih edilmekle birlikte, fakat fosil yakıtların kullanımından da tamamen vazgeçilmemiştir. Nükleer enerji, çevreye olan olumsuz etkinin minimuma düşürülmesi açısından etkisi nedeniyle, Dünya'da birçok ülke, nükleer güç santralleri ile enerji elde etme yoluna gitmiştir. Bu tesislerin ürettiği enerji miktarları oldukça fazla olmasının yanı sıra üretim sırasında çevreye en az zararlı madde çıkarmaktadır. Bununla birlikte, üretim sonrasında ortaya çıkan atıklar ve olası kazalar, çevre açısından ciddi bir tehdit içermektedir. Radyoaktif maddeler insan sağlığını ve çevreyi uzun süreler boyunca etkilemektedir. Ölümler ya da ciddi sağlık sorunları yaşanmaktadır. Fakat, Dünya genelinde özellikle gelişmiş ülkelerde bu teknoloji ile enerji üretimi vazgeçilemeyecek bir boyuttadır. Türkiye gibi birçok gelişmekte olan ülkede de bu teknolojiyi kullanmaktadır. Türkiye'de Akkuyu'da 1956'da başlayan nükleer güç santrali projesi, günümüzde yapım aşamasındadır ve 2023 yılında hizmete girmesi planlanmaktadır. Bu bildiride, Türkiye'de tartışılan konuların başında yer alan nükleer enerji tesis ile ilgili yer seçimi kriterleri ve bu süreç içerisindeki yüksek yargı kararları analiz edilmektedir. Bildiri kapsamında, Türkiye'nin ülke politikasında yer alan ve şuan yapım aşamasında veya proje aşamasında olan nükleer güç santralleri enerji yatırımlarında izlenen yer seçimi politikaları, Türkiye'de yasal süreç ve bu konunun yer aldığı dava kararları irdelenerek değerlendirme yapılmaktadır. Bildirinin sonuçlarının, bu alanların yer seçimlerine ışık tutması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Türkiye Nükleer enerji, yer seçimi, nükleer hukuk

Türkiye'de Bölgesel Eşitsizlik Bağlamında İller arası Yakınsamanın İncelenmesi: Panel Veri Analizi

Kamil TAŞCI

Mehmet Tahsin ŞAHİN

Özet

Türkiye bölgelerarası eşitsizlikler bakımından OECD ülkeleri ve Avrupa Birliği ülkeleri arasında son sıralarda yer almaktadır. Avrupa Komisyonun son yıllarda hazırlamış olduğu bölgesel planlar bölgeler arası eşitsizliği azaltmaya yöneliktir. Türkiye'de Ulusal kalkınma Planlarına göz attığımızda ise aynı hedefi görürüz. Bölgeler arası eşitsizliği azaltmak veya en aza indirme çabaları son yıllarda büyük eleştirilere maruz kalsa da ikinci dalga yakınsama teorileri bu yaklaşımının önemini ortaya koymaktadır. Bölgelerarası eşitsizliklerin gelişmiş bölgeler lehine giderek derinleştiği gözlenmekte, bu husus görece az gelişmiş bölgelerden görece gelişmiş bölgelere göç olarak yansımaktadır. Araştırmanın hipotezinde, fertbaşı gelir farkları açıldıkça göç akımlarının az gelişmiş bölgeden gelişmiş illere doğru hızlandığı varsayılmaktadır. Araştırma panel veri analizi yöntemiyle 1987-2017 döneminde Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya katkı ve illerin kişi başı GSYH verileri kullanılarak iller arasında yakınsamanın (convergence) söz konusu olup olmadığı araştırılacak, yakınsama ve/veya uzaksamanın göç akımlarına etkisi incelenecektir. Bulgulara göre Türkiye'de fertbaşı gelir ile göç akımları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki mevcuttur. Ayrıca, göç akımlarında göç veren bölgenin demografik yapısı da önemli olduğu, az gelişmiş ve genç nüfus yoğun bölgelerin refah vaadinin yeterli olmaması nedeniyle, bu bölgelerden gelişmiş bölgelere olan göçün daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: bölgelerarası eşitsizlik, iç göç, bölgelerarası yakınsama, uzaksama, panel veri analizi

Türkiye'de Bölgesel Kalkınma ve Bölgesel Araştırma Altyapısı Üzerine Gözlemler

A. Suut DOĞRUEL

Fatma DOĞRUEL

Özet

Alfred Marshall (1890 [1920]) 19. Yüzyılın sonlarına doğru iktisat teorisinde büyük etki bırakan kitabında yığınların (agglomeration) oluşumunu ve firmaların neden belli bir mekânı seçme kararını verdiğini o mekandaki dışsallıklarla açıklar. 20. Yüzyıl sonlarına doğru ise Paul Krugman (1991) ses getiren makalesinde üretimin neden birkaç bölgede yoğunlaştığını diğer bölgeleri göreli olarak gelişmemiş durumda bıraktığını sorar ve hazırladığı basit modelle mekânsal etkiyi modelin içine almayı başarır. İktisatta mekânın iktisadi modellerde dışlandığı sonra da modellerin içinde yer almaya başladığı uzun tarihsel süreçte firmaların belli bir mekânda yerleşme kararı ve bu kararların sonuçlarının anlaşılması konusundaki çalışmalar çok zengin bir literatür oluşturdu. Marshall (1920)'de belirtilen firmaların birbirlerinden öğrenmeleri ve bilginin dağılımının yarattığı dışsallık ise bölgesel gelişme literatüründe geniş ve sağlam bir yer buldu. Bu çalışmadaki hedef, mekânla ilgili sorunun Alfred Marshall ve Paul Krugman'a dayanan en saf biçimini hatırlayarak, Türkiye'de bölgesel kalkınma ve bölgesel araştırma altyapısı arasındaki etkileşimi incelemektir. Bu etkileşimin paterni/dokusu bölgesel farklılıklar için de aydınlatıcı olması beklenmektedir.

Türkiye'de bölgesel farklılıklar önemli ölçüde bölgesel politikaların etkisini sınırlayan piyasa potansiyeli (market potential) gibi yapısal nedenlerle açıklanabilir (Karahasan, Doğruel ve Doğruel, 2016). Ancak, büyüme ve kalkınma çok karmaşık bir süreçtir. Bu süreci anlamaya çalışarak bölgesel farklılıkların nasıl bir sarmal içinde ortaya çıktığını yakalama ihtimali vardır. Daha da önemlisi, "yapısal" olarak tanımladığımız nedenleri dönüştürebilecek süreçleri de gözleyebiliriz. Bu çalışmada, hedeflenen bölgesel kalkınma ile araştırma altyapısını belirleyen değişkenler arasındaki ilişkiye incelemek için Birleşmiş Milletler tarafından tanımlanan kalkınma göstergelerinden büyüme ve sanayi ile ilgili olanlar dikkate alınacaktır (UN, 2015, 8 ve 9 nolu amaçlar; TÜİK, 2019). Bölgesel kalkınma ve araştırma altyapısı konusunda kullanılacak değişkenler arasında patent sayısı, araştırmacı sayısı, bölgedeki üniversitenin/üniversitelerin araştırma katkısı (öncelikle bölge araştırmalarına katkısı), bölgedeki imalat sanayi payı ve teknoloji düzeyi ile sürdürülebilir kalkınma ile ilgili sosyal ve diğer ekonomik göstergeler sayılabilir. Yöntem olarak betimleyici istatistikler kullanılacaktır. Değişkenler arasındaki ilişkiler *scatter* diyagramlar aracılığı ile incelenecektir.

Anahtar kelimeler: bölgesel kalkınma, bölgesel araştırma altyapısı, Türkiye

Türkiye'de Eğitimin Mekânsal Dağılımı

Burhan Can KARAHASAN
Alpay FİLİZTEKİN

Özet

Bölgesel farklılıklar ve kökeninde yatan nedenler Türkiye'de uzun yıllardır tartışılan konuların başında gelmektedir. Büyüme ve gelişmenin en önemli bileşenlerinin başında gelen eğitime dayalım beşeri sermaye gelişimi bu açıdan önemli bir yere sahiptir. Konu hakkındaki çalışmalar eğitim ve bölgesel gelişme arasında pozitif bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Ancak, bu çalışmaların araştırma düzeyinin il (İBBS 3) ve iktisadi bölge (İBBS 2) olduğu görülüyor. Hâlbuki bölgelerin içinde de eşitsizliklerin var olabileceği unutulmamalıdır. Türkiye literatürünün ağırlıklı olarak il düzeyinde bölgesel analizlerden oluşması bu açıdan bir eksikliğe işaret etmektedir. Bu çalışmada, Türkiye literatüründeki bu eksikliğe dikkat çekilerek, Türkiye'de ilçe düzeyinde eğitimin dağılımının detaylı bir analizi gerçekleştirilecektir. 1990, 2000, 2010 ve 2015 yılları için Nüfus Sayımları ve ADNKS verilerinden derlenen ilçe düzeyindeki eğitim verileri, nüfusun ortalama eğitim seviyesi ve üniversite mezunlarının nüfus içindeki payı dikkate alınarak incelenecektir. Amaç, hem genel eğitim seviyesinin, hem de üst eğitim seviyesinin ilçe düzeyinde tarihsel olarak ne tür bir mekânsal değişimden geçtiğini anlamak olacaktır. Bu amaca yönelik olarak, klasik yakınsama analizleri mekânsal veri analizleri ile birleştirilecektir. Dağılımın mekân düzeyinde ne tür kalıplardan etkilendiği (yayılım ve heterojendik gibi) tamamlayıcı olarak incelenecektir. Çalışmanın ilk bulguları, özellikle ilçeler arasında ortalama eğitim seviyesi açısından bir yakınsama olduğu yönündedir. Ancak, üniversiteli nüfusun ilçeler arasındaki yakınsama seviyesi sınırlıdır. Bu iki bulgunun ötesinde, bir diğer önemli sonuç tarihsel olarak ilçeler arasında eğitim seviyelerindeki farkın kapanmadığıdır. Ayrıca, mekânsal bağların ortalama eğitim seviyesinde, üniversiteli nüfusun dağılımına göre daha yüksek bir mekânsal etkileşime sahip olduğu görülmektedir. Ancak her ki eğitim değişkeni için de zaman içinde mekânsal etkilerin gevşemeye başladığı görülmektedir. Buna rağmen, mekânsal kümelenme eğilimleri görülmeye devam edilmektedir. Ortalama eğitim seviyesinde daha çok yüksek eğitimli ilçelerin kümelenme eğiliminde olduğu, üst eğitim gruplarında ise kümelenme eğiliminin görece daha düşük eğitimli ilçeler arasında görüldüğü tespit edilmektedir. Son olarak dağılım içindeki tarihsel geçiş olasılıkları hesaplanmıştır. Sonuçlar, her iki seviyesi için de farklı eğitim seviyeleri açısından geçiş olasılığının düşük olduğunu göstermektedir. Eğitim seviyesine göre tanımlanan mekânsal kümeler ve rejimler arasındaki geçiş olasılıkları da son derece sınırlıdır. Tüm bu ön bulgular, mekânsal olarak ilçelerin eğitim seviyelerinde süre gelen bir kutuplaşma olduğunu düşündürmekte, bu ikili yapının nedenlerinin daha kapsamlı olarak ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: eğitim, mekânsal dağılım, Türkiye

Türkiye'de Genç Nüfusun Zaman ve Mekân Perspektifi İle Düzey2 Bölgeleri Üzerinde Analizi

Aykut SEZGİN
Sevim UNUTULMAZ
Murat Ali DULUPÇU

Özet

Dünyada ülkelerin nüfus yapıları coğrafi, tarihi ve demografik sebeplerle birbirlerinden farklılık arz etmektedir. Ülkelerin sahip olduğu genç nüfuslar da benzer sebeplerle birbirinden farklılaşmaktadır. Türkiye, bölgesinde toplam nüfusu içerisinde genç nüfus oranı yüksek olan ülkeler arasındadır. Genç nüfus oranı, büyük bir coğrafyaya sahip olan Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde her düzey bölgede, yine coğrafi, tarihi ve demografik sebeplerle birbirinden farklı görünümlere sahiptir. Çalışma bu farklılığı mekân ve zaman perspektifi içerisinde Türkiye'de Düzey 2 bölgeleri için ortaya koymayı amaçlamaktadır. Genç nüfus oranının zaman içerisinde nasıl değiştiğini incelemek için Gini ve nüfus varyasyon katsayıları kullanılacaktır. Mekân perspektifi ise Düzey 2 bölgelerinin genç nüfus yapıları arasında mekânsal oto korelasyon olup olmadığının Moran I yöntemi ile tespitine dayanmaktadır. Çalışma en doğru ve güvenilir nüfus verilerinin elde edilebilmesi için yürürlüğe giren Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin içerdiği 2007-2018 yılları arasını kapsamaktadır. Çalışma sonucunda Türkiye'de bölgesel olarak nüfusun yaş dağılımı ve bu dağılımın yıllara sâri eğilimi oraya konmakta ve her bölge için bir Gini katsayısı ile varyasyon katsayısı elde edilmektedir. Bu katsayılar ve katsayılardaki değişimler genç nüfus yapısının bölgeler arasında ve Türkiye ortalaması ile karşılaştırılmasını sağlamaktadır. Bölgeler arasındaki komşuluk ilişkisinin genç nüfus yapılarına etkisi olup olmadığı oto korelasyon analizi ile incelenmekte ve tüm bulgular bölgelerin sergilediği ekonomik ve sosyal profilleri ile karşılaştırılmaktadır.

Anahtar kelimeler: genç nüfus oranı, mekânsal otokorelasyon, gini

Türkiye'de İklim Değişikliğinin Turizm Üzerindeki Etkilerinin Modellenmesi

Aysun AYGÜN

Tüzin BAYCAN

Özet

İklim değişikliğinin turizm sektörü üzerindeki etkisinin ölçülmesi, turist tercih ve hareketliliğinin karmaşıklığı ve ön görülme olasılığının düşüklüğü sebebiyle oldukça zordur. Ancak birçok turizm faaliyetinin iklim koşullarına bağımlı oluşu (örneğin: kış turizmi, kayak sporları vb.) ve iklim koşullarının turist tercihleri konusunda önemli bir kriter olduğu göz önüne alındığında turizm sektörünün iklim değişikliğinden en çok etkilenecek sektörlerden biri olduğu söylenebilir. İklim değişikliğinin; sıcaklıkların artması, kıyılarda su seviyesinin yükselmesi, kar örtüsünün azalması gibi doğrudan veya dolaylı etkilerinin turizm talebinde değişikliğe yol açacağı, bugünün popüler turizm destinasyonlarının popülerliğini yitireceği, yeni destinasyonların öne çıkacağı beklenmektedir. Dünya üzerinde iklim değişikliğinden en çok etkilenecek alanlardan biri olan Akdeniz Havzası'nda yer alan Türkiye için turizm sektörü yükselişe geçen önemli bir ekonomik kaynak olmakla birlikte iklim değişikliği riskiyle karşı karşıyadır. Bu çalışma, Türkiye'de iklim değişikliğinin etkilerini turizm sektörü üzerinden değerlendirerek bölgelerin sektörel ve sosyo-ekonomik kırılganlıklarını modellemeyi amaçlamaktadır. İklim değişikliğinin turizm sektörü üzerindeki etkilerini ölçmek için bu çalışmada iklim değişikliğinin mekansal etkileri ve bu etkilerin bölgesel farklılıkları araştırılmış, gelecekte oluşması beklenen iklim koşullarının her bölgede turizm sektörüne olası etkileri incelenmiş ve çıkan sonuçlar bölgelerin sosyo-ekonomik koşulları ve kırılganlık seviyeleri ile ilişkilendirilerek kümülatif etki modeli oluşturulmuştur. Bu doğrultuda iklim değişikliği senaryo projeksiyon çalışmaları sonucunda ulaşılan gelecekteki olası iklim koşullarının turizm tercihlerine etkisini ölçmek amacıyla Turizm Konfor Endeksi (Tourism Comfort Index - TCI) kullanılmış, bölgelerin sosyo-ekonomik kırılganlık seviyeleri Sosyal Kırılganlık Endeksi (Social Vulnerability Index - SOVI) kullanılarak belirlenmiş, bu endeksler istatistiksel olarak ilişkilendirilerek model oluşturulmuştur. Bu çalışma turizm sektöründe iklim koşullarına bağlı olası değişimleri ortaya koymakla birlikte bu değişikliklerden en çok etkilenecek bölgeleri belirleyerek bundan sonra yapılacak olan stratejik ve mekansal planlar için yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: iklim değişikliği, turizm, turizm konfor endeksi (TCI), sosyal kırılganlık endeksi (SOVI)

Türkiye'de Son Dönem Göç Olgusunda Farklılıklar

Metin ŞENBİL
Tanyel ÖZELÇİ ECERAL

Özet

Son 10 yıl içinde Türkiye'de 23.5 Milyona yakın insan daha önce oturduğu ilden başka bir ile göç etmiştir. Bu dönem, ülke nüfusunun yıllık ortalama % 2,77'sinin göçüne tanıklık etmiştir (yaklaşık 2 Milyon kişi). Bölgeler ve iller arasındaki göç dikkate alındığında, geçmişte olduğu gibi küçük şehirlerden büyük şehirlere bir yığılma, tek yönlü göç artık eskisi kadar baskın değildir. Göç nedenleri çeşitlenmiştir; dahası göç yeni bölgeselliklerle karşımıza çıkmaktadır. Genç nüfusun yükseköğretim amacıyla daha Türkiye sathına yayılabildiği, yaşlı nüfusun da büyükşehirlerden uzaklaştığı bir dönemi yaşadığımızı söyleyebiliriz. (Burada yaşam döngüsü etkisinden de bahsedebiliriz.) Genç nüfusun hareketliğinde, Türkiye'nin üç büyük ili, eskiden olduğu gibi genç nüfusu çevre illerden almaktadır. Bu olgu yavaş yavaş diğer il merkezlerine de yayılmıştır; buralarda kurulan üniversitelerin genç nüfusu tuttuğu ya da civar illerden çektiğini (ya da çekmeye başladığını) söyleyebiliriz. Yaşlı nüfus söz konusu olduğundaysa önemli farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Geçmişte büyük kentlere göç eden birinci kuşağın yavaş da olsa geri dönüşüne tanık olmaktayız. Özellikle İstanbul ile Karadeniz bölgesi arasında çarpıcı bir şekilde karşımıza çıkan bu nitelikteki tersine göç, bölgeler arasında önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir. (İBBS 1 içinde Batı ve Doğu Karadeniz Bölgeleri İstanbul'un vermiş olduğu göçün % 28'ini almıştır.) Türkiye'nin büyük metropollerinde yaşayan ve emekliliğe geçen nüfusun, daha küçük yerleşmelere göç ettiği ileri sürülebilir. Geçmiş çalışmalardan göçün, ekonomik olanaklar ve yaşam kalitesi farklılıklardan dolayı (ekonomik olanakları az, yaşam kalitesi düşük) küçük yerleşmelerden büyük yerleşmelere doğru gerçekleştiğini biliyoruz. Son dönemde ortaya çıkan göç olgusu geçmişteki açıklamaların ötesine giden özellikler taşımaktadır, zira yukarıda da bahsedildiği üzere tersine göç önemli bir düzeye yükselmiştir. Tersine göç olgusunun arkasında üç temel itici güç yatmaktadır. Birincinde, hayat döngüsüne bağlı olarak nüfus yer değiştirmektedir (ya da hareketliliği artmıştır). İkincisindeyse, birincisini destekleyecek şekilde, ulaştırma altyapısındaki gelişmeler yer almaktadır. Son yıllarda havalimanı sayısında önemli artışlar olmuştur. Dahası havayolu yolculuğu ucuzlamış, kapasite önemli ölçüde artmıştır. Yanı sıra özel otomobil sahipliğindeki artış kırsal alanları ya da erişimin zor olduğu coğrafyaya erişimi de kolaylaştırmıştır. Bu çalışmanın amacı, son yıllarda ortaya çıkan (tersine) göç olgusunu, öncelikle bölgesel farklılıklarını mekânsal analizler ve istatistiki modeller marifeti ile açıklamaya çalışmaktır. Yukarıda verilen temel çıkarımlar ve gözlemlerin mevcut veri ile ne derece desteklendiğini bulmaya ve bölgesel farklılıkların nedenleri üzerinde açıklamalar getirmeye çalışacağız. Yukarıdaki model ve açıklamaları destekleyecek kimi coğrafi bilgi içeren analizleri de çalışmamız içerisinde değerlendirmeye çalışacağız. Türkiye'de göç istatistiklerinin yaş grubu içermemesi nedeniyle, nüfus gruplarının doğal artışın dışında artışlarını göç ile açıklama yoluna gideceğiz. Buradan hareketle özellikle İzmir özelinde yaptığımız kimi analizlerde, yaşlı nüfusun kıyılarda giderek yoğunlaştığını görmekteyiz. Tersine göç olgusunun (ilerleyen yaşlarda) yaşam kalitesini koruma ya da iyileştirme yönünde verilen kararların bir parçası olduğunu ileri sürülebilir. Bu çerçeveden bakınca göçün bölgeler düzeyinde makro farklılıkları yanı sıra (yer seçimine kadar etki eden) ilçe düzeyinde mikro farklılıklarının olduğunu söyleyebiliriz. Yukarıda göç ile ilgili mekânsal farklılıklara dikkat çekmiş olsak da göçün kendi içinde zamansal farklılıklar da içerdiği söylenebilir. Bu daha çok yapılan yatırımın ya da göçü destekleyen koşulların iyileşmesi sonrasında belirli bir zaman geçtikten sonra göçün ortaya çıkmasıyla ilişkili olabilir. Buna bir örnek yükseköğretim kurumlarının kurulduktan sonra belirli bir zaman sonrasında ancak personel yapısını iyileştirdiği (çalışma amacıyla göç edenler), buna koşut olarak da öğrenci sayısını arttırması söz konusudur. Göçün hazırlayıcılarından birisi olan yükseköğretime geçiş, mezuniyet sonrasında genç nüfusun

doğdukları yerden farklı yerde yaşama olasılıklarını önemli ölçüde arttırmaktadır. Dolayıyla iyileşmelerle onların göçe etkisi arasında açıklanabilir derecede zamansal farklılıklar da çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Göç, Bölgesel

Türkiye'de Yönetsel Bakımdan Büyükşehir Yerleşmeleri ve Kırsal Kalkınma

Barış TAŞ

Özet

Türkiye'de 2019 yılı itibariyle coğrafi açıdan yerleşmelerin yönetsel fonksiyonlarına ilişkin üç kanun maddesi yürürlükte bulunmaktadır. Bunlardan ilki, 1924 (18 Mart) yılında kabul edilen 442 sayılı köy kanunudur. İkincisi 2012 (12 Kasım) yılında kabul edilen (kısaca) büyükşehir belediye kanunu olarak adlandırılan 6360 sayılı kanundur. Üçüncüsü ise 2005 yılında (3 Temmuz) kabul edilen ve bir yerleşmede belediye örgütünün kurulmasına ilişkin ilkelerin belirlendiği 5393 sayılı belediye kanunudur. Coğrafya bilimi, yerleşme konusuna insan-doğal ortam etkileşimi çerçevesinde bakan ve buna göre farklı yaklaşımlara sahip bir disiplin niteliğindedir. Coğrafya'da genel yaklaşımla yerleşmeler, kırsal ve kentsel yerleşmeler olarak sınıflandırılır. Bu sınıflandırma kapsamında kırsal yerleşmeler, "köy" adı verilen idari üniteler içerisinde yer alır. Belde, kasaba, belediye, şehir, ilçe merkezi, il merkezi ve büyükşehir statüsünde olan yerleşmeler ise kentsel yerleşmeler kapsamında yer alır. Coğrafi yaklaşımla bu sınıflandırmada, yerleşmelerin sahip oldukları fonksiyonlar dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun ile büyükşehir (idari) statüsünde bulunan yerleşmeler, il sınırları ile bütünleştirilmiş; tüm il idari alanı büyükşehir yerel yönetimi kapsamına alınmıştır. Bu kanun kapsamında, büyükşehir statüsüne sahip illerdeki köy idari alanları, yönetsel açıdan "mahalle" olarak nitelendirilmiştir. Ortaya çıkan bu durum, Türkiye'de iki tip köy/mahalle yönetim alanını doğurmuştur. Türkiye'de kırsal kalkınmaya yönelik planlama çalışmaları, yasal olarak büyük ölçüde merkezi yönetim ve organları tarafından yapılmaktadır. Bu durumda büyükşehir yönetsel alanları içindeki kırsal yerleşmelere (mahalleler) ilişkin planlama çalışmaları kırsal planlama mı yoksa kentsel planlama içinde mi olacağı konusu yönetsel anlamda önemli bir sorun niteliğindedir. Bu sorunun, yerleşmeleri idari fonksiyonları ne olursa olsun, sahip oldukları özelliklere göre değerlendirip ona göre planlar üretmekle çözüleceği kanaatindeyiz. Bir yerleşme, büyükşehir veya normal statüdeki bir il sınırları içerisinde olabilir. Bu yerleşmenin idari statüsüne bakılmaksızın potansiyeli ve eksiklikleri dikkate alınarak planlama çalışmalarının yapılmasını zorunlu kılar. Dolayısıyla Türkiye'deki tüm yerleşmeleri kapsayacak yerleşme planlama kalıp ve yöntemleri geliştirilmeli, yerleşmelerin idari statülerine göre planlama yaklaşımları terk edilmelidir.

Anahtar kelimeler: yerleşme, coğrafya, büyükşehir, fonksiyon, planlama

Türkiye'nin Potansiyel İkinci Kademe Şehirlerinin Belirlenmesi ve Performans Analizi

Büşra GEZER

Ferhan GEZİCİ KORTEN

Özet

Bu çalışmada, gelişmiş ülkelerliteratüründebaşkentlerdeyaşanandesantralizasyonsüreci ile çok merkezli kentsel gelişmenin ulus bütününde dengeli kalkınmaya etkisi üzerinden; gelişmekte olan ülkeler literatüründe ise birinci kademe şehirlerin aşırı büyümeleri sonucu girdikleri azalan getiriler surecinde, ulusal büyümenin sürdürülmesi adına üstlendikleri roller üzerinden tanımlanan 'ikinci kademe şehirler'i belirleme, performanslarını ölçme ve gelişme nedenlerini ortaya koymaya odaklanılmıştır. Çalışma kapsamında Türkiye'nin potansiyel ikinci kademe şehirlerinin 81 il içinde, demografik ve ekonomik büyüme ile sosyal, fiziksel ve kurumsal yapının gelişmesinde gösterdikleri performansın yıllara bağlı değişimi üzerinden belirlenmesi amaçlanmıştır. Bahsedilen amacın gerçekleştirilmesinde araştırma probleminin ortaya konulup sırasıyla araştırma soruları ve hipotezlerin oluşturulduğu, sonrasında '2 aşamalı kümeleme analizi' ile hipotezlerin test edildiği ve elde edilen sonuçlar ile çeşitli genellemelerin yapıldığı tümevarımcı bir yöntem benimsenmiştir. Kümeleme analizinde küme sayısı, çalışma içinde nedenleri daha detaylı açıklanacak olmakla birlikte '8' olarak belirlenmiştir. Böylece Türkiye'nin 81 ili yukarıda bahsedilen kategorilerde gösterdikleri performansın birbirlerine ve ilgili küme merkezlerine olan yakınlığı üzerinden, her yıl için 8 ayrı kümeye ayrılmıştır. Şehirlerin kümelere atanmasında 'benzerlik ve yakınlık ölçütlerini' esas alan 'Manhattan yöntemi' (Yılmaz ve Patır, 2011) kullanılmıştır. Bununla birlikte kümeleme analizi şehirlerin performans değişimlerinin incelenmesini, yıllara bağlı olarak 'kümeler arasında yaptıkları geçişlerin' izlenmesi ile mümkün kılmıştır. Kümeleme analizinde, Türkiye'nin potansiyel ikinci kademe şehirlerinin yıllara bağlı olarak gösterdikleri performans değişimi üzerinden belirlenmesinde söz konusu yıllar 2007 ile 2017 arasındaki yılları kapsayan periyotta yer almaktadır. Türkiye'nin potansiyel ikinci kademe şehirleri 2010, 2014 ve 2017 yıllarında (yaklaşık olarak 4'er yılda birlik değişimler) gösterdikleri performansın değişimi üzerinden tespit edilmiştir. Sonrasında ikinci kademe şehirlerin performans değişimleri aynı periyot içinde, iki farklı dönem üzerinden incelenmiştir. Performans değişiminin incelenmesine konu olan dönemlerden ilki kriz dönemi (2007-2009) iken; ikincisi kriz sonrası (2010-2017) dönemdir. Ayrıca kümeleme analizinde hem ikinci kademe şehirlerin belirlenmesinde hem de performans değişimlerinin incelenmesinde kriz yıllarının yanıltıcı etkisinden kaçınmak için, baz yılı olarak Türkiye ekonomisinin daha refah ve dengede olduğu 2010 yılı seçilmiştir. Sonuç olarak Türkiye'nin potansiyel ikinci kademe şehirleri İstanbul metropolünün etkisinde gelişen metropoliten alt merkezlerden Bursa, Kocaeli, Sakarya, Tekirdağ ve İzmir metropolünün etkisinde gelişen metropoliten alt merkezlerinden Manisa ile literatürde Anadolu Kaplanları olarak tanımlanan Gaziantep ve Kayseri olarak belirlenmiştir. Gelişme nedenlerine göre birbirlerinden farklılaşan ikinci kademe şehirlerin, ölçüm periyodunda gösterdikleri performans üzerinden de birbirlerinden farklılaştığı tespit edilmiştir. Türkiye'nin potansiyel ikinci kademe şehirlerinden metropoliten alt merkezler, ilgili periyotta genel olarak Anadolu Kaplanları'nagöre daha iyi bir performans göstermiştir. Ayrıca Türkiye'nin potansiyel ikinci kademe şehirleri demografik ve ekonomik büyümede gösterilen performans ile diğer şehirler arasında ön plana çıkmış; sosyal, fiziksel ve kurumsal yapının gelişmesinde gösterilen performansta ise görece geri planda kalmıştır. Türkiye'nin potansiyel ikinci kademe şehirleri belirlendikten ve performans değişimleri yorumlandıktan sonra, şehirlerin büyüme ve gelişme dinamikleri incelenmiştir. Son olarak çalışmanın sonuç bölümünde ikinci kademe şehirlere yönelik öne çıkan politikalar incelenmiştir. Bu kapsamda genel olarak Türkiye'nin potansiyel ikinci kademe şehirlerinin sosyal ve kurumsal yapılarının geliştirilmesine yönelik politikalar ön plana çıkmaktadır. İkinci kademe şehirlere

yönelik politikalar incelendikten sonra, literatürdeön plana çıkan konuların gerçekleştirilen kümeleme analizinde elde edilen sonuçlar ile ilişkili olarak değerlendirildiği bölüm ile çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: ikinci kademe şehir, performans analizi, dengeli bölgesel kalkınma

Türkiye'nin Yaşlı Nüfusunun Mekansal Analizi

Emine YETİŞKUL

Metin ŞENBİL

Özet

Türkiye'de nüfusun yaş aralıkları esasında dağılımını incelediğimizde bölgelerin sosyo-ekonomik yapısına ilişkin çıkarımlar yapmak mümkündür. Türkiye'de 65 yaş üstü olarak addedilen nüfusun (i.e. yaşlı nüfus) oranı 2007 yılında %7,08 iken 2018 yılında %8,76'ya erişmiştir (%1,68 artış). İBBS 2 bölgeleri dikkate alındığında, 2007 yılında sadece 3 bölgede (TR82-Kastamonu, Çankırı, Sinop; Balıkesir, TR22-Çanakkale; TR90-Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane) yaşlı nüfus oranı %10 seviyesinin üstünde iken, 2018 yılında yaşlı nüfusun %10'u aştığı bölge sayısı 11'e çıkmıştır. Öte yandan, Doğu ve Güneydoğu'da yer alan bölgelerde (TRB2, TRC2, TRC3) yaşlı nüfus oranı %5'in altında iken (ortalama %4,29), geri kalan bölgelerin tümünde yaşlı nüfus oranı %5'in üstündedir (ortalama %10,16). İller söz konusu olduğundaysa değişkenlik normal olarak daha da artmaktadır: 2007'de yaşlı nüfus oranının ortalama %8,08 iken, 2018 yılına gelindiğindeyse oran %10,16'ya yükselmiştir. 2007 yılında yaşlı nüfus oranı %5'in altında tüm iller Doğu ve Güneydoğu'da bulunurken, 2018'de de bu durum büyük ölçüde korunmuştur (Gaziantep ve Mardin %5'in üstüne çıkmıştır). 2007'de sadece 20 ilin yaşlı nüfus oranı %10'un üstünde iken bu sayı 2018'e gelindiğinde 44'e çıkmıştır. Dahası, 2018 yaşlı nüfusun %10'un üzerinde olduğu 11 bölgede, 2007 yılından bu yana olan ortalama artış %2,69 iken, %5'in altında olduğu bölgelerde 2007 yılından bu yana olan artış %0,50 olmuştur (iller dikkate alındığında birinci gruptaki artış %1,21 iken, ikinci gruptaki artış %0,41'de kalmıştır). Her ne kadar Türkiye genelinde artış cüzi kalsa da, bölgeler arasında yaşlı nüfusun artışı arasında ciddi farklılıklar mevcuttur. Coğrafi hassasiyeti ilçeler düzeyine indirdiğimizde, daha çarpıcı sonuçlar yanı sıra yerleşmelere ilişkin sonuçlar da çıkarılabilmektedir. 2007 yılında yaşlı nüfus oranının %25 ve üzeri olduğu ilçe sayısı sadece 5 iken (toplam ilçe sayısının %0,54'i), bu sayı 2018 yılına gelindiğinde 52'ye çıkmıştır (toplam ilçe sayısının %5,3'ü). 2018 yılında yaşlı nüfus oranının %25'in üzerinde olduğu ilçelerin ortalama nüfusu 7.889 olmuştur (2007 yılında ortalama 4.134'dür). Nüfusu 250.000'in üzerinde olan ilçelerde yaşlı nüfus oranı ortalama %7,11 iken, nüfusu 10.000 altında olan yerleşmelerdeyse yaşlı nüfus oranı ortalama %20,11 olmaktadır. Görüleceği üzere arada önemli ölçüde farklılıklar mevcuttur. Mevcut çalışma, öncelikle, Türkiye'de yaşlı nüfusun dağılımındaki mekânsal eşitsizlikleri farklı mekânsal düzeylerde inceleyerek ortaya koymayı amaçlamaktadır. Coğrafi düzey arttıkça ikili yapıda ortaya çıkan eşitsizlik, düzey azaldıkça farklı tipolojilere ayrılabilecek şekilde çeşitlilik arz etmektedir. Coğrafi konum, yerleşme nüfusu dikkate alınarak yığılma ve kümelenme özellikleri üzerine çıkarımlar yapılacaktır. Çalışmamız bu ayrımları ortaya koyduktan sonra, yaşlı nüfusun dağılımının arkasındaki farklı demografik süreçleri de inceleyecektir. Coğrafi düzeylerde, genel nüfus artışı, ölüm ve doğum oranları arasındaki farklılıklar, çalışma yaşlarında bulunanların durumu gibi farklılıkları açıklayıcı kimi istatistiklerle, yaşlı nüfus oranları arasında ilişkiler kurularak, bunun mekânsal eşitsizliklere ne oranda katkı sunduğu değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: yaşlı nüfus, mekansal eşitsizlik, yığılma, kümelenme

Üst Ölçekli Plan ve Alt Ölçekli Plan İlişkisinin Yargı Kararları Üzerinden İncelenmesi

Sinem BECERİK

Şevkiye Şence TÜRK

Özet

Türkiye'de mevcut planlama sistemi, özellikleri açısından düzenleyici planlama sistemi kapsamında ele alınmaktadır. Düzenleyici planlama sisteminde temel olarak planlar arasında hiyerarşinin varlığı, kesinlik, katılık-değişmezlik, düzenleyici rol ve plan-uygulama bütünlüğü gibi özellikler bulunmaktadır. Düzenleyici planlama sisteminin temel unsurlarından biri olan planlar arasındaki hiyerarşi kavramı, 3194 sayılı İmar Kanunu ve Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği'nde de vurgulanmıştır. Üst ölçekli planların alt ölçekli planları doğrudan yönlendirmesi, düzenleyici plan sisteminin temel işlevlerinden birisidir. Bu hiyerarşik ilişkinin anlaşılması, bir taraftan planlama sistemi içinde üst ölçekli planların niteliği ve işlevini anlama, diğer taraftan üst planların alt planları yönlendirme kapasitelerini inceleme açılarından önem taşımaktadır. Üst ölçekli planlar ile alt ölçekli planlar arasındaki ilişkinin, pratikteki durumu yargı kararları üzerinden incelenebilir. Bu bildirinin temel amacı, üst ölçekli plan ve alt ölçekli plan ilişkisinin yargıya intikal eden davalar üzerinden analizini yapmak ve sonuçlarını tartışmaktır. Çalışma kapsamında Danıştay kararları; üst ölçekli planlar ve imar planları arasındaki hiyerarşi çerçevesinde incelenmektedir. Çalışmanın sonucu olarak, planlamada hiyerarşi ilkesi kapsamında Danıştay'a intikal eden davanın sayıca çokluğu dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, Danıştay'ın davaları "alt ölçekli planların üst ölçekli planlara uyma zorunluluğu" konusunda hassas davranarak, "kamu yararı" ve "üstün kamu yararı" ilkelerini gözeterek değerlendirdiği vurgulanmaktadır.

Anahtar kelimeler: üst ölçekli plan, alt ölçekli plan, hiyerarşi, danıştay kararları, Türkiye

Üst Ölçekli Ulaştırma Sektörü Planları Birbirleriyle Ne Kadar Uyumlu? Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği

Busenur GÜRSOY

Senay OĞUZTİMUR

Özet

Bu bildiri, Doğu Karadeniz Bölgesindeki lojistik ve ulaşım sektörlerine yönelik plan kararlarının incelenmesini konu almaktadır. Çalışmanın amacı; üst ölçekli plan kararlarının ulaştırma ve lojistik sektörleri için yapılan tespit ve önerilerin kendi içindeki tutarlılığını değerlendirmektir. Bu değerlendirme; yük ve yolcu üretimine neden olan sanayi ve hizmetler sektörleri de dikkate alınarak yapılmıştır. Çalışma; ulaştırma ve lojistik sektörlerini konu alan ulusal ölçekli plan ve raporları, bölgesel ölçekte DOKAP ve DOKA'nın hazırladığı bölge ölçeğindeki çalışmaları ve yine Doğu Karadeniz için hazırlanmış olan 1/100000 ölçekli ÇDP'nı kapsamaktadır. Çalışma alanı Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Artvin, Gümüşhane, Rize, Trabzon, Giresun ve Ordu ile sınırlandırılmıştır. Çalışmamız üç aşamalı olarak hazırlanmıştır. İlk aşamada Doğu Karadeniz Bölgesinde mevcut lojistik ve ulaştırma altyapısı analizi yapılmış, ikinci aşamada bölgeye ilişkin üst ölçekli planlardaki lojistik ve ulaştırma sektörlerine ilişkin kararlar karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve son aşamada yerel potansiyel ile üst ölçekli plan kararları karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın ilk bulgularına göre; Doğu Karadeniz Bölgesi'nin düzenli ve sürekli yük ve yolculuk üretim kapasitesinin üzerinde terminal ve altyapı hizmetlerinin sunulmasının hedeflendiği gözlenmiştir. Yüksek kapasiteye sahip terminal, ulaşım hattı ve bunlarla ilgili altyapı hizmetlerinin sunulması; bölgenin en özgün ve güçlü yanı olan doğal yapısına zarar verme potansiyeline sahiptir. Konuya sadece ekonomik kazancı artırmak perspektifinden bakmak ve buna göre karar almak değil; bölgenin çevresel dinamikleri konusunda hassasiyet göstermenin esas olması ulaşılan sonuçlardan birisidir.

Anahtar kelimeler: Doğu Karadeniz Bölgesi, lojistik, üst ölçekli planlar

Yaratıcı Koridorlar ve Kırsal Miras Korumada Yaratıcılık Üzerine Değerlendirmeler: Zamantı Irmağı Havzası

Seda ÇALIŞIR HOVARDAOĞLU

Özet

UNESCO, 2000'li yıllarda dünya mirası sınıflamasında da yer alan miras kanalları ve miras rotaları konusundaki çalışmaları arttırırken, diğer yandan sürdürülebilirlik bakışında yerel kimliğin ve ekonominin canlandırılmasına da ağırlık vermiştir. Bu bağlamda, sürdürülebilir kentsel gelişmede kültür ve yaratıcılığın anahtar rol oynadığı da varılan önemli sonuçlar arasındadır. Kentlerin yaratıcı kimliklerinin, kendilerini diğer kentlerden farklılaştıran bir rekabet unsuru olarak yeniden yaratım sürecinde değerlendirilmesi gereken bir konu olarak ele alınmaktadır. 2004 yılında "Yaratıcı Şehirler Ağı" (Creative Cities Network (UCCN)) programını oluşturan UNESCO, ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel düzeyde yaratıcılığı sürdürülebilir kalkınmanın stratejik bir faktörü olarak kabul eden ve kentler arasında işbirliğini güçlendirmeyi amaçlayan çalışmalara önem vermiştir. Ağa katılan kentler, uygulamalarını paylaşma, yaratıcılık ve kültürel endüstrileri destekleyen ortaklıklar geliştirme, kültürel hayata katılımı güçlendirme ve kültürü bölgeden yerel düzeye kalkınma stratejileri ve planları ile ilişkilendirme gibi konuları hedeflemektedirler. Benzer yaklaşımlarla Birleşmiş Milletler'in "2030 Sürdürülebilir Gelişme Gündemi" de sosyal ve ekonomik gelişmenin miras çeşitliliğini koruma ve sürdürülebilir kullanımını sağlamanın gerekliliği ve bu sürecin ulusal ve bölgesel gelişme planlarıyla desteklenmesinin gereğini vurgulamaktadır. 2018 yılı UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Raporu'nda belirtildiği biçimiyle, bu ağ yedi yaratıcı alanını kapsamaktadır: El Sanatları, Tasarım, Film, Gastronomi, Edebiyat, Medya Sanatları ve Müzik.Bu stratejilere dayanarak çalışma, sürdürülebilir miras korumada yaratıcılığı, kırsal mirasın korunması ve bölgesel koridorlar bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Son yıllarda, kırsal çevrenin sürdürülebilir koruma ve yeniden yapılanmasında peyzaj, önemli bir değer olarak ele alınmaktadır. Tarımsal üretim, toprak verimliliği ve ürün çeşitliliği gibi tarımsal odaklı peyzaj değerlendirmesi, kırsal alanların biyo-çeşitlilik ve peyzajını, tarihi ve kültürel mirasını değerlendiren ve yeni girişimciliği destekleyen bir yaklaşımı ortaya çıkarmaktadır. Bu bakışla, doğal, tarihi ve kültürel açıdan oldukça zengin değerlere sahip Seyhan Irmağı'nın iki büyük kolundan biri ve Kayseri ili içindeki uzunluğu yaklaşık 230 km olan Zamantı Irmağı Havzası örneklemi özelinde analiz ve değerlendirmeler yapılacaktır. Bu amaçla, ırmak çevresinde yer alan kırsal yerleşmelerin yaşam kalitesi ve demografik yapısı ile ilişkili analizleri ve yaşayanlarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin sonucunda koridorun analiz edilmesi ve yaratıcılık bağlamında değerlendirmelerini içermektedir.

Anahtar kelimeler: yaratıcı koridor, miras koruma, Zamantı Nehri

Yaratıcı Sınıf ve Soylulaşma İlişkisi: Yeldeğirmeni Örneği

Büşra GEZER

Zeynep ENLİL

Özet

Literatürde farklı araştırmacılar tarafından yaratıcı insanlar, sanatçılar, bohemler ya da yeni orta sınıf olarak ifade edilen yaratıcı sınıfın ortaya çıkması, kentlerin yeniden yapılanması sürecinde kent merkezlerinde yaratıcı endüstrilerin gelişmesi ile ilgilidir. Hizmet sektörlerinin kent merkezlerinde sanayinin boşalttığı alanları doldurmasıyla, bu sektörlerde istihdam edilen bir yaratıcı sınıf ortaya çıkmıştır. 'Süper yaratıcı çekirdek' ve 'yaratıcı profesyoneller' olmak üzere sahip oldukları meslekler/uzmanlıklar üzerinden Florida (2002) tarafından 2 farklı kola ayrılan yaratıcı sınıf, bölgesel ölçekte bölgenin ekonomik büyümesindeki rolü üzerinden tanımlanmaktadır. Çalışma kapsamında yerel ölçekte kent merkezlerine etkileri bağlamında, yaratıcı sınıf ile soylulaşma ve yerinden edilme arasındaki ilişkinin Yeldeğirmeni-Kadıköy üzerinden incelenmesine odaklanılmıştır. Bu amaçla 2 farklı kesitte, Yeldeğirmeni'nde yaşanan değişim sürecini anlamak adına yerleşmedeki farklı kullanıcı grupları (yaşayanlar ve çalışanlar-2016- 100 tane) ile Yeldeğirmeni'nde gerçekleşen uygulama ve karar alma süreçlerinde etkin aktörlerle (2018- 6 tane) yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerden elde edilen sonuçlara göre, sahip olduğu özellikler (konumu, tarihsel ve kültürel kimliği) nedeniyle 'sanatçılar' tarafından oldukçaçekici bir yerleşme olan Yeldeğirmeni; 2013-2014 yıllarında yerleşmede sanat atölyelerinin ve beraberinde kafelerin sayıca artmasıyla, kira ve mülkdeğerlerinin artmaya başladığı değişim sürecine girmiştir. Soylulaşmanın 1. aşaması olarak tanımlanan bu süreci, düşük gelirli ve kiracı konumundaki hane halklarının öğrenci grupları; artan kiralar ile başa çıkamayarak dükkan kapatan esnafın kafeler ve Yeldeğirmeni'ndeki mahalle kültürünün yerleşik ögeleri olan zanaatkarların sanatçılar tarafından yerlerinden edildikleri soylulaşmanın 2. aşaması takip etmiştir. Bugün soylulaşmanın 3. aşamasından izler görmenin mümkün olduğu Yeldeğirmeni'nin mahalle yaşantısı; komşuluk ilişkilerinin zayıflaması, tanımadık kişi oranının artması ve dolayısıyla bulunulan yeri sahiplenme duygusunun azalması nedeniyle yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu tehlikeye karşı kim tarafından nasıl bir rol üstlenilmesi gerektiği, görüşme yapılan aktörler ile birlikte tartışılmış; alan çalışması ile elde edilen bulguların literatür ile ilişkili bir şekilde değerlendirildiği 'sonuç' kısmıyla çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar kelimeler: yaratıcı sınıf, soylulaşma, yerinden edilme

Yaratıcı Yıkım: Beklenmedik Bir Kalkınma Deneyiminin Sosyo-Kurumsal Analizi ve Güncel Kalkınma Stratejilerine Küçük Bir Eleştiri

Ozan HOVARDAOĞLU

Özet

Özet Bu çalışma, günümüzde Türkiye'nin "Yeni Sanayi Odakları"ndan biri olarak gösterilen Kayseri'nin yerel kalkınma deneyiminin sosyo-kurumsal analizine ve bu analiz bulgularına odaklanmaktadır. 1970lerin sonundan başlayarak 1990ların başına kadar yapılan birçok çalışmada özellikle "bağımlılık kuramı" bakışıyla yapılan yorumlar, Kayseri'deki sanayi sermayesinin ticaret burjuvazisine olan bağımlılığı nedeniyle kentte sanayi odaklı bir kalkınmanın pek mümkün olamayacağını vurgulamaktaydı. Hatta bazı çalışmalar, 1980li yıllarda Kayseri'de çok sayıda şirketin kapanmasını, bu bağımlılığın ortaya çıkardığı bir ekonomik çöküş olarak adlandırmıştı. Bu yüzden kentin 1990ların ortasından itibaren giderek hızlanan bir kalkınma ivmesi yaşaması, bu deneyimin 2000li yılların ortasında "başarılı" ve "beklenmedik bir kalkınma deneyimi" olarak adlandırılmasına yol açtı ve hem literatürde hem de farklı birçok platformda büyük ilgi çekti.Oysa aynı sürece kurumsal ekonomi gözüyle bakıldığında, ticaret burjuvazisinin de, ona bağımlı olduğu düşünülen sanayi sermayesinin de aslında mikro ölçekte aynı aileye mensup kişilerden oluştuğu, bağımlılık olarak görülen ilişkinin ise, geleneksel geniş aileyi odak noktasına alan bir sermaye birikim süreci yaratan özgün bir dayanışma biçimi olduğu ortaya çıkmaktadır. 1980lerde çok sayıda şirketin kapanmasıyla yaşandığı ileri sürülen ekonomik çöküş ise, kapanan ve kurulan şirketlerin yapılarıyla birlikte incelendiğinde bir çöküşten çok bir yeniden yapılanma gibi görünmektedir: yüzlerce şahıs şirketi kapanmıştır; ancak yerine çok ortaklı onlarca "aile şirketi" kurulmuştur. Diğer bir deyişle yerel sermaye birikim sürecinin odağında olan "geleneksel geniş aile", giderek yerini "aile şirketi"ne bırakmış görünmektedir. Bu çalışmada bu süreç, Schumpeter'ci bakıştan esinlenerek, yerel sosyo-kurumsal yapının yaratıcı yıkımı olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmanın amacıysa, hem bu beklenmedik yerel kalkınma deneyiminin kendine özgü kurumsal yapısını tanımlamak, hem de bu analiz üzerinden, hemen her yerel kalkınma deneyimine, benzer hatta bire bir aynı önerileri getiren güncel kalkınma stratejilerine "yere özgü"lüğü yeniden hatırlatmaya çalışan temel bazı eleştiriler getirmektir.

Anahtar kelimeler: beklenmedik kalkınma deneyimleri, yerel kalkınma, kurumsal ekonomi

Yerel Ekonomik Kalkınma Aracı Olarak Yenilenebilir Enerji Tesisleri

Çağdaş KILIÇ
Mutlu YILMAZ
Rasim GÜNGÖR

Özet

İçinde bulunduğumuz ekolojik krizin en önemli nedeninin enerji tercihlerimiz olduğu noktasında tüm otoriteler birleşmektedir. Fosil kökenli enerji türleri yaklaşık 300 yıldır yaygın ve hâkim enerji türü olarak kullanılmaktadır. Söz konusu hâkimiyet, yol açtığı sorunlara dönük farkındalığın ve bilginin artışına rağmen sisteme sunduğu yüksek karlılık nedeniyle korunmaktadır. Aradan geçen 50 yıl içinde özellikle de küresel ısınmayla ilgili gelinen kritik seviyeye rağmen dünya elektrik üretiminin yaklaşık % 80'i fosil kökenli enerjilerden karşılandığı görülmektedir. Diğer taraftan yenilenebilir enerjiler piyasa aktörlerinin yatırım yapması yönünde isteksizliğe, teknolojik olgunluk sorunu yaşamasına ve enerji üretimindeki arayı kapatamamasına rağmen küresel ısınmayla mücadele tartışmalarında halen en somut araçlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle 2000'li yıllardan itibaren enerjinin yeni sayılan bu formundan ticari bir ürün olarak elektrik üretiminin hızla artmış olması gelecek öngörüleri ve planlarını şekillendirmeye başlamış, ilişkili çevrelerin cesaretini arttırmıştır. Siyaset bilimci JeremyRifkin'e göre dünya tarihindeki dönüm noktaları yeni enerji kaynaklarının iletişimdeki gelişmelerle ilişkili olarak ortaya çıkmasıyla gerçekleşmektedir. Kömürden elde edilen enerji, buhar gücünün sanayide kullanılması, arkasından yaşanan termo-dinamik devrim, petrolün kullanımı ve içten yanmalı motorlar toplumların ekonomik ve sosyal yaşantılarında derin değişimleri beraberinde getirmiştir. Yenilenebilir enerjilerin sahneye çıkması ve etrafında biçimlenen tartışmalarda benzer köklü değişimleri öncüllemektedir. Bu perspektifle yenilenebilir enerji teknolojilerinin gelişimi yeni bir endüstri devriminin eşiği olarak görülmektedir. Yenilenebilir enerji teknolojilerin büyük ölçekli kullanımı ve bu enerji türlerinin mekânsal olarak dağınık olması nedeniyle tesislerin kurulduğu yerelliklerde enerji ve toplum ilişkilerinde ortaya çıkan etkileşim, yerleşik enerji üretim ve dağıtımından farklı olarak ekonomik, sosyal ve çevresel yeni durumları tetiklemektedir. Bu yeni durumların en önemlilerinden biri yenilenebilir enerji tesislerinin kurulduğu bölgelerde istihdamdan altyapı tesislerine kadar birçok ekonomik uyarıcı etkilerinin olduğu yönündedir. Araştırmamız yenilenebilir enerji tesislerinin yerel ekonomik etkilerini sorgulayan uluslararası makale ve raporlardan oluşan ikincil verilerin değerlendirilmesi üzerine kurulmuştur. Çalışmaların analizleri, sonuçları ve uygulama alanları kategorik olarak incelenmiştir. Farklı coğrafyalardan toplam 30 saha çalışmasının değerlendirilmesi sonucunda yenilenebilir enerji tesislerinin yerel ekonomik etkilerinin sınırlı olduğu ya da dönemlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Geleneksel ekonomik faydaların kırsal alandaki ekonomilere gelirler ve işler bakımından akışını arttırmanın uzak bölgelerdeki yerel arz tarafının doğası nedeniyle zor olduğu görülmüştür. Ayrıca enerji tesisleri geliştiricilerinin projelere ek olarak yerel topluluk yararına fayda paketleri sunduğu fakat bunların henüz önemli ekonomik kalkınma araçlarına dönüşmediği saptanmıştır. Tesislerin yerel sahipliği ve denetimi türünden uygulamaların ise en azından algı düzeyinde ekonomik etkilerinin olumlu olduğu fakat bu türden projelerin yaygın olmaması nedeniyle etkilerinin düşük olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: yenilenebilir enerji, ekolojik kriz, yerel kalkınma

YÖK Atlas Veritabanına Göre Giresun Üniversitesi'nin Etki Alanı

Eren ŞENOL

Emre İPEK

Özet

2006 sonrasında her ilde en az bir üniversite kurulması siyasetine bağlı olarak, ülkemizde üniversite sayısı 200'ü aşmıştır. Yeni açılan üniversiteler, marka değeri görece yüksek köklü üniversiteler içerisinde kendi etki alanlarını oluşturma gayretindedirler. Bunlardan birisi de Giresun Üniversitesidir. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), 2015 yılında üniversite adaylarının sağlıklı tercih yapabilmesini sağlamak adına "YÖK ATLAS" veri tabanını oluşturmuştur. Bunu internet ortamında erişime açmıştır. İlgili veri tabanında 2015, 2016 ve 2017 yıllarında bölümlere yerleşen öğrencilerle ilgili 25 başlık altında çeşitli bilgilere yer verilmektedir. Yerleşen öğrencilerin ikamet ettikleri iller de bunlardan biridir. Eldeki çalışmada YÖK ATLAS veri tabanından yararlanılarak Giresun Üniversitesi lisans programlarına yerleşen öğrencilerin illere göre dağılımı tablolaştırılmış, haritalanmıştır. Sonuçta Giresun Üniversitesine ülke genelinden öğrenci geldiği, ancak mevcut öğrencilerin %40'ının yakın çevredeki illerde ikamet ettiği, Rize, Trabzon, Ordu ve Samsun kökenli olduğu tespit edilmiştir. Üniversitenin marka değerindeki artışın etki alanının genişlemesine katkı sağlayacağı ileri sürülebilir. Mevcut verilerin analiz sonuçları, etki alanının genişlemesinin, hatta mevcut kapasitenin korunmasının kalite artışına ek olarak, öğrencinin geldiği çevre de düşünülerek bölge üniversiteleri arasında, benzer bölümler açmak yerine ihtisaslaşmaya gidilmesi ile mümkün olacağını; ihtisaslaşmanın bir keyfiyet değil artık zaruret olduğunu göstermektedir. Aksi durumda, bölgenin öğrenci havuzu, yeni açılan üniversiteler, bölümler nedeni ile oransal olarak daralmakta olduğu için, bölge üniversiteleri ya nitelikli öğrenci bulmakta güçlük çekecek ya da kontenjanlarını dolduramayacaklardır. Kaynak ve emek israfına sebep olabileceklerdir.

Anahtar kelimeler: üniversite, etki alanı, ihtisaslaşma.